

SOTE KA itse- ja omahoito 2020

Luonnos 16.9.2020

Riikka Vuokko, Jaakko Penttinen, Timo Siira, Torbjörn Lundkvist

SISÄLLYS

[1. Johdanto](#)

[2. Keskeiset käsitteet](#)

[3. Periaatteellinen taso](#)

[4. Toiminta-arkkitehtuuri](#)

[5. Tietoarkkitehtuuri](#)

[6. Tietojärjestelmäarkkitehtuuri](#)

[7. Kehittämispolku ja loppusanat](#)

[Liitteet](#)

1. Johdanto

1.1. Työn tavoitteet ja rajaus

Itse- ja omahoidon sekä asioinnin alueella on tehty paljon työtä vuosien varrella erilaisissa hankkeissa ja projekteissa, mutta tämän laajan alueen kehittämistavoitteita ja tavoitetilaa koostava näkemys on tunnistettu puutteena jo useamman vuoden ajan. Tämän vuoksi sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus käynnisti omahoidon kokonaisarkkitehtuurikuvauksen työstämisen maaliskuussa 2020.

Kokonaisarkkitehtuurityötä varten kutsuttiin koolle työryhmä, johon osallistui hallinnonalan toimijoiden, virastojen ja laitosten sekä yritysten ja järjestöjen edustajia (ks. liite 1). Työskentelyn tavoitteena oli tuottaa omahoidon tiedonhallinnan visiota kirkastava ja kehittämistavoitteita selkiyttävä kokonaisarkkitehtuurikuvaus, jossa samalla tarkennetaan kansallisen ja alueellisen palveluiden kehittämisen työnjakoa. Kuvausta voidaan hyödyntää muun muassa kehittämiskohteiden tunnistamiseen, valtakunnallisen, alueellisen ja palveluntuottajakohittaisen kehittämisen yhteensovittamiseen, näihin liittyvien rahoitusesitysten valmisteluun sekä valtakunnallisen sote-tiedonhallinnan ohjauksen yhtenä lähtökohtana.

Omahoidon kokonaisarkkitehtuurityötä on ohjannut keskittyminen tiedonhallinnan näkökulmaan, ja esimerkiksi palvelutoiminnan tai sen järjestämisen näkökulmaa kuvataan muualla. Sisällön kattavuuden osalta päädyttiin siihen, että omahoidon kokonaisarkkitehtuuri kuvaa myös itsehoitoa ja asiointia, koska yksittäisen henkilön tai asiakkaan näkökulmasta nämä osa-alueet limittyvät tiiviisti toisiinsa.

Tässä kokonaisarkkitehtuurikuvauksessa omahoitoa tarkastellaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan tai potilaan itsensä toteuttamana toimintana, joka on suunniteltu yhdessä ammattihenkilön kanssa asettamalla toiminnalle tavoitteita asiakkaan tai potilaan voimavarat huomioiden. Omahoito on siten myös näyttöön perustuvaa hoitoa, jota ammattihenkilö räätälöi yhdessä henkilön kanssa parhaiten henkilön tilanteeseen ja tarpeeseen sopivaksi hoidoksi tai palveluksi. Omahoito mahdollistaa samalla henkilön valmentamista ja hänen elämänhallintansa tukemista. Kokonaisarkkitehtuurikuvauksessa tarkastelun painopiste on näiden tavoitteiden osalta kuvata tiedonhallinnan näkökulmasta muun muassa, mitä tietoa omahoidossa käsitellään ja millaisia tietojärjestelmäpalveluita siinä on käytettävissä.

Itsehoitoa puolestaan tarkastellaan henkilön omaehtoisen, esimerkiksi elintapoihin liittyvän informaation ja avun tai vertaistuen etsimisenä tai oman terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitona ilman suoraa ammattihenkilön ohjausta. Tämän vuoksi itsehoitoon voi sisältyä myös erilaisia vaihtoehtoisia keinoja ja palveluja. Kokonaisarkkitehtuurikuvauksessa itsehoitoa tarkastellaan tiedonhallinnan näkökulmasta keskittyen itsehoidossa käsiteltäviin tietoihin ja käytettävissä oleviin tietojärjestelmäpalveluihin.

Asiointia tarkastellaan tässä kokonaisarkkitehtuurikuvauksessa erityisesti sähköisten asiointipalvelujen näkökulmasta osana omahoidon ja itsehoidon kokonaisuutta. Sähköisten asiointipalveluja ovat mm. ajanvarauspalvelut, sähköiset neuvontapalvelut ja asiakas- ja palveluohjauksen palvelut. Niiden avulla asiakas voi olla yhteydessä sähköisesti sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajaan asiansa vireillesaattamiseksi ja hoitaa sähköisesti asioitaan palvelunantajan kanssa. Kokonaisarkkitehtuurikuvauksessa asioinnin tarkastelu painottuu tiedonhallinnan näkökohtiin sekä käytettävissä oleviin tietojärjestelmäpalveluihin.

Omahoidon kokonaisuudessa korostuu yksittäisen henkilön oma, aktiivinen osallistaminen eli henkilön oma vastuunotto ja sitoutuminen hoitoon tai palveluun. Koska itse- ja omahoidossa yhtenä tavoitteena on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä ennaltaehkäisevä toiminta ja parempi elämänhallinta, toimintakokonaisuutena se edellyttää myös uudenlaista palvelutarjontaa ja uusia toimintamalleja. Itse- ja omahoidon sekä asioinnin palvelutarjonnan kehittäminen on viime vuosina painottunut sähköisten palveluiden ja digitaalisten palvelupolkujen kehittämiseen, millä on

tavoiteltu mm. parempaa palveluiden laatua ja saavutettavuutta, mutta samalla myös kestävämpää kustannuskehitystä. Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköiset palvelut ovat erilaisia sovelluksia ja käyttöliittymiä, jotka mahdollistavat henkilön etsiä, tuottaa tai välittää tietoa omasta terveydestään, hyvinvoinnistaan ja palveluistaan tai palveluiden tarpeestaan. Aikaisempina vuosina tämän alueen kehittämistä on ohjannut *Sote-tieto hyötykäyttöön 2020* -strategia (STM, 2014 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3548-8>), josta tuotettiin väliarviointi vuonna 2019 (STM 2019, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4023-9>). Strategian keskeiset tavoitteet ovat yksittäisen henkilön osallistamisen ja toimintamahdollisuuksien osalta edelleen ajankohtaisia myös tiedonhallinnan kehittämistavoitteiden näkökulmasta. Näitä tavoitteita ovat:

- Henkilö asioi sähköisesti ja tuottaa tietoja omaan ja ammattihenkilön käyttöön.
- Henkilöllä on asuinpaikasta riippumaton mahdollisuus asioida sähköisesti palveluiden antajien kanssa.
- Henkilön itse tuottamaa ja ylläpitämää tietoa hyödynnetään hoidon ja palvelun suunnittelussa ja toteuttamisessa henkilön itse sallimassa laajuudessa.
- Luotettava hyvinvointitieto ja sen hyödyntämistä tukevat palvelut ovat saatavilla ja auttavat henkilöä omassa elämänhallinnassa ja oman tai lähiomaisen hyvinvoinnin edistämisessä.
- Sähköiset omahoitopalvelut sekä niihin kytketty omien tietojen hallinta voivat tukea terveysongelmien ennaltaehkäisyä, palvelun tarpeen itsearviointia ja itsenäistä selviytymistä.
- Palveluiden laatu- ja saatavuustieto on valtakunnanlaajuisesti saatavilla ja auttaa palveluntarjoajan valinnassa. Luotettava ja vertailukelpoinen tieto eri vaihtoehdoista ja palveluiden tarjoajista lisää valinnanvapautta.

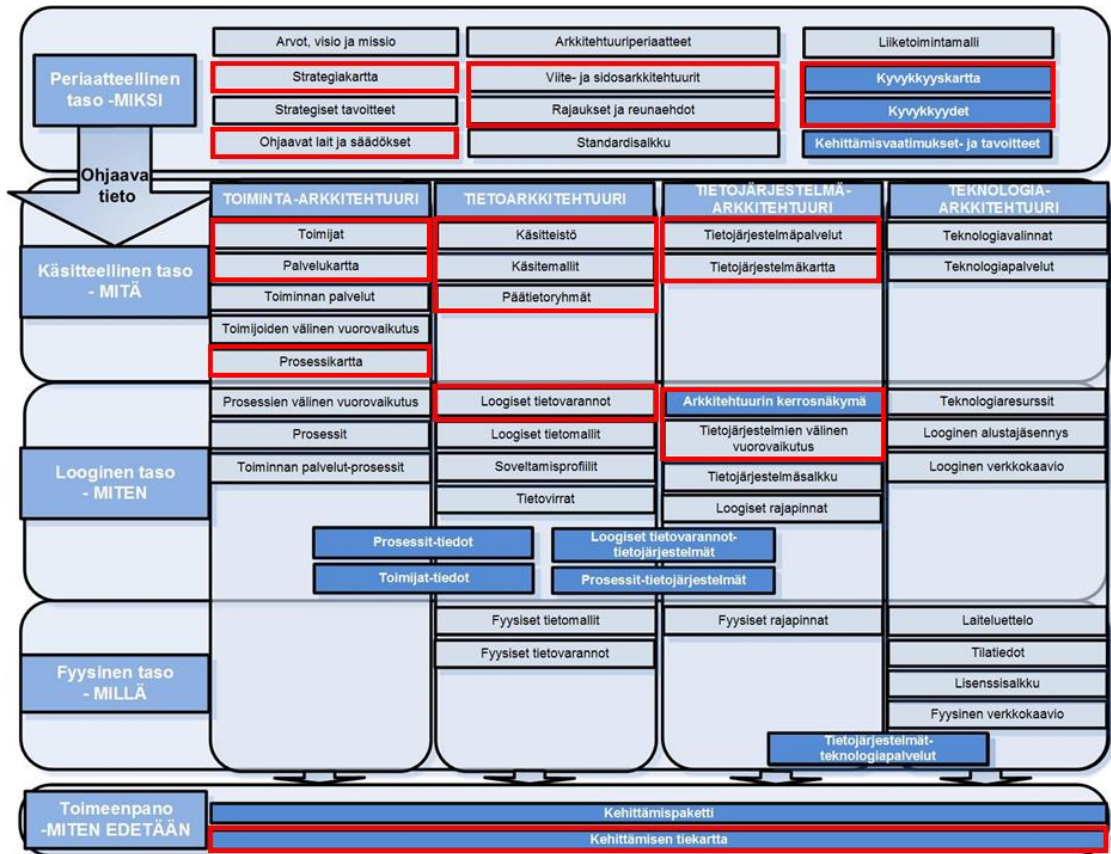
1.2. Kokonaisarkkitehtuurimenetelmän soveltaminen tässä kuvauksessa

Sosiaali- ja terveysministeriön vastaa valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisarkkitehtuurin suunnittelusta ja ylläpidosta. Kokonaisarkkitehtuurikuvausten lisäksi ylläpidetään mm. kokonaisarkkitehtuurilinjauksiin pohjautuvia osa-alueiden kehittämisspolkuja suunnittelun ja päätöksentuen pohjaksi. Ministeriössä tehtävä kokonaisarkkitehtuuri tukee osaltaan sosiaali- ja terveydenhuollon lainvalmistelua ja sen toimeenpanoa erityisesti toiminnan, tiedonhallinnan ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kysymyksissä. Lisäksi kokonaisarkkitehtuuria käytetään erilaisten kehittämishankkeiden arkkitehtuurinmukaisuuden arviointiin.

Omahoidon kokonaisarkkitehtuurityö on osa tätä ministeriön ohjauskokonaisuutta, jolla on liittyä strategia-työhön, johtamiseen sekä talouden ja toiminnan päätösten suunnitteluun ja tekemiseen. Kokonaisarkkitehtuurimenetelmä itsessään on järjestelmällinen työ- ja menettelytapa, jonka avulla tunnistetaan, jäsennetään, suunnitellaan ja kuvataan kokonaisuuden rakenneosat ja niiden riippuvuudet. Tässä omahoidon kokonaisarkkitehtuurityössä menetelmää sovelletaan julkishallinnon painotuksella ja tarkoituksenmukaisesti kuvauksen tason ja laajuuden mukaisesti.

Muodostunut kokonaisarkkitehtuurikuvaus on yksi väline sidosryhmätyöskentelyyn, kun käydään keskustelua tulevien vuosien kehittämiskohteista ja kehittämispoluista sekä niihin liittyvästä priorisoinnista.

Arkkitehtuurimallit on kuvattu pääsääntöisesti Archimate-notaatiolla. Arkkitehtuurikuvaus kattaa [IHS 179-suosituksen](#) viitekehykseen punaisella värillä kehystetyt kuvaukset:

Kuva 1.1 Kokonaisarkkitehtuurin viitekehys

2. Keskeiset käsitteet

2.1. Johdatusta käsitteisiin

Tässä luvussa kuvataan omahoidon kokonaisarkkitehtuurissa käytettäviä itse- ja omahoidon sekä asioinnin keskeisiä käsitteitä ja ilmauksia. Lisäksi luvussa 5 *Tietoarkkitehtuuri* tarkennetaan omahoidon käsittemallia tiedonhallinnan näkökulmista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnassa tarvittavia keskeisiä sanastoja ja käsitteet on saatavilla sotesanastot.thl.fi -verkkopalvelussa.

Kokonaisarkkitehtuurin keskeinen sanasto löytyy sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta tarkasteltuna [Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallinen kokonaisarkkitehtuuri v 2.1](#) -julkaisun luvusta 3. [Keskeiset käsitteet](#).

2.2. Keskeiset käsitteet

Itse- ja omahoidon käsitteet ovat muodostuneet pitkälti terveydenhuollon kontekstissa, eikä niille ole kaikilta osin vakiintuneita vastineita sosiaalihuollon palvelukontekstissa. Tämän vuoksi omahoidon kokonaisarkkitehtuurissa käytetään yleisesti näitä käsitteitä riippumatta siitä, onko kyse sosiaali- tai terveydenhuollon piiriin sisältyvästä toiminnasta. Sähköisen asioinnin käsitteitä ei ole niin vahvasti sidottu sosiaali- tai terveydenhuollon näkökulmiin.

Itse- ja omahoitoon sekä sähköiseen asiointiin liittyviä keskeisiä ilmauksia ja käsitteitä on kuvattu taulukossa 2.1.

Taulukko 2.1 Itse- ja omahoidon sekä sähköisen asioinnin keskeisiä käsitteitä sekä niiden kuvauksia

Käsite	Kuvaus
Asiakas	Asiakas on toimija, joka asioi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan kanssa. Toimija voi olla henkilö, henkilöryhmä tai organisaatio. Kaikki toimijat palvelunkäyttäjinä eivät ole asiakkaita, koska he eivät asioi palvelunantajan kanssa. Tällaisia palvelunkäyttäjää voivat olla esimerkiksi sähköisten itsehoitoon tarkoitettujen palvelujen käyttäjät.
Asiakassuunnitelma	Asiakassuunnitelma on palvelunjärjestäjän yhteisymmärryksessä sosiaalihuollon asiakkaan kanssa laatima suunnitelma, joka koskee palveluntuottajien asiakkaalle toteuttamia palveluja ja jossa kuvataan asiakkaan tuen tarve ja keskeiset tavoitteet, joihin sosiaalihuollon avulla pyritään, sekä asiakkaan palvelutarpeen edellyttämät sosiaalipalvelut ja muu tuki.
Asiakkuus	Asiakkuus on palveluprosessin vireillepanon seurauksena syntyvä asiakkaan ja palvelunantajan välinen vuorovaikutussuhde. Asiakkuus syntyy henkilön ja palveluita järjestävän ja tuottavan organisaation välille. Terveydenhuollon asiakkuus perustuu palveluihin hakeutumiseen tai palvelujen saamiseen.

Käsite	Kuvaus
	Sosiaalihuollon asiakkuus perustuu sosiaalipalvelun hakemiseen tai saamiseen tai siihen, että henkilön <u>asiaa</u> käsitellään sosiaalihuollossa tai että henkilön palvelutarve on todettu.
Asiakastieto	<p>Sosiaali- tai terveydenhuollon asiakasta tai potilasta koskeva henkilötieto, joka on sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön kirjaamaa ja hallinnoimaa.</p> <p>Huom. Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (9.2.2007/159) asiakastiedolla tarkoitetaan potilasta koskevaa tietoa, joka sisältyy potilaslaissa tarkoitettuun terveydenhuollon potilasasiakirjaan sekä sosiaalihuollon asiakasta koskevaa henkilötietoa, joka sisältyy asiakaslaissa ja asiakasasiakirjalaisissa tarkoitettuun sosiaalihuollon asiakasasiakirjaan tai sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiseen asiakasasiakirjaan. Valmisteilla olevassa uudessa laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä asiakastieto-käsitteen määritelmä saattaa muuttua.</p> <p>Laissa sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (254/2015) asiakastiedolla tarkoitetaan sellaista asiakassuhteessa saatua henkilötietoa, joka on kirjattu tai on tämän lain mukaan kirjattava sosiaalihuollon asiakasasiakirjaan.</p> <p>Tiedonhallintalainsäädäntöä ollaan uudistamassa ja tämä kuvaus saattaa muuttua jatkossa.</p>
Sähköinen asiointipalvelu, asiointipalvelu	Asiointipalvelu on palvelu, jonka avulla asiakas voi hoitaa sähköisesti asioitaan palveluntarjoajan kanssa. Asiointipalveluissa kertyy tietoa asiakkuudesta ja palveluiden käytöstä. Asiointipalveluja ovat mm. ajanvarauspalvelut, sähköiset neuvontapalvelut ja asiakas- ja palveluohjauksen palvelut.
Esitiedot	<p>Esitiedot sisältävät potilaan, hänen omaisensa tai edustajansa antamat tiedot tai aikaisemmista potilaskertomusmerkinnöistä kootut tiedot potilaan sairauden alkamisesta, oireista ja kulusta sekä hoitoon vaikuttavista muista oleellisista sairauksista ja ongelmista</p> <p>Esitietoihin voidaan kuvata tietoa myös muista sairauksista ja suvussa esiintyneistä sairauksista tai tutkimustuloksista sekä muista ongelman kannalta huomioon otettavista sairauksista tai lääkehoidoista samoin kuin tilanteeseen mahdollisesti vaikuttavat tiedot elinympäristöstä ja elämäntilanteesta.</p> <p>Tässä esitiedoilla tarkoitetaan henkilön itse tuottamia tietoja, joita hän luovuttaa ammattihenkilön käyttöön hoidon tai palvelun alkaessa.</p>
Etäpalvelu, ml. etäkonsultaatio, etähoito	Etäpalvelut ovat etäasiointiin perustuvia sähköisiä palveluja. Etäasioinnilla tarkoitetaan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön ja asiakkaan, potilaan tai tarvittaessa näiden omaisen tai edustajan välistä kanssakäymistä tietoverkon välityksellä tai puhelimitse. Etäpalveluissa käytetään aina turvallista viestinvälitystä ja hyödynnetään mm. videoneuvottelu- ja konferenssivälineitä ja/tai etädiagnostiikkalaitteita.
Henkilö	<p>Henkilö on luonnollinen henkilö. Henkilöllä on useimmiten nimi ja voimassa oleva henkilötunnus tai tilapäinen yksilöintitunnus.</p> <p>Henkilö yksilöidään voimassa olevan henkilötunnuksen tai tilapäisen yksilöintitunnuksen avulla.</p>

Käsite	Kuvaus
Hyvinvointisovellus	Hyvinvointisovellus on sovellus, jolla henkilö voi tallentaa ja käsitellä hyvinvointitietojaan. Omatietovarantoon liitettävien hyvinvointisovellusten tulee täyttää kansalliset hyväksymiskriteerit ja läpäistä Kanta-palvelujen hyväksymistestaus.
Hyvinvointitarkastus	Hyvinvointitarkastus on sähköinen palvelu, jossa henkilö täyttää itsenäisesti hyvinvointiaan koskevan kyselyn ja saa antamiensa vastausten perusteella automaattiseen päättelyyn perustuvan arvion hyvinvointinsa nykytilasta ja siihen liittyvistä riskeistä. Palvelu kartoittaa kyselyyn vastaavan henkilön terveyden, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn tilannetta ja antaa palautteen elin- ja elämäntapojen vaikutuksesta henkilön hyvinvointiin sekä esimerkiksi riskiarvion, palveluarvion, ehdotuksia elin- ja elämäntapamuutoksista, erilaisia arjenhallinnan työkaluja tai toimintaohjeita ja suosituksia.
Hyvinvointitieto	Hyvinvointitieto tarkoittaa tässä laajasti henkilön itse tuottamia terveyttä ja hyvinvointia koskevia tietoja, jotka voivat liittyä itse- tai omahoitoon. Hyvinvointitieto on henkilön itse tuottamaa tietoa, mitä voidaan hyödyntää sosiaali- ja terveyspalveluissa.
Itsehoito	Itsehoito on henkilön oma-aloitteinen toiminta terveydentilansa ja hyvinvointinsa arvioimiseksi, edistämiseksi ja ylläpitämiseksi. Itsehoitoon ei liity asiakas- tai hoidosuhdetta sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöön.
Itsehoitosuunnitelma	Itsehoitosuunnitelma on henkilön itsensä laatima suunnitelma henkilön oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja itsehoidon toteuttamiseksi. Suunnitelma sisältää esim. itsehoidon tavoitteet ja niiden suunnitellun seurannan.
(Luotettava) hyvinvointi- ja terveysinformaatio	Luotettava hyvinvointi- ja terveysinformaatio on tutkimukseen tai näyttöön perustuvaa tietoa hyvinvoinnista, terveydestä ja terveyden- ja sairaudenhoidosta. Hyvinvointi- ja terveysinformaatio voi olla erilaisia asiakkaalle ja potilaalle annettavia suosituksia ja ohjeita, kuten potilasohje tai kotihoito-ohje. Hyvinvointi- ja terveysinformaatio on osa potilaan kokonaisvaltaista hoitoa ja ohjaa samalla potilaan omahoitoa. Henkilö voi käyttää luotettava hyvinvointi- ja terveysinformaatiota myös itsehoidossa ilman hoitosuhdetta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöön.
MyData	MyDatalla (myös OmaData) tarkoitetaan yhtäältä ihmiskeskeisiä henkilötiedon hallinta- ja hyödyntämismalleja, joissa ihmisille annetaan oikeus omaan dataansa ja toisaalta tällaisten mallien mukaisesti hallintoa henkilötietoa. MyData on henkilötiedon osajoukko. Kaikki MyData on henkilötietoa, mutta kaikki henkilötieto ei ole MyDataa. Ks. lisää: MyData – johdatus ihmiskeskeiseen henkilötiedon hyödyntämiseen, Poikola, A.; Kuikkaniemi, K.; Kuittinen, O.; Honko, H., LVM Muut julkaisut 3/2018, 4.7.2018, http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-554-5
Sähköinen neuvontapalvelu	Sähköinen neuvontapalvelu on asiointipalvelu, josta voi saada sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvää yleistä tietoa ja neuvontaa tai palveluohjausta.

Käsite	Kuvaus
	<p>Yleinen tieto ja neuvonta voi koskea esim. toimijoiden tarjoamia sosiaali- ja terveyspalveluja, terveyden- ja hyvinvoinnin edistämistä tai henkilön oikeuksia saada erilaisia tukia ja etuuksia. Sähköisestä neuvontapalvelusta voi saada myös yleistä tietoa terveellisestä ravinnosta tai liikunnasta, eri sairauksista tai vaivoista ja niiden hoidosta sekä yksityisistä ja julkisen sektorin sosiaalihuollon ja terveydenhoidon palveluista.</p> <p>Sähköistä neuvontapalvelua voidaan toteuttaa anonyyminä tai tunnistettuna palveluna. Vähintäänkin jälkimmäisessä henkilö asioi sote-ammattihenkilön kanssa.</p>
Oirearvio, sähköinen oirearviokysely	<p>Oirearvio on sähköinen palvelu, jossa henkilö täyttää itsenäisesti oireita koskevan kyselyn ja saa vastaustensa perusteella automaattiseen päättelyyn perustuvan tuloksen ja mahdolliset ohjeet jatkotoimenpiteistä.</p> <p>Oirearvion automaattisessa päättelyssä henkilön antamat tiedot yhdistetään ajantasaisimpaan käytettävissä olevaan terveystietoon.</p> <p>Oirearvion lopputuloksena henkilö saa itsehoito-ohjeita ja/tai palveluohjausta. Oirearviokyselyyn voi vastata kirjautumalla palveluun tai kirjautumatta, mikä vaikuttaa jatko-ohjeiden tarkkuustasoon. Kirjautunut käyttäjä voi myös edetä palvelusta esimerkiksi terveydenhuollon palveluntuottajan sähköiseen ajanvaraukseen.</p>
Omahoito	<p>Omahoito on asiakkaan tai potilaan itsensä toteuttama, mutta sosiaali- ja/tai terveydenhuollon ammattihenkilön kanssa yhdessä suunnittelema, kulloiseenkin hoitotarpeeseen parhaiten sopiva näyttöön perustuvaa hoito.</p>
Omahoitopalvelu	<p>Omahoitopalvelu on sähköinen palvelu, jonka avulla henkilö voi itsenäisesti osallistua omahoidon toteuttamiseen, seurata terveydentilaansa tai hyvinvointiaan koskevia muutoksia ja riskejä sekä hallinnoida omaa terveyttään ja hyvinvointiaan koskevia tietoja..</p> <p>Palvelu voi sisältää mm. omien terveys- ja hyvinvointitietojen (ks. tarkemmin luvussa 5.4 Omahoidon päätietyhmät) hallintaa, kuten paino, liikunta, kotimitaukset, tai päiväkirjatyyppistä seurantaa.</p>
Omahoitosuunnitelma	<p>Omahoitosuunnitelma on henkilön itsensä laatima, mutta yhdessä ammattihenkilön kanssa laadittu suunnitelma henkilön oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja omahoidon toteuttamiseksi. Suunnitelma sisältää esim. omahoidon tavoitteet ja niiden suunnitellun seurannan.</p>
Omakanta	<p>Kanta-palveluihin kuuluva asiointipalvelu, jonka avulla yksittäinen henkilö voi katsella, hyödyntää ja hallinnoida Kanta-tietovarantoihin tallennettuja asiakastietojaan ja hyvinvointitietojaan.</p> <p>Omakannassa henkilö näkee potilastietonsa ja reseptinsä sekä jatkossa sosiaalihuollon asiakastietonsa ja ne hyvinvointietonsa, jotka on tallennettu Omatietovarantoon. Hän voi hallinnoida näiden tietojen luovutuksiin liittyviä suostumuksia ja kieltoja sekä tarkistaa luovutusten lokitiedot, antaa hoitoonsa liittyviä tahdonilmaisuja ja tehdä reseptin uusimispyyntöjä.</p>

Käsite	Kuvaus
Omaolo.fi-palvelu	<p>Omaolo.fi-palvelu on kansallinen sosiaali- ja terveydenhuollon sähköinen palvelu, joka sisältää mm. oirearvioita ja palveluarvioita, terveys- ja hyvinvointitarjastuksia sekä henkilön omia suunnitelmia ja hyvinvointivalmennusta ja joka on tarkoitettu yksittäisten henkilöiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen yhdessä ammattihenkilöiden kanssa.</p> <p>Palvelun yksilöllinen ohjaus perustuu Kustannus Oy Duodecimin toteuttamaan EBMEDS päätöksentukeen (lääkinnällinen laite), joka yhdistää useista lähteistä peräisin olevaan yleiseen lääketieteelliseen tietämykseen perustuvat säännöt yksittäisten potilaiden tai asiakkaiden rakenteisiin tietoihin. EBMEDS sisältää ydin-komponentit (päättelymoottori, tietokanta sekä integrointirajapinta) ja siihen voidaan liittää lisäkomponentteja (kuten Omaolossa käytettävät Duodecim Oirearviot).</p>
Omatietovaranto	<p>Omatietovaranto on Kanta-palvelujen Omakantaan liittyvä tietovaranto, jonne henkilö voi hyvinvointisovelluksilla tallentaa hyvinvointitietojaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantaja voi hyödyntää Omatietovarantoon tallennettuja hyvinvointitietoja henkilön suostumuksella.</p> <p>Hyvinvointitiedoilla tarkoitetaan henkilön terveyttä ja hyvinvointia koskavaa henkilötietoa, joka on henkilön tuottamaa ja hallinnoimaa ja joka ei sisälly asiakastietoihin. Hyvinvointitiedot voivat olla esimerkiksi henkilön tuottamia mittaus-, elämäntapa- ja aktiivisuustietoja, jotka liittyvät suoraan tai välillisesti hänen hyvinvointiinsa ja hänen terveytensä edistämiseen.</p>
Omavalmennus, hyvinvointivalmennus	<p>Omavalmennus on sähköinen palvelu, jossa henkilö voi saada neuvontaa ja ohjausta terveytensä ja hyvinvointinsa kohentamiseen elin- ja elämäntapamuutoksilla. Omavalmennukseen saattaa liittyä itsehoitosuunnitelman tekeminen ja siihen liittyvä seuranta tai erilaisia hyvinvoinnin edistämisen tai toimintakyvyn ylläpidon ja arjen hallinnan välineitä.</p> <p>Omavalmennus voi olla myös sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön ohjaamaa toimintaa.</p>
Palvelu	<p>Palvelu on organisoidun toiminnan tuloksena syntyvä aineeton hyödyke tarpeiden tyydyttämiseksi. Palveluita voi ryhmitellä palvelukokonaisuuksiin. Eri palvelut voivat muodostavat kokonaisuuksia, joissa palvelu koostuu osapalveluista. Palveluita voi tarjota ja tuottaa yksittäisille asiakkaille, asiakasryhmille tai organisaatioille, myös toisille palvelunantajille.</p>
Palautepalvelu	<p>Palautepalvelu on sähköinen kyselypalvelu, joka mahdollistaa yhtenäisen tavan antaa ja kerätä asiakaspalautetta jostain palvelusta tai tuotteesta.</p> <p>Palautteiden tuloksia voidaan hyödyntää mm. palveluiden laadun vertailussa ja palveluiden kehittämisessä. Palautteiden tulokset ovat myös asiakkaiden saattavilla palveluiden laadun tarkastelua varten.</p>
Potilas	<p>Potilas on terveyden- tai sairaanhoidon palveluja käyttävä tai muuten niiden kohteena oleva henkilö.</p>

LUONNOS 16.9.2020

Käsite	Kuvaus
Hoitopäiväkirja, päiväkirja	Hoitopäiväkirja on itse- ja omahoidon väline, jonka avulla henkilö voi kirjata seurantatietoa omasta terveydentilastastaan ja hyvinvoinnistaan esim. toimintakyvystä ja pärjäämisestä arjen toiminnoissa.
Terveys- ja hoitosuunnitelma	Terveys- ja hoitosuunnitelma on potilaskohtainen asiakirja, joka laaditaan potilaan kanssa yhteisymmärryksessä hoidon suunnittelun ja koordinoinnin tueksi. Terveys- ja hoitosuunnitelmaa ylläpitävät kaikki potilaan hoitoon osallistuvat tahot. Terveys- ja hoitosuunnitelmaan kirjataan muun muassa potilaan kanssa yhdessä tunnistetut hoidon tarpeet ja hoidolle asetetut tavoitteet sekä suunniteltu seuranta.
Valtuutus	Valtuutus on sähköinen valtakirja, jonka avulla henkilö (valtuuttaja) voi antaa toiselle henkilölle (valtuutettu) oikeuden asioida puolestaan tietyssä määrättyssä asiassa tai palvelussa. Huom. Tavoitteena on, että palveluissa hyödynnetään Suomi.fi-valtuuksia.
Sähköinen vertaistukipalvelu, vertaistukipalvelu	Vertaistukipalvelu on sähköinen palvelu, jonka avulla henkilö voi keskustella tarvittaessa anonyymisti vertaistukiryhmän muiden jäsenten kanssa sekä kysyä neuvoa ja kokemuksia ryhmän aihealueeseen liittyvistä asioista. Vertaistukipalvelu voi olla esim. keskustelufoorumi, sosiaalisen median keskusteluryhmä tai hyvinvointisovellus. Vertaistukipalvelu voi olla tunnisteellista ja moderoitua.
Viestinvälitys, turvallinen viestinvälitys	Asiakkaan tai potilaan ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön välinen turvallinen viestintäpalvelu, joka voi perustua mm. turvasähköpostiin.

3. Periaatteellinen taso

3.1. Visio

Omahoidon näkökulmasta henkilöllä on käytössään hyvinvointi- ja terveyssovelluksia, joiden avulla hän tuottaa tietoa itselleen ja myös palvelunantajien käyttöön. Alueellisesti henkilölle tarjotaan mahdollisuuksia asioida joustavasti ja yhdenvertaisesti asiointipalvelujen avulla. Valtakunnallisina palveluina tarjotaan mm. Omakanta- ja Omaolo-palveluita sähköisen asiointin tueksi. Asiointipalvelut perustuvat yhteentoimiviin tietorakenteisiin, joilla varmistetaan tiedon käytettävyyttä eri palveluiden ja toimijoiden välillä.

Toiminnallisuuksien (palveluiden) rakentaminen toteutetaan päällekkäisyyksiä välttämällä sekä rakentaen ihmiselle hyvinvoinnin ja terveyden ennakointia ja hallintaa helpottavia mahdollisuuksia.

Henkilön tuottaa tietoa omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan osana oman terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitoa. Henkilö voi tallentaa haluamiaan hyvinvointitietojaan Omatietovarantoon, ja tarvittaessa luovuttaa omia potilas- ja asiakastietojaan käyttämiinsä hyvinvointisovelluksiin ja -palveluihin. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö voi hyödyntää henkilön tuottamia tietoja henkilön suostumuksella.

Henkilön on helppo katsella omia hyvinvointi- ja asiakastietojaan sekä hallinnoida ja luovuttaa omia tietojaan Omakannan kautta.

3.2. Rajaukset ja reunaehdot

Omahoidon kokonaisarkkitehtuurissa tarkennetaan sosiaali- ja terveydenhuollon itse- ja omahoidon sekä sähköisen asiointin tavoitetilaa tiedonhallinnan ja tietojärjestelmäpalveluiden näkökulmasta. Asiakas- ja potilastiedon käyttöä sosiaali- ja terveyspalveluissa kuvataan ensisijaisen käytön näkökulmasta yksityiskohtaisemmin julkaisussa Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallinen kokonaisarkkitehtuuri 2.1 (THL, 2019 <https://yhteistyotilat.fi/wiki08/display/THLSTAP>) sekä asiakas- ja potilastiedon hyödyntämisen näkökulmasta julkaisussa Sosiaali- ja terveystietojen toisiokäytön kokonaisarkkitehtuuri (STM, 2019 <https://yhteistyotilat.fi/wiki08/display/THLSOTEKATJULK>). Edellä mainituissa kokonaisarkkitehtuurikuvauksiin viitataan tässä omahoidon kokonaisarkkitehtuurissa erityisesti periaatteellisen tason osalta, koska ei ole tarkoituksenmukaista toistaa niissä jo kertaalleen kuvattua sisältöä, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöä tai kehittämistä ohjaavia periaatteita.

3.3. Lainsäädäntö

Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaa ohjaava lainsäädäntö on kuvattu *Asiakas- ja potilastiedon ensisijaisen käytön kokonaisarkkitehtuurissa* (THL, v 2.1, 2019, <https://yhteistyotilat.fi/wiki08/display/THLSTAP>) luvussa 5.2 Lainsäädäntö ja sen liitteessä 1.

Itsehoidon, sähköisen asiointin ja omahoidon kokonaisuutta säädellään edellä mainitun lisäksi muulla lainsäädännöllä, jota on tarkennettu alla keskeisempien säädösten osalta ja tiedonhallinnan näkökulmasta. On huomattava, että tälle alueelle on kuitenkin vähemmän säädöspohjaista velvoitavuutta mm. palveluiden toteuttamiseen liittyen.

Itse- ja omahoitoa ohjaava lainsäädäntö

Lakia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (asiakastietolaki) var-
ten on valmisteltu muutosesitystä rauenneen HE 300/2018 pohjalta, joka käsiteltiin perustuslaki-
valiokunnassa alkuvuodesta 2019. Tätä kirjoittaessa, elokuussa 2020 hallituksen esitys on etene-
mässä eduskunnan käsittelyyn. Asiakastietolain muutosesityksessä itsehoidon, asioinnin ja oma-
hoidon näkökulmasta keskeisiä esityksiä ovat seuraavat:

- Tietosuoja-asetuksen edellyttämät muutokset, kuten asiakas- ja potilastiedon luovutustenhal-
linnan uudistaminen, kun kyseessä on luovutukset Kanta-palveluista sekä tietojen luovuttami-
nen sosiaali- ja terveydenhuollon välillä suostumuksen perusteella
- Samalla varmistetaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen periaatteiden toteutuminen (mm. tar-
kennuksia rekisterinpitäjään, yhteisrekisterinpitäjään, tiedon käsittelijään)
- Samoin tarkennetaan sosiaalihuollon asiakastietojen luovuttamista asiakastiedon arkistosta,
kun sosiaalihuollon Kanta-liittyminen etenee, ml. asiayhteyden todentaminen, informointivel-
voite ja kieltomahdollisuus
- Hyvinvointitietojen tallentaminen Omatietovarantoon ja hyvinvointisovellusten rooli tarken-
netaan, mm. asiakastietojen luovuttaminen hyvinvointisovelluksille
  - Lain 12 §:ssä säädettäisiin, että henkilö voi antaa suostumuksensa siihen, että palve-
lunantajalle voidaan luovuttaa Omatietovarannossa olevia hyvinvointitietoja sosiaali-
ja terveystietojen toteuttamiseksi.
  - Lain 19 ja 21 §:ssä säädettäisiin, että henkilöllä on oikeus saada omat asiakas- ja poti-
lastietonsa Omatietovarantoon ja edelleen hyvinvointisovelluksiin hyödynnettäviksi.

HE:n palautekierroksella selkeytyi näkemykset hyvinvointisovellusten ja Omatietovarannon suh-
teesta: hyvinvointisovellusten sertifiointia kannatettiin laajasti, joten kyseiset muutokset täyden-
nettiin HE:hen. Samoin hyvinvointisovellusten osalta täydennettiin, että ne on jatkossa ilmoitet-
tava Valviran tietojärjestelmärekisteriin.

- Sertifiointiprosessin muutos toteutetaan siten, että tietoturvallisuuden arviointilaitos ei
antaisi hyvinvointisovellusten vaatimuksenmukaisuustodistusta, vaan Kela. Tällöin eril-
listä vaatimuksenmukaisuustodistusta ei annettaisi lainkaan, ja tietojärjestelmäpalvelun
tuottaja ilmoittautuisi Valviralle saatuaan lausunnon Kelan yhteentoimivuuden testauk-
sesta ja tietoturvallisuuden arviointilaitoksen todistuksen tietoturvallisuuden arvioin-
nista.

Asiakastietolain toimeenpanoon on tulossa siirtymäaika. Valmistelussa tunnistettiin tarve tiedon-
hallintasäädösten kokonaisuudistukseen, eikä käsittelyssä oleva asiakastietolain HE ei vastaa kaik-
kiin jo tunnistettuihin tarpeisiin.

Sähköistä asiointia ohjaava lainsäädäntö

Omahoidon ja sähköisen asioinnin näkökulmasta *laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oi-
keuksista* (812/2000) 4 § ja *laki potilaan asemasta ja oikeuksista* (785/1992) 3 § tarkentavat asi-
akkaan ja potilaan oikeuksia ja kohtelua yksilöllisten tarpeiden ja esim. kieli- tai kulttuuritaustan
mukaisesti.

Muutoin sähköistä asiointia koskevat säännökset ovat pääsääntöisesti sallivia eikä pakottavia, ja
asiointiin onkin tarjottava erilaisia vaihtoehtoja. Viranomaisilla ei ole ehdotonta velvollisuutta jär-
jestää sähköisen asioinnin mahdollisuutta ja yksittäistä ihmistä ei voida pakottaa käyttämään yk-
sinomaan sähköisen asioinnin kanavia. Osa ihmisen asioinnista voi olla hallintoasioita, kuten
etuuskäsittelyt tai sosiaalihuollon palvelupäätökset ja asiakasmaksujen kohdistukset. Hallintoasi-
oihin liittyy erityisiä vaatimuksia, kuten asiakkaan muutoksenhakuoikeus. Terveydenhuollossa ei

vastaavasti tehdä hallintopäätöksiä. Poikkeuksen tästä muodostavat tahdonvastaisten toimien kohdistaminen yksittäiseen ihmiseen.

- Hallintoasian käsittelyn päävaiheet ovat vireillepano, asian käsittely ja ratkaisun tiedoksianto muutoksen- tai oikaisunhakuohjeineen.
- Hallintoasian sähköinen vireillepano asiointipalvelussa tai muutoin sähköisellä viestillä sekä asiakirjan sähköinen tiedoksianto on mahdollistettu *laissa sähköisestä asioinnista viranomais-toiminnassa* (ns. asiointilaki) (13/2003).
- Viranomaisen ei voi kieltäytyä ottamaan vastaan asian vireillepanoa käyttämässään kanavassa, kuten puhelin ja sähköposti.
- Asiakkaalle annettavat tiedoksiannot voidaan toimittaa sähköisesti (asiakkaan suostumuksella) tai muulla tavalla.
- Mikäli viranomaisella on asiakkaan suostumus sähköisen tiedoksiannon käyttämiselle, voidaan ei-arkaluonteisen tiedon välittämiseen käyttää esimerkiksi sähköpostia.
- Välitettäessä arkaluonteista henkilötietoa, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- tai potilastietoa, sähköinen tiedoksianto on annettava todisteellisena.
- Todisteellinen tiedoksianto edellyttää asiointilain 18 §:n mukaan, että viranomaisen ilmoittaa asiakirjan olevan noudettavissa viranomaisen osoittamalta palvelimelta, esim. viestinvälityspalvelun sähköisestä postilaatikosta tai viranomaisen oman asiointipalvelun palvelimelta. Asiakirjan vastaanottajan on tunnistauduttava tietoturvallisesti ja todisteellisesti noutaessaan asiakirjaa palvelimelta. Todisteellisen tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen, kun asiakirja on noudettu viranomaisen palvelimelta.
- Viranomaisen huolehtii, että salassa pidettävät henkilötiedot suojataan esim. salaamalla viestintä ja että vastaanottavalla henkilöllä on oikeus nähdä välitettävät tiedot.

Sähköisen allekirjoituksen käyttöä ei säännellä yleisesti.

- Tämän vuoksi ei ole selkeää tapaa osoittaa, milloin sähköinen allekirjoitus vaaditaan.
- Joissain tapauksissa velvoite sähköisen allekirjoituksen käyttöön määritellään erikoislainsäädännössä, kuten laki sähköisestä lääkemääräyksestä (61/2007).

Yksittäisen henkilön näkökulmasta ei ole tapaa ilmoittaa esim. keskitettyyn sähköisten yhteystietojen rekisteriin omaa osoitettaan asiointia varten.

- Tämän vuoksi sähköinen tiedoksianto perustuu henkilön suostumukseen. Lisäksi henkilön on ilmoitettava oma asiointiosoitteensa asiointin yhteydessä.
- Hallinnon yhteisistä *sähköisen asiointin tukipalveluista annetun lain* (571/2016, KaPA-laki) 11 §:ssä säädetään mahdollisuus antaa yleinen suostumus viranomaisten tiedoksiantoihin viestinvälityksen sähköiseen postilaatikkoon.

Sähköisten palvelujen saavutettavuutta koskeva sääntely

Sähköisten palvelujen saavutettavuutta koskeva sääntely perustuu *lakiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta* (306/2019), jolla toimeenpannaan kansallisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2016/2102) julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta. Laissa säädetään julkisen hallinnon sähköisten palvelujen saavutettavuuden minimitaso sekä keinot, joilla saavutettavuuden toteutumista valvotaan.

Viranomaisten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuus on kiinteässä suhteessa hallintolain 7 §:n 1 momentissa säädettyyn palveluperiaatteeseen. Viranomaisten ja muiden hallintolain soveltamisalaan kuuluvien organisaatioiden verkkosivut ovat osa niiden tehtäviin kuuluvien palvelujen toteuttamista. Palveluperiaatteen mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on

pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti tarvitsemiaan hallinnon palveluita.

Saavutettavuus on lähikäsite esteettömyydelle. Saavutettavuus liittyy digitaalisiin palveluihin, kun taas esteettömyys koskee fyysistä maailmaa. Saavutettavuusdirektiivissä saavutettavuudella tarkoitetaan, että verkkosivut ja mobiilisovellukset sekä niiden sisällöt ovat sellaisia, että kuka tahansa voisi niitä käyttää ja ymmärtää mitä niissä sanotaan. Jotta saavutettavuus toteutuisi, digitaalisten palvelujen suunnittelussa tulee hyödyntää sellaisia käytäntöjä, teknologioita ja menetelmiä, joilla turvataan palveluiden käyttö erilaisilla päätelaitteilla ja erilaisten apuvälineiden kanssa. Saavutettavuusperiaatteet ovat

1. Havaittavuus
2. Ymmärrettävyys
3. Toimintavarmuus
4. Hallittavuus

Saavutettavuudella pyritään varmistamaan erityisryhmien tarpeiden huomioiminen. Tällaisia erityisryhmiä ovat esimerkiksi vanhukset, sairaat ja vammaiset. Saavutettavien digitaalisten palvelujen avulla pystytään merkittävästi edistämään varsinkin erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumista ja parantamaan heidän toimintaedellytyksiä viranomaisasiointinnissa.

Hallinnon yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja koskeva sääntely

Hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) tarkoituksena on parantaa julkisten palvelujen saatavuutta, laatua, tietoturvallisuutta, yhteentoimivuutta ja ohjausta sekä edistää julkisen hallinnon toiminnan tehokkuutta ja tuottavuutta.

Lakiin sisältyvät hallinnon yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja koskevat säännökset. Tukipalveluilla tarkoitetaan yhteistä sähköisen asioinnin tukipalvelua, jota käyttäjäorganisaatio (esim. viranomainen) käyttää asiointipalvelunsa tai muun sille kuuluvan tehtävän taikka sen tarjoaman palvelun tukena.

Lisäksi *vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetussa laissa (617/2009) säädetään muun muassa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta sekä tunnistuspalveluiden tarjoamisesta palveluntarjoajille, yleisölle ja toisille tunnistuspalvelun tarjoajille*

Sääntely lääkinnällisistä laitteista

EU-komissio on antanut lääkinnällisistä laitteista asetuksen (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017R0745&from=EN>) ja huhtikuussa 2020 siihen liittyvän ehdotuksen, jolla lykätään lääkinnällisistä laitteista annetun asetuksen tiettyjen säännösten soveltamista poikkeuksellisista syistä yhdellä vuodella 26. toukokuuta 2021 saakka korona-epidemiatilanteessa¹.

Asetuksella tarkennetaan kansainvälisesti yhtenäistä sääntelykehystä, jonka tarkoituksena on parantaa potilasturvallisuutta ja taata valmistajille oikeudenmukainen pääsy markkinoille.

Asetuksessa lääkinnällisiksi laitteiksi katsotaan laitteet ja tietojärjestelmät, joissa käsitellään yksittäisen henkilön tietoja ja jotka vaikuttavat potilaan saamaan hoitoon. Sääntelyn tulkinta on tiukkaa ja sen mukaan kaikki ammattihenkilöiden päätöksentekoa tukevat tietojärjestelmäpalvelut

¹ https://ec.europa.eu/finland/news/komissio-ehdottaa-l%C3%A4%C3%A4kinn%C3%A4llisten-laitteiden-uusien-vaatimusten-lykk%C3%A4%C3%A4mist%C3%A4_fi

ovat lääkinällisiä laitteita. Myös asukkaan käyttöön tarkoitettu palvelu voi olla lääkinällinen laite, jos esimerkiksi sen katsotaan tuottavan tietoa, joka korvaa ammattihenkilön tekemän arvioinnin tai jota hyödynnetään hoidon suunnittelussa ja seurannassa.

Näiden sähköisten palvelujen kehittäjäorganisaatioihin kohdistuu lukuisia EU-asetuksen määrittämiä vaatimuksia (artikla 10). Kehittävillä organisaatioilla on oltava riskiehallintajärjestelmä ja laadunhallintajärjestelmä, niiden on suoritettava kliinistä arviointia, laadittava teknisiä asiakirjoja ja sovellettava vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyä. Kehittävät organisaatiot ovat myös vastuussa lääkinällisiksi laitteiksi katsotuista sähköisistä palveluista niiden ollessa markkinoilla. Lisäksi kehittäväällä organisaatiolla täytyy olla nimetty säännösten noudattamisesta vastaava henkilö. Täytettyään kaikki vaatimukset, kehittäjäorganisaation tulee laatia vaatimustenmukaisuusvaikutus ja lisätä laitteisiinsa CE-merkintä.

Suomessa lääkinällisten laitteiden valvonnasta vastaa Fimea (ks. lisää https://www.fimea.fi/laakinnalliset_laitteet)

3.4. Strategiat

3.4.1 Marinin hallitusohjelma

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa Osallistava ja osaava Suomi - sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta (Valtioneuvoston julkaisu 31, 2019. linkki) esitetään useita kehittämistavoitteita, joilla on liittyviä myös Omahoidon kokonaisarkkitehtuurin alueeseen. Nämä tavoitteet liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden parantamiseen ja sote-rakennemuutokseen.

Yleisenä tavoitteena on kirjattu esimerkiksi: "Suomi on maa, jossa jokainen saa hoitoa, hoivaa ja huolenpitoa oikea-aikaisesti ja yhdenvertaisesti. Palvelut ovat kustannustehokkaita ja vaikuttavia. Ne rakentuvat joustavasti ja kokonaisvaltaisesti ihmisen elämäntilanteiden ja tarpeiden ympärille. Palveluiden parantuminen lisää luottamusta niin käyttäjien kuin sote-ammattilaisten keskuudessa."

Tulevaisuuden sote-keskuksen osalta mainitaan: "Asiakaskeskeisyys on tulevien keskusten ytimessä. Hyvää johtamista sekä henkilökunnan ammattitaidon kehittymistä ja työhyvinvointia tuetaan. Laajennetaan tutkimus- ja kehittämistoimintaa osana perustyötä. Asiakaslähtöisyyttä parannetaan lisäämällä viikonloppu- ja iltavastaanottoja sekä matalan kynnyksen palvelupisteitä. Oteetaan käyttöön digitaalisia ja mobiileja palveluratkaisuja. Varmistetaan tietovarantojen parempi käyttö sekä kehitetään tietojärjestelmiä."

Tarkempia nostoja ovat mm.

- Otetaan käyttöön uusia työtapoja ja teknologiaa.
- Vahvistetaan sote-järjestöjen toiminnan edellytyksiä sekä tuetaan järjestölähtöisen työn uudistamista ja monimuotoisuutta.
- Asiakkaiden yhdenvertaisten ja sujuvien palveluiden turvaamiseksi ja itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi valmistellaan palvelusetelilain uudistus ja tehdään linjaukset henkilökohtaisen budjetin käyttönotosta sote-uudistuksessa.
- Perustason sosiaali- ja terveyspalvelut tuotetaan lähellä ihmistä. Kotiin vietäviä palveluja lisätään jatkamalla digitaalisten ja etäpalveluiden kehittämistä tavoitteena palveluiden saavutettavuuden parantaminen. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietopohja yhtenäistetään palveluiden laadun parantamiseksi ja kehittämiseksi.

3.4.2 STM-strategia

STM:n strategia 2030 (<https://stm.fi/strategia>) kuvaa hallinnonalan mission ja siihen liittyvät arvot, vision ja tavoitteet yleisellä tasolla. Strategiassa asetut tavoitteet ohjaavat asiakas- ja potilas-tietojen kansallista kokonaisarkkitehtuuria ja sen pohjalta tehtävää kehitystyötä.

STM:N strategiassa tunnistamat keskeiset vaikuttamisalueet ovat toimintakyky, toimeentulo ja palvelut, ja näillä on yhteyttä myös itse-, omahoidon ja sähköisen asiointin kehittämiseen:

1. Vaikuttavat palvelut ja toimeentuloturva muodostavat yhteen toimivan kokonaisuuden.
2. Oikea-aikaiset palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin.
3. Hyvinvointiala luo liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä.

Strategiatason vaikuttamiskeinoina ovat säädöstyö, informaatio-ohjaus, valvonta ja yhteistyö. Kokonaisarkkitehtuuri on osa informaatio-ohjausta sekä tukee mm. säädöstyötä ja yhteistyötä.

Edellä mainitun lisäksi STM:n visiossa on valittu viisi strategista tavoitetta, joita - varsinkin ensimmäisiä - voidaan edistää myös omahoidon kokonaisarkkitehtuurissa tunnistettujen tavoitteiden osalta:

1. ihmisten aktiivinen osallisuus,
2. yhteentoimivat palvelut ja etuudet,
3. turvallinen ja hyvinvoiva elin- ja työympäristö,
4. kestävä rahoitus sekä
5. hyvinvointia työn murroksessa.

3.4.3 EU-strategiat

Eurooppalaisilla strategisen tason linjauksilla on ohjausvaikutusta myös Omahoidon kokonaisarkkitehtuurin kehittämistavoitteisiin. [Euroopan datastrategia](https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_fi) (https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_fi) tavoittelee datavetoista yhteiskuntaa Euroopan tasolla. Samalla se merkitsee datan liikkuvuuden ja hyödyntämisen tehostamista myös EU-kansalaisten näkökulmasta. Kun data on henkilötietoja lukuun ottamatta kaikkien saatavilla, kansalaiset, yritykset ja organisaatiot saavat paremman perustan päätöksilleen. Datavetoisesta innovoinnista odotetaan merkittävää ja konkreettista hyötyä kansalaisille, sillä sen avulla voidaan esimerkiksi yksilöllistää sairauksien hoitoa tai kohentaa ihmisten liikkuvuutta.

Euroopan datastrategiaa tukee myös [Euroopan digitalisaatiostrategia](https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf) (ks. lisää Communication 2020, Shaping Europe's Digital Future, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf). EU:n digitaalistrategian tavoitteena on edistää digitalisaatio palveluissa ja yritysten toiminnassa sekä tukea osaltaan tavoitetta tehdä Euroopasta ilmastoneutraali vuoteen 2050 mennessä. EU-kansalaisia koskevat mm. datan hyödyntämisen periaatteet, tavat ja välineet. Datan saantia ja käyttöä koskevien sääntöjen tulee olla oikeudenmukaiset, käytännölliset ja selkeät. Tavoitteena on myös, että datan käyttäjille annetaan oikeudet, välineet ja taidot, joiden avulla data pysyy omassa hallinnassa.

European Health Data Space (EHDS) tarjoaa jatkossa strategisen tason tavoitteita datan jakamisella ja hyödyntämiselle Euroopan laajuisesti osana sisämarkkinoiden kehittämistä, mutta on vielä muotoutumassa oleva avaus. EHDS:n keskeiset kehittämiskohteet ovat:

- Turvata kansalaisten pääsy omiin terveystietoihinsa ja terveystietojen jakaminen rajojen yli
- Paremmiin saatavilla oleva tieto tutkimukseen, sairauksien ehkäisyyn, henkilökohtaisen terveyden ja hoidon edistämiseen

- Digitaaliset välineet ja informaatio kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien (voimaannuttamisen) ja potilaskeskeisen hoidon lisäämiseksi

3.5. Sidosarkkitehtuurit

Keskeisimmät sidosarkkitehtuurit ovat sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedon ensisijaista ja toissijaista käyttöä kuvaavat kokonaisarkkitehtuurit.

[Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallinen kokonaisarkkitehtuuri](#) ohjaa asiakas- ja potilastietojen tuottamista, käyttöä ja hallintaa siten, että tarkastelun näkökulma on asiakas- ja potilastiedon ensisijaisessa käytössä. Asiakas- ja potilastiedon käyttöä tarkastellaan siinä lähinnä palvelujärjestelmän näkökulmasta. Kuvaus tunnistaa keskeiset tietovarannot ja tietojärjestelmäpalvelut.

[Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen toisiokäytön kokonaisarkkitehtuuri](#) kuvaa kansallisiin tietovarantoihin sisältyvien sosiaali- ja terveydenhuollossa muodostuvien henkilötasoisien tietojen hyödyntämistä eri käyttötarkoituksiin, kuten tutkimukseen ja opetukseen, tilastoihin ja rekistereihin, kehittämiseen ja innovaatiotoimintaan, tiedolla johtamiseen ja viranomaisohjaukseen sekä -valvontaan sekä erilaisiin viranomaisten suunnittelu- ja selvitystöihin. Arkkitehtuurikuvauksessa on esitetty tiedonhallinnan jakoa kertaluonteisiin (luvanvaraisiin) ja jatkuvaluonteisiin (lakiperustaisiin) toisiokäytön tarpeisiin, joiden toteutuksiin hyödynnetään samoja kansallisia, alueellisia ja paikallisia tietovarantoja. Luvanvaraisen toisiokäytön osalta tietolupia ja viranomaisten tietopyyntöjä hallinnoi Tietolupaviranomainen. Tietopohjana tarkastellaan Kanta-palveluihin kertyvää tietoa, mutta myös esim. laajennetaan tarkastelua talous- ja asiakkuudenhallinnan tietoihin sekä etuustietoihin.

3.6. Arkkitehtuuriperiaatteet

EU-yhteentoimivuusperiaatteet, yleiset ja erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon arkkitehtuuriperiaatteet on kuvattu Sosiaali- ja terveydenhuollon ensisijaisen käytön kokonaisarkkitehtuurin luvussa 5.5, eikä niitä toisteta tässä julkaisussa, vaikkakin ne ohjaavat myös tämän osa-alueen tiedonhallinnan ja tietojärjestelmäpalveluiden kehittämistä.

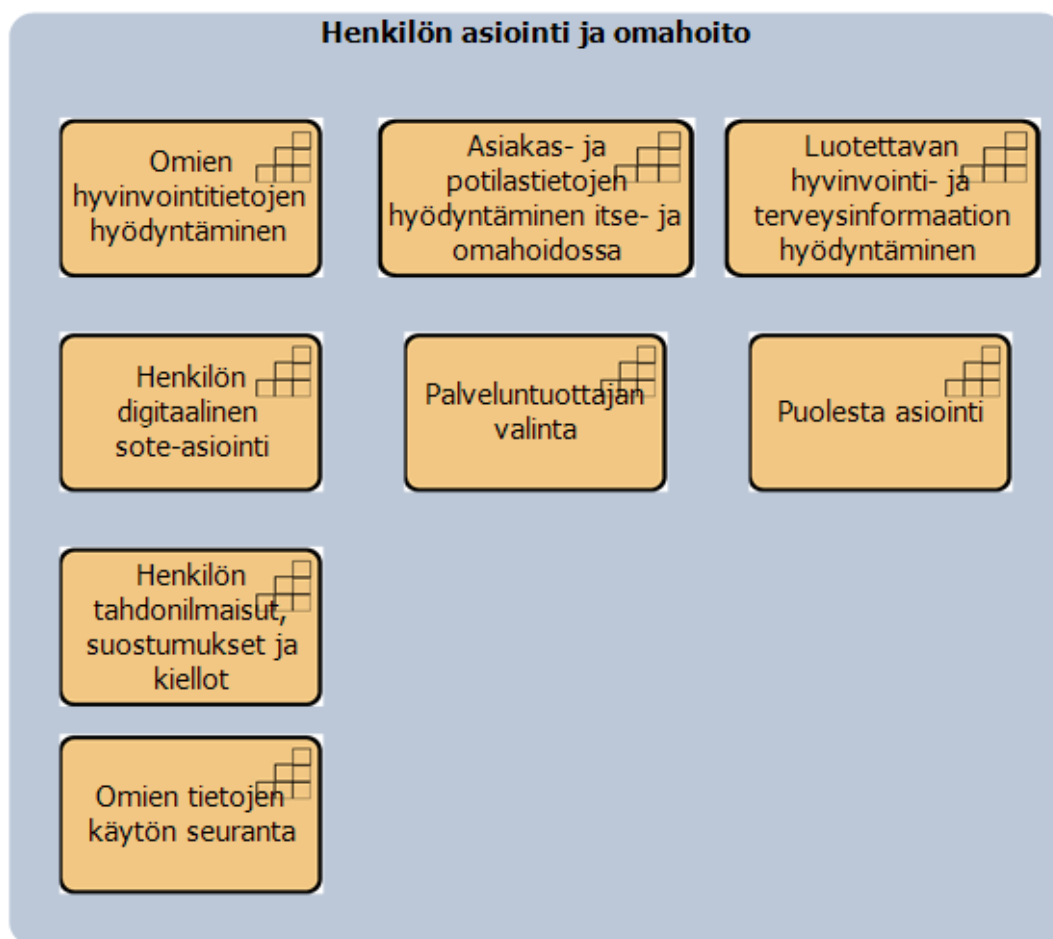
Julkisten palvelujen digitalisoinnin periaatteet (VM, 2016) on myös kuvattu auki em. kokonaisarkkitehtuurissa.

3.7. Tietoturva- ja tietosuoja

Tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvät seikat tarkennetaan seuraavassa kokonaisarkkitehtuurin versiossa.

3.8. Kyvykkyydet

Kyvykkyydet ovat tietojärjestelmäpalveluita karkeampi loogisen tason kokonaisuuksien kuvaustapa, joka yhdistää tietojärjestelmäpalvelut, ihmiset ja roolit sekä toimintaprosessit. Kuvassa 3.1 on tunnistettu omahoidon kokonaisarkkitehtuurikuvauksen osalta keskeisiä kyvykkyyksiä tiedonhallinnan näkökulmasta. Nämä kyvykkyydet on kuvattu auki taulukossa 3.1.

Kuva 3.1 Itse- ja omahoidon ja sähköisen asiointiin kyvykkyudet

Taulukko 3.1 Itse- ja omahoidon ja sähköisen asiointiin kyvykkyudet kuvattuina

Kyvykkyys	Kuvaus
Omien hyvinvointitietojen hyödyntäminen	Henkilö tuottaa ja tallentaa tietoa omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan tai siihen liittyvästä seurannasta henkilökohtaisiin tietovarantoihinsa tai valtakunnalliseen tietovarantoon. Henkilöllä on käytössään tiedon hyödyntämisen mahdollistavia välineitä. Huom. seuranta voi olla myös ammattihenkilön kanssa yhdessä sovittua.
Asiakas- ja potilastietojen hyödyntäminen itse- ja omahoidossa	Henkilö tarkastelee omia terveys- ja hyvinvointitietojaan valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden kautta, ja tarvittaessa jakaa asiakas- ja potilastietoa omahoitosovellukseensa. Tietojen saatavuuden turvin henkilöllä sitoutuu omalta osaltaan aiempaa paremmin hoitonsa tai palvelunsa tavoitteisiin, toteuttamiseen ja seurantaan.
Luotettavan hyvinvointi- ja terveysinformaation hyödyntäminen	Henkilö hakee ja hyödyntää luotettavaa hyvinvointi- ja terveysinformaatiota itsehoitossa osana hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitoa ja ennaltaehkäisevässä toiminnassa sekä asiointissa ja omahoidossa. Henkilöllä on käytössään tiedon hyödyntämisen mahdollistavia välineitä.

Kyvykkyys	Kuvaus
Henkilön digitaalinen sote-asiointi	Henkilöllä asioi sosiaali- ja terveydenhuollon julkisissa ja yksityisissä tai kolmannen sektorin tuottamissa asiointipalveluissa ja -alustoissa.
Palveluntuottajan valinta	Henkilöllä on mahdollisuus valita terveysasemansa osana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteuttamista.
Puolesta asiointi	Henkilöllä on mahdollisuus asettaa toinen henkilö asioimaan puolestaan digitaalisissa palveluissa.
Henkilön tahdonilmaisut, suostumukset ja kiellot	Henkilöllä on mahdollisuus antaa tahdonilmauksia liittyen omien hoitajensa ja palvelujensa järjestämiseen. Tahdonilmauksiin sisältyy mahdollisuus sallia ja estää omian asiakas- ja potilastietojensa käyttöä eri tietojärjestelmäpalveluissa. Huom. Tahdonilmauksissa henkilö ilmaisee vapaaehtoisesti ja tietoisesti tiettyä asiaa koskevan tahtonsa.
Omien tietojen käytön seuranta	Henkilöllä on mahdollisuus seurata omien tietojensa, kuten hyvinvointi-, asiakas- ja potilastietojen, käyttöä valtakunnallisen tietojärjestelmäpalvelun kautta.

3.9. Kehittämistarpeet

Hallitusohjelmasta ja strategiselta tasolta voidaan tunnistaa ylätasoin kehittämissuunnitelmia. Sen lisäksi omahoidon kokonaisarkkitehtuurin valmistelussa tunnistettiin kuvauskohteen mukaisia konkreettisia kehittämistarpeita. Tunnistetut kehittämistarpeet ryhmiteltiin itsehoidon, asiointin ja omahoidon osa-alueisiin. Työn tulokset on kuvattu alla taulukossa 3.2.

Taulukko 3.2 Itsehoidon, asiointin ja omahoidon kehittämistarpeet

Yksittäisen henkilön tarpeet	Ammattihenkilön ja palvelujärjestelmän tarpeet	Muut tarpeet, esim. lainsäädäntö, tiedon hyödyntäminen
Itsehoito		
<ul style="list-style-type: none"> Parannetaan henkilön itsehoidon palveluiden löydettävyyttä ja palvelukokemusta (palvelukokonaisuus) Parannetaan itsehoidon tiedon kertymisen ja hyödyntämisen ratkaisuja Kehitetään alueellisten ja kansallisten palvelutietovarantojen 	<ul style="list-style-type: none"> Vahvistetaan sähköisten asiointikanavien näkyvyyttä yhteisessä palvelutietovarannossa. 	<ul style="list-style-type: none"> Tarkastellaan puolesta asiointin laajennustarvetta myös itsehoidon tarpeiden osalta, erityisesti alaikäisen kypsyden arvioinnin osalta

Yksittäisen henkilön tarpeet	Ammattihenkilön ja palvelujärjestelmän tarpeet	Muut tarpeet, esim. lainsäädäntö, tiedon hyödyntäminen
<p>käyttöä liittämällä asiointikanava palvelun kuvaukseen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään henkilön mahdollisuuksia tarkastella itsehoidon palveluista kertyvää laatumietoa mm. parantamalla palveluiden laatumietoa vertailukelpoisuutta ja luotettavuutta • Kehitetään henkilölle välineitä ja arviointitietoa hyvinvointisovellusten vertailuun (mm. laatu, ylläpito, käytettävyys) • Kehitetään itsehoidon palveluiden käytettävyttä ja saavutettavuutta sisällöllisesti, kuten selkokieliyys ja esteettömyys, sekä tarjotaan digi-tukea palveluiden käyttöön 		
Asiointi		
<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään henkilön sähköisiä asiointimahdollisuuksia huomiodien tarvittavan informaation, käyttö-tuen ja tarpeen vertailla asiointin välineitä • Vahvistetaan sähköisten asiointipalveluiden käyttöä asiakasryhmälähtöisesti, esim. käyttökoke-mus, ikäystävällisyys • Hyödynnetään hyvinvointisovelluksien kehittämistä myös asiointin palveluissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Tehostetaan viestit-palveluiden käyttöä • Vahvistetaan ammattihenkilöiden ja asiakkaiden asiointin kyvykkyysiä 	<ul style="list-style-type: none"> • Selkeytetään puolesta asiointin linjauksia tarkoituksenmukaisesti puolesta asiointipalveluissa • Linjataan asiointin muodos-tettavan tiedon kertymistä ja hyödyntämistä eri tarpeisiin, kuten henkilön omat tarpeet, palvelujärjestelmän tarpeet tai kansallisen ohjauksen taso • Vähennetään tarvetta erillisiin kyselyihin ja tiedon keruisiin myös asiointin osalta (esim. kansanterveyden ja hyvinvointin edistämisen tai tiedolla joh-tamisen osa-alueilla)
Omahoito		
<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään henkilölle moni-kanavaisia omahoidon palvelui- 	<ul style="list-style-type: none"> • Parannetaan oma-hoidon ohjausta ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarkennetaan henkilön tie-doista tuotettavien herätteiden käsittelyä

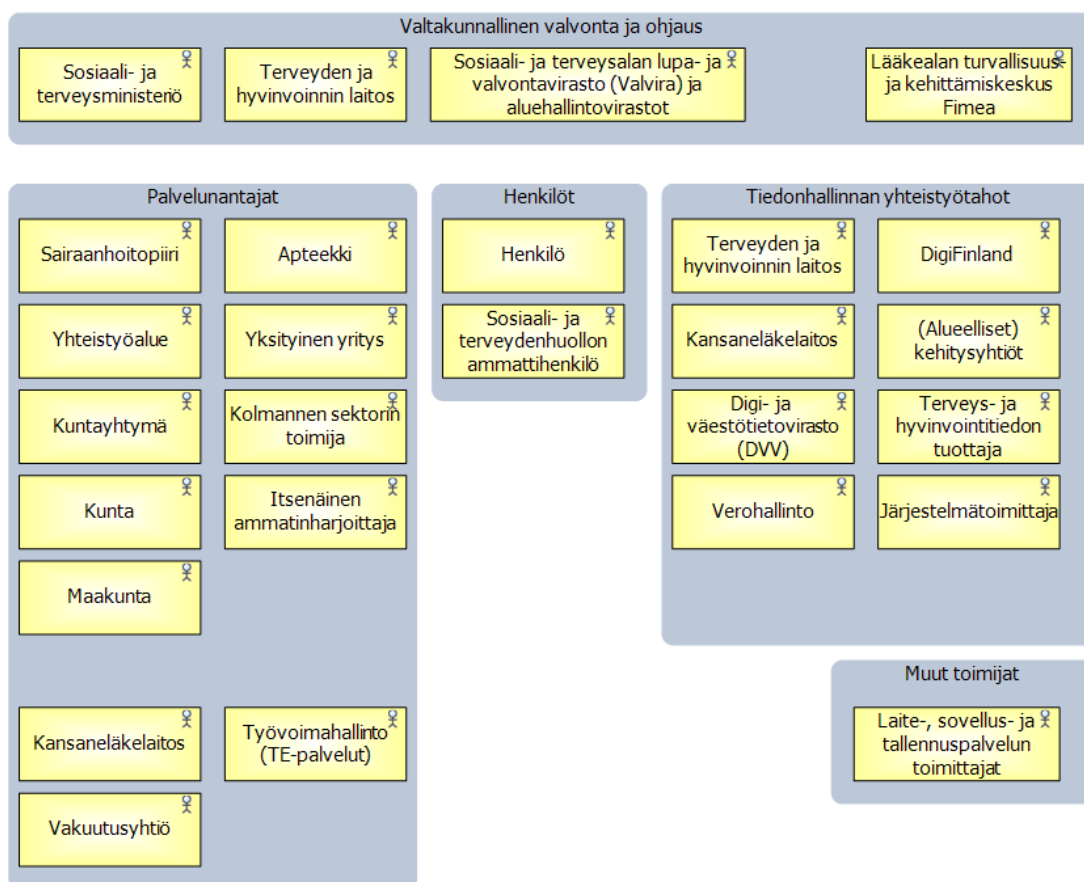
Yksittäisen henkilön tarpeet	Ammattihenkilön ja palvelujärjestelmän tarpeet	Muut tarpeet, esim. lainsäädäntö, tiedon hyödyntäminen
<p>den tarjontaa, mikä vahvistaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään omahoitosuunnitelmaa henkilön omahoidon tueksi. Varmistetaan omahoidon suunnitelmallisuutta myös osana hoidon ja palvelun toteutusta. • Tuetaan henkilön palveluihin haikautumista, tarpeen arviointia ja palveluiden suunnittelua digitaalisilla välineillä, joissa voidaan hyödyntää mm. tekoälyä (esim. omadiagnoosisovellukset) • Tarjotaan välineitä omahoidon ja siihen liittyvän mahdollisen seurannan toteuttamiseen 	<p>opastusta palveluiden käyttöön</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vahvistetaan ammattihenkilöiden osaamista omahoidon palveluissa ja tiedon hyödyntämisessä 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarkennetaan hyvinvointitiedon hyödyntämisen periaatteita, esim. hyvinvointitiedon käsittely analytiikassa, raportoinnissa tai muussa tekoälyratkaisussa • Vahvistetaan asiakas- ja potilastiedon hyödyntämistä myös omahoidon palveluissa • Selkeytetään omahoidossa tuotetun hyvinvointitiedon suhdetta asiakas- ja potilastietoon mm. tiedon käsittelyn, tallentamisen ja hyödyntämisen osalta • Vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon tiedon vaihtoa myös omahoidon osalta siten, että tiedon käsittelyyn, tallentamiseen ja hyödyntämiseen on yhtenäiset linjaukset

4. Toiminta-arkkitehtuuri

Omahoidon toiminta-arkkitehtuurista on kuvattu itse- ja omahoidon sekä asioinnin osalta toimijat, palvelukartta, prosessikartta ja toimintamalli. Näitä kuvauksia voidaan hyödyntää muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon itse- ja omahoidon sekä sähköisen asioinnin kehittämistoiminnassa ja sen muutosvaikutusten arvioinnissa sekä tarkempien määritysten tekemisessä.

4.1. Omahoidon toimijat

Sosiaali- ja terveydenhuollon itse- ja omahoidon sekä sähköisen asioinnin keskeiset toimijat on esitetty kuvassa 4.1. Toimijat on ryhmitelty pääasiallisen tehtävänsä mukaisesti. Toimijat on rajattu ensisijaisiin omahoidon alueen toimijoihin. Toimijoiden rooleja, sidosryhmiä tai sidosryhmien välistä vuorovaikutusta koskevia kuvauksia voidaan tarkentaa kokonaisarkkitehtuurin seuraavissa versioissa.

Kuva 4.1 Omahoidon keskeiset toimijat pääasiallisen tehtävänsä mukaisesti ryhmiteltynä

Keskeisten toimijoiden tehtävää ja osallisuutta omahoitoon on kuvattu alla taulukoissa 4.1 - 4.5.

Taulukko 4.1. Valtakunnallisen valvonnan ja ohjauksen keskeiset toimijat ja niiden kuvaukset

Toimija	Kuvaus
Sosiaali- ja terveysministeriö	Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa sosiaali- ja terveyspolitiikan suunnittelusta, ohjauksesta ja toimeenpanosta. Osana valtioneuvostoa ministeriö toteuttaa hallitusohjelmaa, valmistelee lainsäädännön ja keskeiset uudistukset, ohjaa uudistusten toteuttamista sekä huolehtii valtioneuvoston esikuntatehtävistä.
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL) on sosiaali- ja terveydenhuollon tilastoviranomainen ja nykyisten valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon tilastorekisterien pitäjä. THL hyödyntää rekisteritietoa omassa tutkimustoiminnassaan ja myöntää tutkimuslupia omien rekisteritietojensa hyödyntämisen lisäksi muiden rekisterinpitäjien tietoihin. THL:n väestötutkimukset tuottavat väestön terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää tietoa. THL ohjaa ja järjestää valtion sosiaali- ja terveydenhuollon erityispalveluja. THL tuottaa tietoa ohjauksen ja valvonnan tarpeisiin, mutta myös ohjaa valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen kehittämistä ja käyttöönottoa.
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ja aluehallintovirastot	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran tehtävänä on valvoa ja edistää sitä, että tietoturvalliset käyttöympäristöt täyttävät tietosuojaa ja tietoturvaa koskevat vaatimukset. Valvira ylläpitää julkista rekisteriä sille ilmoitettuihin vaatimuksista täyttävistä käyttöympäristöistä. Valvira on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan keskusvirasto, joka valvoo sosiaali- ja terveydenhuollon, alkoholielinkeinon sekä ympäristöterveydenhuollon toiminnan asianmukaisuutta. Se myöntää sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalan lupia ja ohjaa aluehallintovirastoja tavoitteena yhdenmukaiset lupa-, ohjaus- ja valvontakäytännöt koko maassa. Aluehallintovirasto (AVI) on sosiaali- ja terveydenhuollon alueellinen ohjaus-, lupa- ja valvontaviranomainen. AVI ohjaa ja valvoo julkista sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä yksityisten toimijoiden tarjoamia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. AVI myöntää alueellisia yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon lupia ja vastaanottaa yksityisen sosiaalipalvelujen tuottajien ilmoituksia. AVI osallistuu Valviran ja THL:n kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten linjausten toimeenpanoon STM:n ohjauksessa.
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea	Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea toimii ihmisille tai eläimille tarkoitettujen lääkkeiden, veri- ja kudoksetuotteiden sekä lääkealan toimijoiden lupa- ja valvontaviranomaisena (sis. lääketutkimukset). Lisäksi Fimean tehtäviä ovat mm. lääkealan kansallisen kehittämisen koordinointi, tutkimustehtävät ja lääkehoitojen arviointi (uusien sairaalalääkkeiden HTA) sekä lääkinnällisten laitteiden rekisterin ylläpito. Lisäksi Kela ja Fimea tuottavat vuosittain tilastot edellisen vuoden lääkekorvauksista ja -kustannuksista sekä lääkkeiden kuluksista.

Taulukko 4.2. Palvelunantajien ryhmään sisältyvät toimijat

Toimija	Kuvaus
Sairaanhoitopiiri	Lakisääteinen kuntayhtymä, joka vastaa jäsenkuntiensa asukkaille annettavista erikoissairaanhoidonpalveluista. Erikoissairaanhoidon järjestämiseksi kunnan on

Toimija	Kuvaus
	<p>kuuluttava johonkin sairaanhoitopiiriin kuntayhtymään. Sairaanhoitopiiriin kuntayhtymä antaa alueensa terveyskeskuksille niiden tarvitsemia erikoissairaanhoidon palveluja, joita ei ole tarkoituksenmukaista tuottaa terveyskeskuksissa. Lisäksi sairaanhoitopiiriin kuntayhtymä vastaa tehtäväalueensa tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnasta sekä kunnallisen terveydenhuollon tietojärjestelmien yhteensovittamisesta. Sairaanhoitopiiriin kuntayhtymällä on sairaaloita ja muita toimintayksiköitä.</p>
<p>Yhteistyöalue (sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalue)</p>	<p>Yhteistyöalue on alue, joka on muodostettu maakuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä, yhteistyötä ja vastuunjako varten.</p> <p>Huom. Jokaisella sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueella on yliopistollinen sairaala (Helsinki, Turku, Tampere, Oulu ja Kuopio). Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueet muodostetaan nykyisten erikoissairaanhoidon erityisvastuualueiden pohjalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueen maakunnat laativat sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyösopimuksen, jossa sovitaan muun muassa maakuntarajat ylittävistä palveluista ja yhteistyöalueella tehtävistä sosiaali- ja terveydenhuollon investoinneista. Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueella tietty yksikkö, kuten yliopistollinen sairaala, hoitaa tietyt lakisääteiset tai sopimuksella sovitut tehtävät koko yhteistyöalueella.</p>
<p>Kuntayhtymä</p>	<p>Kahden tai useamman kunnan perustama julkisyhteisö, joka hoitaa kuntien sille antamia tehtäviä. Kuntayhtymä on julkisoikeudellinen oikeushenkilö ja taloudellisesti merkittävin kuntien yhteistoimintamuoto. Kunnat vastaavat joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta kuntayhtymien rahoituksesta. Kuntayhtymä voi olla lakisääteinen tai vapaaehtoinen. Lakisääteisiä kuntayhtymiä ovat erikoissairaanhoidon kuntayhtymät ja kehitysvammahuollon tehtäviä hoitavat kuntayhtymät sekä maakuntaliitot. Vapaaehtoisissa kuntayhtymissä hoidetaan tyypillisesti perusterveydenhuollon ammatillisen koulutuksen ja vanhustenhuollon tehtäviä. Kuntayhtymän ylin päättävä toimielin on joko yhtymävaltuusto tai yhtymäkokous.</p>
<p>Kunta</p>	<p>Lain tarkoittama sosiaali- ja terveydenhuollon julkinen palvelunjärjestäjä. Se on usein myös palvelun tuottaja.</p>
<p>Maakunta (sote-maakunta)</p>	<p>Sote-maakunta on kunnista ja valtiosta erillinen julkisoikeudellinen yhteisö, jolla on alueellaan itsehallinto. Sote-maakunta tytäryhteisöineen muodostaa sote-maakuntakonsernin. Sote-maakunta järjestää sille lailla säädetyt tehtävät. Sote-maakunnan lakisääteisiä tehtäviä ovat toiminnan alkaessa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestäminen.</p>
<p>Apteekki</p>	<p>Apteekin tehtävänä on huolehtia sijaintialueensa lääkehuollosta ja tukea rationaalisen lääkehoidon toteutumista antamalla lääkkeisiin ja lääkehoitoon liittyvää ohjausta ja neuvontaa.</p> <p>Apteekkien lääkevalikoimien ja aukioloaikojen tulee lääkelain mukaan vastata asiakaskunnan tavanomaista tarvetta. Lääkkeitä voidaan toimittaa ja myydä väestölle apteekeista, sivuapteekeista, palvelupisteistä ja apteekin verkkopalvelusta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköille myös sairaala-apteekeista ja lääkekeskuksista. Sairaala-apteekit ja lääkekeskukset eivät saa myydä lääkkeitä potilaille. Apteekin palvelupisteestä saa myydä ilman reseptiä saatavia itsehoitolääk-</p>

LUONNOS 16.9.2020

Toimija	Kuvaus
	<p>keitä ja sieltä voi välittää reseptilääkkeitä asiakkaalle. Eräitä lääkkeitä (nikotiinivalmisteet, eräät rekisteröidyt perinteiset kasvirohdosvalmisteet ja homeopaattiset valmisteet) voidaan myydä apteekkien ulkopuolella.</p> <p>Lääkkeiden toimittaminen ja lääkeneuvonta apteekissa ja sairaala-apteekissa edellyttää farmaseutin tai proviisorin ammatinharjoittamisoikeutta. Apteekki, sivuapteekki, apteekin palvelupiste, sairaala-apteekki tai lääkekeskus perustetaan Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (Fimean) myöntämällä luvalla.</p>
Yksityinen yritys	Yrityksillä tarkoitetaan tässä sosiaali- ja terveydenhuollon itse- ja omahoidon tai muiden hyvinvoinnin palvelujen tai niihin liittyviä henkilökohtaisia sovelluksia tarjoavia toimijoita.
Kolmannen sektorin toimija	Kolmannen sektorin toimijoilla tarkoitetaan tässä mm. järjestöjä ja yhdistyksiä, jotka tuottavat itse- ja omahoidon palveluja esim. verkko- ja sovelluspohjaisesti.
Itsenäinen ammatinharjoittaja	Itsenäisellä ammatinharjoittajalla tarkoitetaan sellaista terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 2 §:ssä tarkoitettua terveydenhuollon ammattihenkilöä, joka harjoittaa itsenäisesti ammattiaan. Toiminimellä toimivat yksityiset elinkeinoharjoittajat luetaan itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi.
Kansaneläkelaitos	<p>Kela hoitaa Suomessa asuvien perusturvaa eri elämäntilanteissa. Kelan asiakkaita ovat kaikki Suomessa asuvat sekä ulkomailla asuvat Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvat henkilöt. Kelan hoitamaan sosiaaliturvaan kuuluvat lapsiperheiden tuet, sairausvakuutus, kuntoutus, työttömän perusturva, asumistuki, opintotuki ja vähimmäiseläkkeet. Lisäksi Kela huolehtii vammaisuuksista, sotilasavustuksista sekä maahanmuuttajan tuesta. Kela on asiakastietojen hyödyntäjä ja tuottaa henkilön hyvinvointiin ja terveyteen liittyvää tietoa.</p> <p>Lisäksi Kela vastaa ja valvoo lääkekorvausjärjestelmän toimeenpanoa sekä tiedottaa, tutkii ja laatii tilastoja, arvioita ja ennusteita sekä tekee ehdotuksia toimialaa koskevista lainsäädännön kehittämistarpeista. Kela tuottaa muun muassa vuosittaisen tilaston lääkekorvauksista ja lääkäreiden lääkkeen määräämiskäytännöistä.</p>
Vakuutusyhtiö	<p>Keskinäiset vakuutusyhtiöt ovat joko henkivakuutusyhtiöitä tai vahinkovakuutusyhtiöitä ja hoitavat nimensä mukaan pääsääntöisesti joko henkivakuutusliikettä (ml. eläkevakuutus) tai vahinkovakuutusliikettä. Vakuutusyhtiöiden toimintaa valvoo Vakuutustarkastusvirasto.</p> <p>Vakuutusyhtiöt käsittelevät hoitoihin ja palveluihin liittyviä korvausasioita.</p>
Työvoimahallinto (TE-palvelut)	<p>Työvoimahallinnon palveluiden tarkoituksena on auttaa työpaikan saamisessa, järjestää neuvontaa koulutuksesta ja hoitaa työttömien työnhakijoiden sosiaalisia etuja.</p> <p>TE-palveluiden tavoitteena on lisäksi parantaa työnhakijoiden työnhakuvalmiuksia ja tarjota tietoa lisäkoulutuksesta.</p>

LUONNOS 16.9.2020

Taulukko 4.3. Henkilöihin sisältyvät toimijat ja niiden kuvaukset

Toimija	Kuvaus
Henkilö	Henkilö on luonnollinen henkilö. Henkilöllä on useimmiten nimi ja voimassaoleva tai tilapäinen henkilötunnus. Kustakin luonnollisesta henkilöstä on vain yksi instanssi.
Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö	<p>Terveydenhuollon ammattihenkilö on terveydenhuollon työntekijä, jolla on terveydenhuollon ammattioikeus. Terveydenhuollon ammattihenkilö on terveydenhuollon ammattihenkilöstä annetun lain (559/1994) 2 §:ssä tarkoitettu henkilö. Terveydenhuollon ammattihenkilöitä ovat kaikki laillistetut, luvan saaneet ja nimikesuojatut ammattihenkilöt.</p> <p>Sosiaalihuollon ammattihenkilö on sosiaalihuollon laillistettu tai nimikesuojattu ammattihenkilö tai ammattihenkilö, joka muuten täyttää sosiaalihuollon kelpoisuusvaatimukset. Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tehtävät määritetään siinä organisaatiossa, jossa ammattihenkilöt työskentelevät. Ammattihenkilöiden tehtävänimikkeet vaihtelevat organisaation ja työtehtävien mukaan. Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä säädetään sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (817/2015) ja valtioneuvoston asetuksessa (153/2016).</p>

Taulukko 4.4. Tiedonhallinnan yhteistyötahoihin sisältyvät keskeiset toimijat ja niiden kuvaukset

Toimija	Kuvaus
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	THL tuottaa tietoa ohjauksen ja valvonnan tarpeisiin, mutta myös ohjaa valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen kehittämistä ja käyttöönottoa. Ohjaavassa roolissa THL vastaa kansallisesta sosiaali- ja terveydenhuollon tietoarkkitehtuurista sekä niihin sisältyvistä koodistoista, luokituksista ja standardeista, jotka ovat käytössä myös itse- ja omahoidon tiedoissa sekä tilasto- ja rekisteritiedon keruussa.
Kansaneläkelaitos	Kela vastaa Kanta-tietojärjestelmäpalveluiden teknisestä toteuttamisesta ja ylläpidosta. Kanta-palvelut tarjoavat sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilasasiakirjojen arkistointipalvelun sekä sen osana hakemistopalvelua ja palvelua asiakirjojen luovutusta ja tiedon hakua varten.
Digi- ja väestötietovirasto (DVV)	<p>Viraston tehtävänä on mahdollistaa väestötietojärjestelmän tietojen ja varmennetun sähköisen asiointin palvelujen käyttö yhteiskunnan toimintojen ja tietohuollon tukena. Virasto edistää toiminnallaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa ja tietoturvallisuutta sekä hyvän tietojenkäsittely- ja tiedonhallintatavan kehittämistä ja noudattamista.</p> <p>DVV pitää lisäksi rekisteriä Suomen väestöstä ja rakennuksista. Lisäksi se tuottaa niihin liittyen henkilö- ja rakennustietopalveluita sekä sähköisessä asiointissa tarvittavia tunnistusratkaisuja. Virasto kehittää ja ylläpitää Kansallisen palveluarkkitehtuurin tuottamia Suomi.fi-palveluita eli sähköisen asiointin tukipalveluita.</p> <p>Virasto toimii valtiovarainministeriön hallinnonalalla.</p>
Verohallinto	Verohallinto on hyvinvointiin liittyvän tiedon tuottaja. Verohallinto on kehitettävän kansallisen tulorekisterin ylläpitäjä.
DigiFinland Oy	Valtion omistama erityistehtäväyhtiö, joka kehittää digitaalisia kanavia palvelujen käyttäjille ja tuottaa työkaluja palvelujen järjestäjille ja tuottajille. Yhtiö toimii verkostomaisesti yhteistyössä aluiden ja kansallisten toimijoiden kanssa.

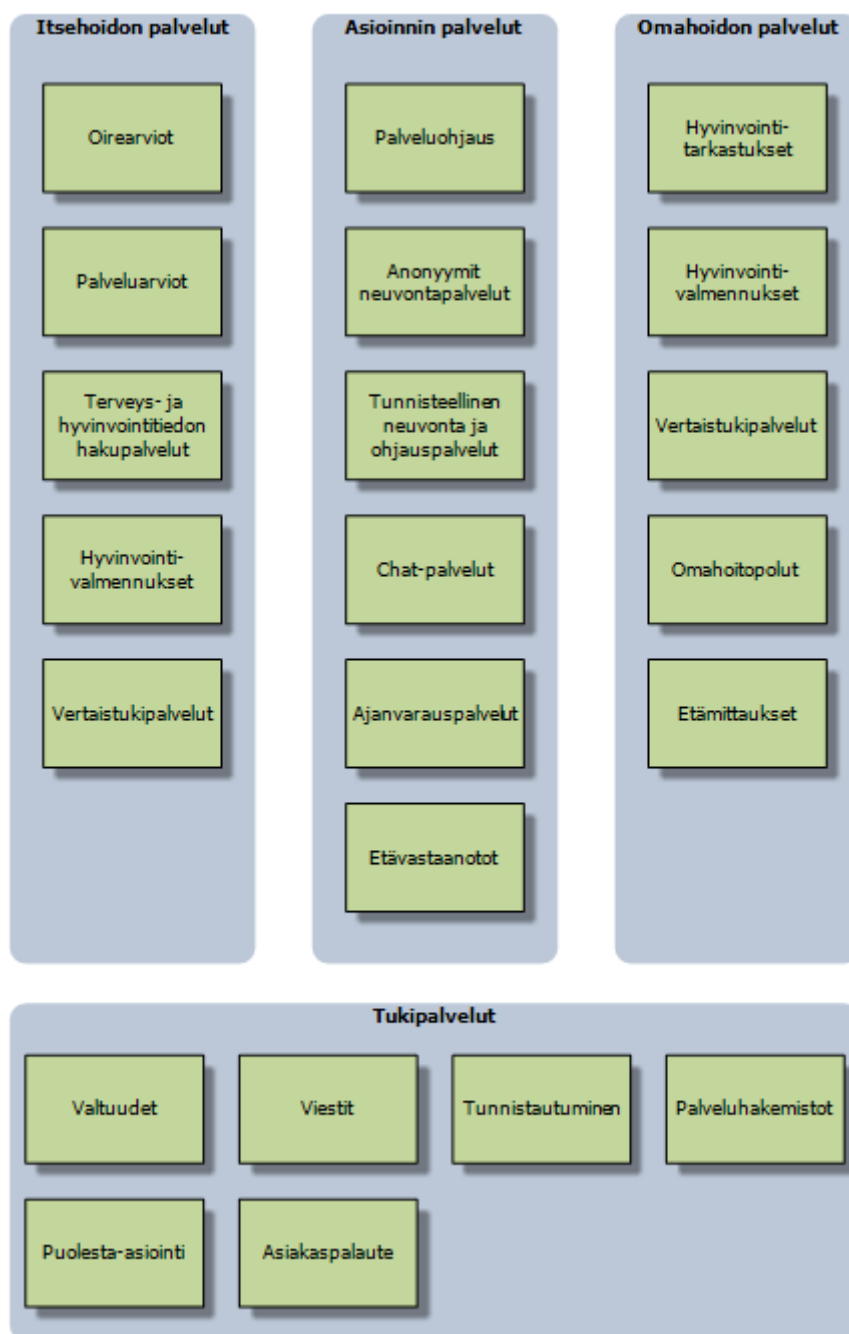
Toimija	Kuvaus
(ent. SoteDigi Oy)	
(Alueelliset) kehitysyhtiöt	Alueelliset kehitysyhtiöt tuottavat terveyden ja hyvinvoinnin teknologiapalveluja ja ICT-ratkaisuja sairaanhoitopiireille, kunnille ja muille sidosorganisaatioille. Esim. Istekki ja 2M-IT.
Terveys- ja hyvinvointitiedon tuottaja	Toimijat, jotka tuottavat ammatti- ja yksityishenkilöille suunnattua tutkittua terveyteen ja sairauksiin sekä hyvinvointiin liittyvää tietoa esim. verkkopalveluina tai omahoidon tueksi kehitettyjen sovellusten sisältönä. Esim. Kustannus Oy Duodecim tuottaa kansalaisille suunnattua, julkiverkosta löytyvän Terveyskirjasto.fi -palvelua.
Järjestelmätoimittaja	Asiakas- ja potilastietojärjestelmätoimittajat tuottavat, kehittävät ja ylläpitävät sosiaali- ja terveydenhuollon käytössä olevia tietojärjestelmiä sekä vastaavat osaltaan niiden Kanta-sertifioinnista.

Taulukko 4.5. Muut toimijat ja niiden kuvaukset

Toimija	Kuvaus
Laitte-, sovellus- ja tallennuspalvelun toimittajat	Itse- ja omahoidon tai hyvinvoinnin ylläpitoon tarkoitettuja laitteita, sovelluksia ja tallennuspalveluja tuottavat, kehittävät ja ylläpitävät toimijat ja yritykset. Itsehoidossa henkilö ottaa näitä laitteita ja palveluja omaehtoisesti käyttöönsä, mutta ohjatussa omahoidossa laite tai sovellus voi olla myös palveluntarjoajan käyttöön lainaama tai suosittelema laite tai käyttöön annettu lääkinnällinen laite.

4.2. Palvelukartta

Itse- ja omahoidon palvelukartta on esitetty kuvassa 4.2. Keskeiset palvelut on ryhmitelty neljään ryhmään: itsehoidon palvelut, omahoidon palvelut ja sähköisen asiain palvelut sekä näihin liittyvät tukipalvelut. Itse- ja omahoidon kokonaisarkkitehtuurissa palvelukartta on ryhmitelty vastaavasti kuin toimintamallikuvauksessa, ja sen kuvaus on toteutettu nykytilanteen pohjalta.

Kuva 4.2 Itse- ja omahoidon palvelukartta.

Omahoidon palvelukartan sisältämien palveluiden kuvaukset löytyvät taulukoista 4.6 - 4.9.

Taulukko 4.6. Palvelukartan mukaiset itsehoidon palvelut ja niiden kuvaukset.

Palvelu	Kuvaus
Oirearviot	Oirearvio on digitaalisessa palvelussa toteutettu kysely, jossa henkilö antaa palveluun tiedon kokemistaan oireistaan ja mahdollisesti esiintyvistä sairauksistaan ja jossa tiedot yhdistetään ajantasaisimpaan käytettävissä olevaan lääketieteelliseen tietoon. Annettujen tietojen perusteella oirearviopalvelu tuottaa henkilölle tuloksen ja toimin-

Palvelu	Kuvaus
	<p>taohjeet. Oirearvion lopputuloksena henkilö saa itsehoito-ohjeita ja/tai palveluohjausta. Oirearviokyselyyn voi vastata kirjautumalla palveluun tai kirjautumatta, mikä vaikuttaa jatko-ohjeiden tarkkuustasoon. Kirjautunut käyttäjä voi myös edetä palvelussa sähköiseen ajanvaraukseen.</p> <p>Omaolo.fi-palvelu on esimerkki oirearvoiden palvelusta.</p>
Palveluarviot	<p>Palveluarvio on mahdollistaa henkilölle arvioinnin siitä, millaista tukea tai palvelua hänelle tai läheiselle on kulloisessakin elämäntilanteessa tarjolla. Palveluarvio voi olla esim. arvio henkilökohtaisesta avusta, arvio liikkumisesta kodin ulkopuolella tai arvio omaishoitotilanteesta.</p> <p>Omaolo.fi-palvelu on esimerkki keskitetyistä palveluarvioinnin palveluista.</p>
Terveys- ja hyvinvointitiedon hakupalvelut	<p>Terveys- ja hyvinvointitiedon hakupalvelut tarjoavat yksittäisille henkilöille luotettavaa ja tutkittuun tietoon perustuvaa terveys- ja hyvinvointipalvelua mm. verkkopalveluina tai henkilökohtaisen sovelluksen kautta.</p>
Hyvinvointivalmennukset	<p>Hyvinvointivalmennuksen palvelu kannustaa henkilöä elin- ja elämäntapamuutoksiin eli hyvinvoinnin tai terveyden kohentamiseen. Omavalmennukseen saattaa liittyä oman suunnitelman tekeminen ja siihen liittyvä seuranta tai erilaisia hyvinvoinnin edistämisen tai toimintakyvyn ylläpidon ja arjen hallinnan välineitä.</p> <p>Omavalmennus voi olla myös ohjattua toimintaa.</p> <p>Omaolo.fi-palvelu on esimerkki hyvinvointivalmennuksista.</p>
Vertaistukipalvelut	<p>Vertaistukipalvelun avulla henkilö voi keskustella tarvittaessa anonymisti vertaistukiryhmän muiden jäsenten kanssa sekä kysyä neuvoa ja kokemuksia ryhmän kohdealueesta. Vertaistukipalvelu voi olla esim. keskustelufoorumi tai sosiaalisen median keskusteluryhmä.</p> <p>Vertaistukipalvelu voi olla tunnisteellista ja moderoitua.</p>

Taulukko 4.7. Asioinnin palvelut ja niiden kuvaukset.

Palvelu	Kuvaus
Palveluohjaus	<p>Palveluohjauksen palvelu kattaa asiakkaalle annettavaa yleistä neuvontaa ja ohjausta tai palvelutarpeen arvioinnin perusteella tehtävää palveluohjausta.</p> <p>Yleistä neuvontaa ja ohjausta annetaan myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaalle osana julkista tehtävää. Se on yleisluontoista ja sitä voidaan tehdä kysymättä asiakkaalta henkilötietoja.</p>
Anonyymit neuvontapalvelut	<p>Neuvontapalvelussa henkilöt voivat hakea tietoja mm. sosiaali- ja terveydenhuollosta, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä, saatavilla olevista palveluista, niihin saatavista tuista ja etuuksista. Tietoa voi hakea myös liittyen esim. tietoon terveellisestä syömisestä tai liikunnasta, eri sairauksista tai vaivoista ja niiden hoidosta sekä yksityisistä ja julkisen sektorin sosiaalihuollon ja terveydenhoidon palveluista.</p> <p>Anonyymi neuvontapalvelu voi hyödyntää myös vastaustietokantaa ja palvelun toteuttamista palvelubottina.</p>

Palvelu	Kuvaus
Tunnisteellinen neuvonta ja ohjauspalvelut	Neuvontapalvelussa henkilöt voivat hakea tietoja mm. sosiaali- ja terveydenhuollosta, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä, saatavilla olevista palveluista, niihin saatavista tuista ja etuuksista. Tietoa voi hakea myös liittyen esim. tietoon terveellisestä syömisestä tai liikunnasta, eri sairauksista tai vaivoista ja niiden hoidosta sekä yksityisistä ja julkisen sektorin sosiaalihuollon ja terveydenhoidon palveluista. Neuvontapalvelua voidaan toteuttaa tunnisteellisena neuvonta- ja usein palveluohjauksen palveluna, jolloin henkilö asioi sote-ammattihenkilön kanssa.
Chat-palvelu	Chat-palvelut ovat osa neuvonnan ja ohjauksen palveluja. Niissä henkilö voi keskustella anonyymisti sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön kanssa.
Ajanvarauspalvelut	Ajanvarauspalvelussa henkilö voi varata aikoja suoraan tai esimerkiksi oirearvioinnin tuloksen tai hänelle laaditun suunnitelman pohjalta. Ajanvarauspalvelussa henkilö voi peruuttaa ja siirtää aikojaan.
Etävastaanotot	Etävastaanotto on etäpalvelua, joka toteutetaan asiakkaan ja ammattihenkilön välillä käyttäen turvallista viestinvälitystä, videoneuvottelu- ja -konferenssivälineitä ja/tai etädiagnostiikkalaitteita.

Taulukko 4.8. Omahoidon palvelut ja niiden kuvaukset.

Palvelu	Kuvaus
Hyvinvointitarkastukset	Hyvinvointitarkastus tuottaa analyysin henkilön nykytilanteesta ja terveydestä sekä terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä riskeistä. Se tarjoaa ehdotuksia henkilön hyvinvoinnin kehittämiseksi ja ohjaa tarvittaessa avun luo. Tarkastus yhdistelee sosiaali- ja terveyshuollon asiantuntemusta. Omaolo.fi-palvelu on esimerkki hyvinvointitarkastuksista. Henkilö voi tehdä hyvinvointitarkastuksen myös osana itsehoitoaan, jolloin sen tulokset jäävät hänen omaan käyttöönsä ilman voimassa olevaa asiakassuhdetta.
Hyvinvointivalmennukset	Hyvinvointivalmennuksen palvelu kannustaa henkilöä elin- ja elämäntapamuutoksiin eli hyvinvoinnin tai terveyden kohentamiseen. Omavalmennukseen saattaa liittyä oman suunnitelman tekeminen ja siihen liittyvä seuranta tai erilaisia hyvinvoinnin edistämisen tai toimintakyvyn ylläpidon ja arjen hallinnan välineitä. Omavalmennus voi olla myös ohjattua toimintaa. Omaolo.fi -palvelu on esimerkki hyvinvointivalmennuksista.
Vertaistukipalvelut	Vertaistukipalvelun avulla henkilö voi keskustella tarvittaessa anonyymisti vertaistukiryhmän muiden jäsenten kanssa sekä kysyä neuvoa ja kokemuksia ryhmän kohdealueesta. Vertaistukipalvelu voi olla esim. keskustelufoorumi tai sosiaalisen median keskusteluryhmä. Vertaistukipalvelu voi olla tunnisteellista ja moderoitua. Vertaistukipalvelua voi sisältyä myös itsehoitoon.
Omahoitopolut	Omahoitopolut ovat digitaalisia omahoidon palveluja, joiden avulla potilaat saavat välikäden tai sairauteensa liittyvää tietoa ja tukea sekä voivat pitää yhteyttä hoitavaan yksikköön. Omahoitopolut sisältävät esimerkiksi potilasohjeita, kuvia ja videoita, erilaisia

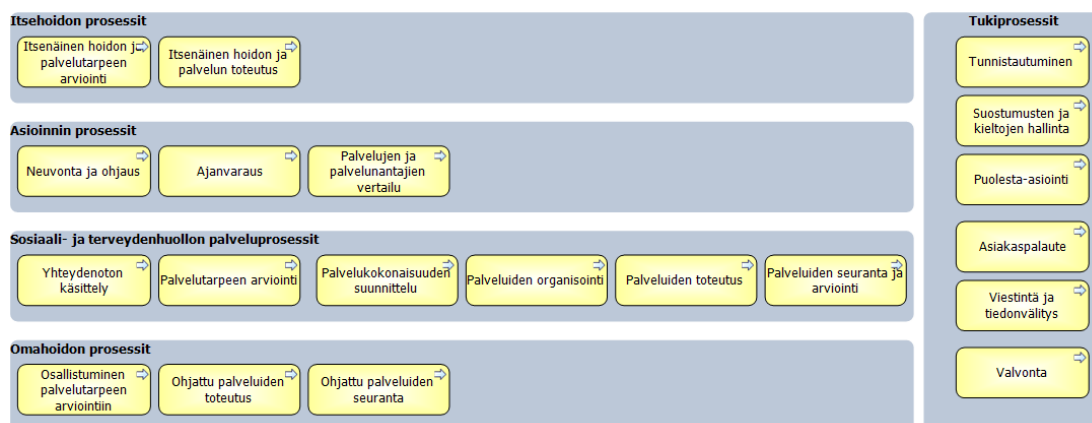
Palvelu	Kuvaus
	tehtäviä ja kyselyjä sekä mahdollisuuden seurata omia terveysarvojaan. Palvelu täydentää perinteistä sairaanhoitoa ja vastaanottokäyntejä. Terveyskylä on esimerkki omahoitopalveluista.
Etämittaukset	Etämittaus on osa omahoidon palveluja, joissa henkilö toteuttaa omahoidon seurantaan suunnitelman mukaisesti omalla laitteellaan tai hyvinvointisovellukseellaan tai palveluntarjoajan lääkinällisellä laitteella. Henkilö välittää etämittaustiedot sovitulla tavalla palveluntarjoajan käyttöön.

Taulukko 4.9. Keskeiset tukipalvelut ja niiden kuvaukset.

Palvelu	Kuvaus
Valtuudet	Suomi.fi-palvelu valtuuksien antamiseen digitaalisia palveluja varten. Toisen puolesta asioinnin valtuudet kattavat tilanteet, joissa henkilö asioi toisen henkilön, yrityksen tai yhteisön puolesta. Yrityksen, yhteisön tai henkilön puolesta voi myös asioida yrityksen tai yhteisön edustajana.
Viestit	Suomi.fi/viestit-palvelu mahdollistaa henkilön luotettavan ja tietoturvallisen viestinnän viranomaisten ja muiden palvelua käyttävien organisaatioiden kanssa. Organisaatiot voivat lähettää viestipalvelun avulla henkilölle päätöstietoja ja muita dokumentteja. Henkilö voi myös itse lähettää viestejä ja liitetiedostoja niille organisaatioille, jotka ovat ottaneet palvelun käyttöön. Palvelussa voidaan lähettää sekä sisältödokumentteja että heräte-tyyppisiä viestejä ja muistutuksia.
Tunnistautuminen	Tunnistautuminen on käytöhallinnan palvelu, jossa tietojärjestelmän käyttäjä esittää tunnistamiseen tarvittavat tietonsa.
Palveluhakemistot	Palveluhakemistot on suunniteltu kansallisen palvelutietovarannon (PTV) kehittämisen ja sisällön laajentamisen myötä toteutuviksi keskitetyiksi palveluiksi. Lisäksi ostopalvelu- ja palvelusetelijärjestelmissä käytössä omia palveluhakemistoja. Nykytilassa palvelunjärjestäjien ja antajien omilla verkkosivuilla on tyypillisesti oman sotealueen palveluhakemisto.
Puolesta-asiointi	Puolesta asioinnin valtuutuksen voi tehdä suomi.fi-valtuutuspalvelussa. Alaikäisen lapsen väestötietojärjestelmään merkityt huoltajat voivat yleensä asioida lapsen puolesta ilman erikseen annettua valtuutta.
Asiakaspalautte	Asiakaspalauttepalvelu on rakenteistetussa muodossa toteutettu kyselypalvelu, joka mahdollistaa yhtenäisen tavan antaa ja kerätä asiakaspalautetta palvelusta. Palautteiden tuloksia voidaan hyödyntää mm. palvelukehittämisessä ja palveluiden laadun vertailussa. Palautteiden tulokset ovat myös asiakkaiden saatavilla palveluiden laadun tarkastelua varten.

4.3. Prosessikartta

Itse- ja omahoidon ja asiointin prosessien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessien ja tukiprosessien tunnusomaisista piirteistä muodostettu prosessikartta on esitetty kuvassa 4.3.

Kuva 4.3 Itse- ja omahoidon sekä asiointin prosessikartta, johon on sisällytetty myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessit ja tukiprosessit.

Prosessikartan prosessit on kuvattu taulukoissa 4.10 - 4.14.

Taulukko 4.10 Itsehoidon prosessit

Prosessi	Kuvaus
Itsenäinen hoidon ja palvelutarpeen arviointi	Itsehoidon palveluprosessi, jossa henkilö arvioi itsenäisesti tuen tarvettaan ja tuen luonnetta, asiakkuuden edellytyksiä sekä sitä, millä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla tuen tai hoidon tarpeisiin pystytään vastaamaan
Itsenäinen hoidon ja palvelun toteutus	Itsehoidon palveluprosessi, jossa henkilö toteuttaa omaehtoisesti tai esim. vertaisryhmän tuella itsehoitoa ja esim. siihen liittyvää mittaamista.

Taulukko 4.11 Asioinnin prosessit

Prosessi	Kuvaus
Neuvonta ja ohjaus	Asioinnin palveluprosessi, jossa henkilö voi hakea tietoja ja ohjausta mm. sosiaali- ja terveydenhuollosta, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä, saatavilla olevista palveluista, niihin saatavista tuista ja etuuksista. Tietoa ja ohjausta voi hakea myös liittyen esim. syömiseen tai liikuntaan, eri sairauksiin tai vaivoihin ja niiden hoitoon.
Ajanvaraus	Asioinnin palveluprosessi, jossa henkilö voi varata, siirtää tai peruuttaa aikoja suoraan tai esimerkiksi oirearvioinnin tuloksen tai hänelle laaditun suunnitelman pohjalta.

LUONNOS 16.9.2020

Prosessi	Kuvaus
Palvelujen ja palvelunantajien vertailu	Asioinnin palveluprosessi, jossa henkilö voi vertailla palvelujen ja palvelunantajien tietoja, kuten palvelupisteen esteettömyys tai tarjottavien palveluiden laatu.

Taulukko 4.12 Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessit

Prosessi	Kuvaus
Yhteydenoton käsittely	Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessi, jossa sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö ottaa yhteydenoton perusteella käsittelyyn henkilön tuen tai hoidon tarvetta koskevan asian. Yhteydenotto sosiaali- ja terveydenhuoltoon on henkilön itsensä tai muun henkilön tekemä, tai yhteydenotto tapahtuu, kun muuta kautta tulee tietoon henkilön mahdollinen hoidon tai tuen tarve.
Palvelutarpeen arviointi	Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessi, jossa sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi asiakkaan tuen tarvetta ja sen luonnetta, asiakkuuden edellytyksiä sekä sitä, millä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla tuen tai hoidon tarpeisiin pystytään vastaamaan.
Palvelukonaisuuden suunnittelu	Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessi, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö laativat yhdessä asiakkaan kanssa palvelutarpeen arviointiin perustuvan asiakassuunnitelman asiakkaalle tarjottavista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, muusta asiakkaan saamasta tuesta ja hoidosta sekä hänen omista toimenpiteistään terveyden ja hyvinvoinnin sekä toimintakyvyn ylläpitämiseksi.
Palveluiden organisointi	Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessi, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö organisoivat asiakkaalle hänen tarvitsemansa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, tekevät lakisääteiset palveluja koskevat viranhaltijapäätökset ja vastaavat siitä, että palvelut toteutetaan tarvittavassa laajuudessa.
Palveluiden toteutus	Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessi, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaalle myönnetty sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu toteutetaan.
Palveluiden seuranta ja arviointi	Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessi, jossa seurataan ja arvioidaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaalle suunniteltua ja toteutettua palvelua suhteessa asiakas- ja toteuttamissuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin.

Taulukko 4.13 Omahoidon prosessit

Prosessi	Kuvaus
Osallistuminen palvelutarpeen arviointiin	Osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessia, jossa sosiaali- tai terveydenhuollon asiakas arvioi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön ohjaamana omaa tuen tarvettaan ja sen luonnetta, asiakkuuden edellytyksiä sekä sitä, millä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla tuen tai hoidon tarpeisiin pystytään vastaamaan. Omahoidon näkökulmasta asiakas voi tuoda tähän prosessivaiheeseen itse- ja omahoidon tietojaan.

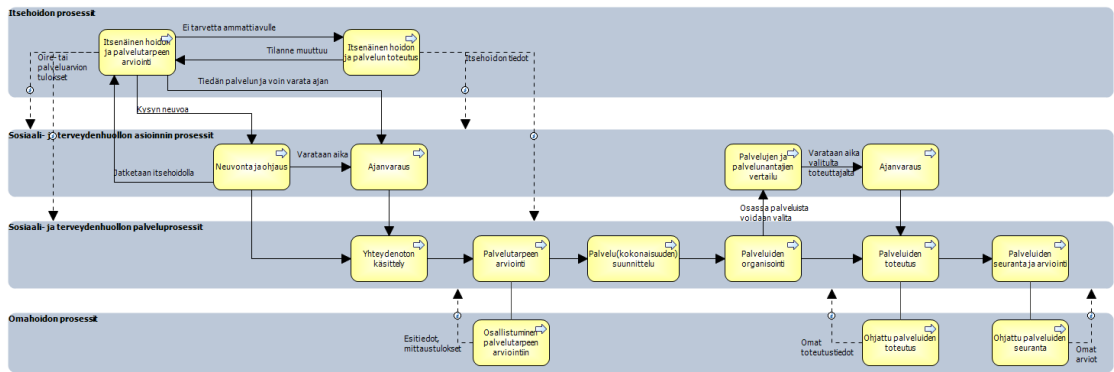
Prosessi	Kuvaus
Ohjattu palvelujen toteutus	Osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessia, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön ohjaamana hänelle myönnettyä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelua. Asiakas voi tuoda tähän prosessivaiheeseen hyvinvointitietojaan.
Ohjattu palvelujen seuranta	Osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessia, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas seuraa ja arvio sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön ohjaamana hänelle suunniteltua ja toteutettua palvelua suhteessa asiakas- ja toteuttamissuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Omahoidon näkökulmasta asiakas voi tuoda tähän prosessivaiheeseen itse- ja omahoidon tietojaan.

Taulukko 4.14 Tukiprosessit

Prosessi	Kuvaus
Tunnistautuminen	Tukiprosessi, jossa henkilö esittää tunnistamiseen tarvittavat tietonsa.
Suostumusten ja kieltojen hallinta	Tukiprosessi, jossa henkilö tekee tai peruuttaa omien asiakas- ja potilastietojensa tai hyvinvointitietojensa käyttöä sääteleviä suostumuksia tai kielloja.
Puolesta-asiointi	Tukiprosessi, jossa puolesta asioiva voi huoltajana tai toisen henkilön valtuuttamana toimia henkilön puolesta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa sekä niihin liittyvissä sähköisissä palveluissa ja muussa asiointissa.
Asiakaspalaute	Tukiprosessi, jossa henkilö voi antaa palautetta saamistaan palveluista.
Viestintä ja tiedonvälitys	Tukiprosessi, jossa henkilö voi viestiä ja vaihtaa tietoa luotettavasti ja tietoturvallisesti viranomaisten ja muiden palvelua käyttävien organisaatioiden kanssa.
Valvonta	Tukiprosessi, jossa toteutetaan palveluiden ja niissä käytettävien järjestelmien ja laitteiden valvontatehtävää.

4.4. Toimintamalli

Toimintamalli esittää itse- ja omahoidon sekä asiointin prosessikarttaan sisältyvät prosessit suhteessa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosesseihin sitomalla yhteen prosessikartassa esitetyt prosessit ja kuvaamalla prosessien välisiä siirtymiä, tietovirtoja ja toimintalogiikan. Itse- ja omahoidontoimintamalli on esitetty kuvassa 4.4.

Kuva 4.4 Itse- ja omahoidon toimintamallin pääpiirteet.

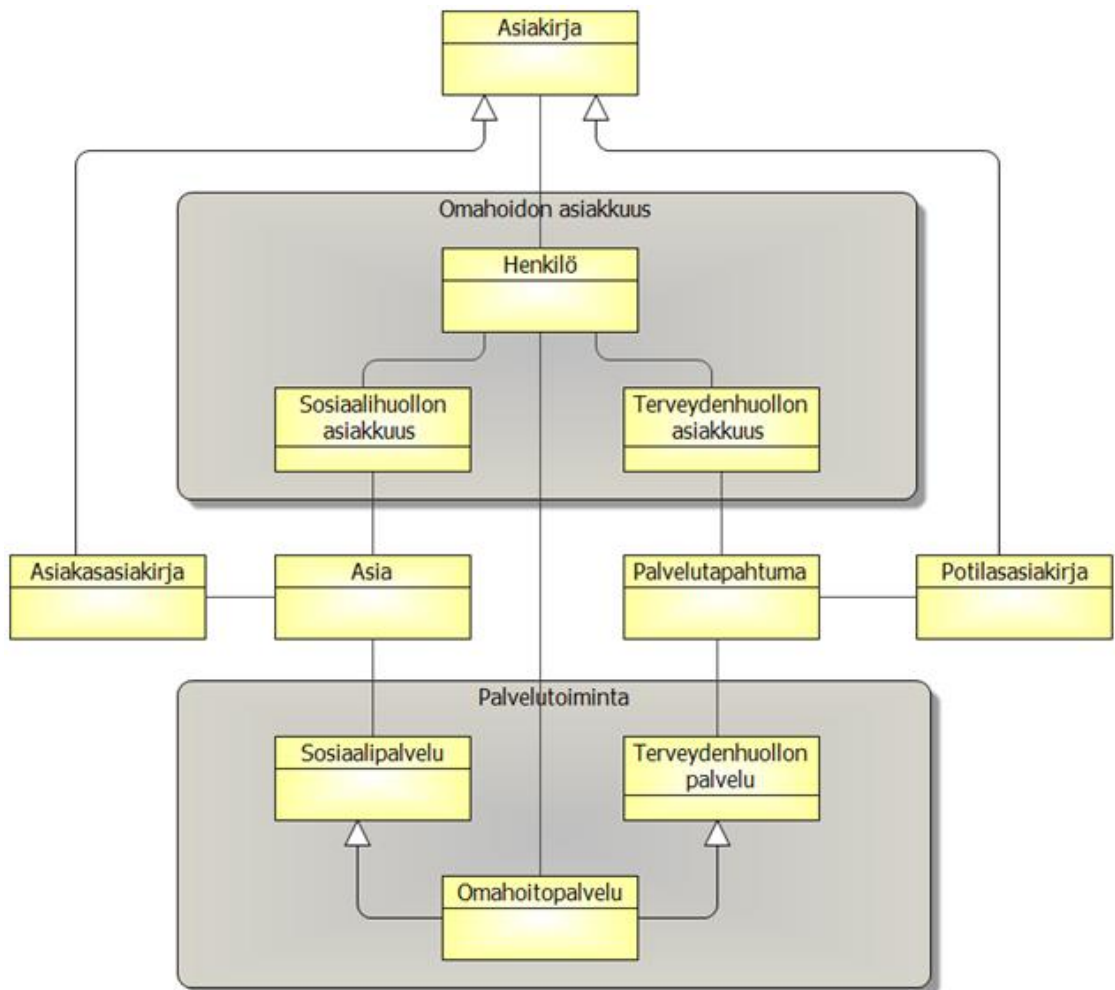
Itse- ja omahoidon toimintamallia voidaan tarkastella ylhäältä alaspäin ja vasemmalta oikealle etenevänä kokonaisuutena, jossa henkilö toteuttaa itsehoidon prosesseissa omaehtoista arviointia ja toimintaa oman terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitämiseksi tai siihen liittyvän ennaltaehkäisevän toiminnan osalta. Henkilö voi esim. oire- ja palveluarvioinnin tuloksena saada ohjeen ottaa yhteyttä sosiaali- ja terveydenhuollon asioiden prosesseihin esimerkiksi lisäneuvontaa ja ohjausta varten. Tämä voi edetä itsehoidon jatkamiseen tai ajanvaraukseen. Ajanvarauksen tullessa kysymykseen henkilö etenee sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessiin, missä hänen yhteydenotonsa käsitellään ja esim. itsehoidossa tuotettuja tietoja voidaan käyttää palvelutarpeen varsinaiseen arviointiin. Henkilö osallistuu omahoitonsa näkökulmasta tähän, ja tuottaa tarkoituksenmukaista tietoa, kuten esimerkiksi esitietoja tai mittaustuloksia ammattihenkilön päätöksenteon tueksi. Jos palvelutarpeen arvioinnin tuloksena edetään palveluihin eikä esim. itsehoidon jatkamiseen, henkilölle suunnitellaan ammattihenkilön toimesta palvelukokonaisuus ja siihen sisältyvät palvelut organisoidaan tai tarkennetaan ao. sote-alueella saatavilla olevan palveluvalikoiman mukaisesti. Henkilö voi tehdä myös omia valintoja palvelunantajista saatavilla olevan tiedon valossa ja tehdä ajanvarauksen valitsemalleen palvelunantajalle palvelun saamiseksi. Palveluiden toteutukseen ja seurantaan voidaan sopia henkilön itse toteuttamaa toteutus- ja seurantatiedon kirjausta. Lopuksi ammattihenkilö arvioi palvelun lopputuloksen, ja tarvittaessa ohjeistaa henkilöä eteenpäin itse- tai omahoitoon ja terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitoon tai palvelujärjestelmän piiriin.

5. Tietoarkkitehtuuri

Tietoarkkitehtuurista on kuvattu käsitelmalleja sekä päätietyryhmät ja loogiset tietovarannot. Käsitelmallit on kuvattu omahoidon tiedonhallinnan näkökulmasta sekä tarkennettu sosiaali- ja terveydenhuollon malleilla, joissa erottuu omahoidon näkökulma. Käsitelmallitarkastelun tavoitteena oli selkeyttää asiakkuutta ja omahoidossa muodostettavan tiedon liittymistä palveluprosessiin. Erillisiä itsehoidon tai sähköisen asioinnin käsitelmalleja voidaan kuvata myöhemmin.

5.1 Omahoidon käsitelmä

Omahoidon käsitelmä on kuvattu sekä sosiaali- että terveydenhuollon näkökulmista. Molemmissa kuvauksissa painottuu tiedonhallinnan ja asiakirjojen hallinnan näkökulma. Tässä kuvauksessa henkilöllä on sosiaali- ja/tai terveydenhuollon asiakkuus, joka on voimassa olevan asian tai palvelutapahtuman pohjalta kiinnittyy nimettyyn sosiaali- ja/tai terveydenhuollon palveluun. Näitä täydentää omahoitopalvelu palvelutoiminnassa suunnitellulla tavalla. Sekä asiassa että palvelutapahtumassa muodostetaan yhteys kyseisessä palvelussa tuotettaviin asiakas- ja potilasasiakirjoihin.

Kuva 5.1 Omahoidon käsitelmä.

Omahoidon käsitelmä on avattu alla taulukkoon käsitteiden selitteiden avulla. Selitteiden lähteenä on käytetty ensisijaisesti THL:n sote-sanastoa.

Taulukko 5.1 Omahoidon käsitelmän käsitteiden selitteet.

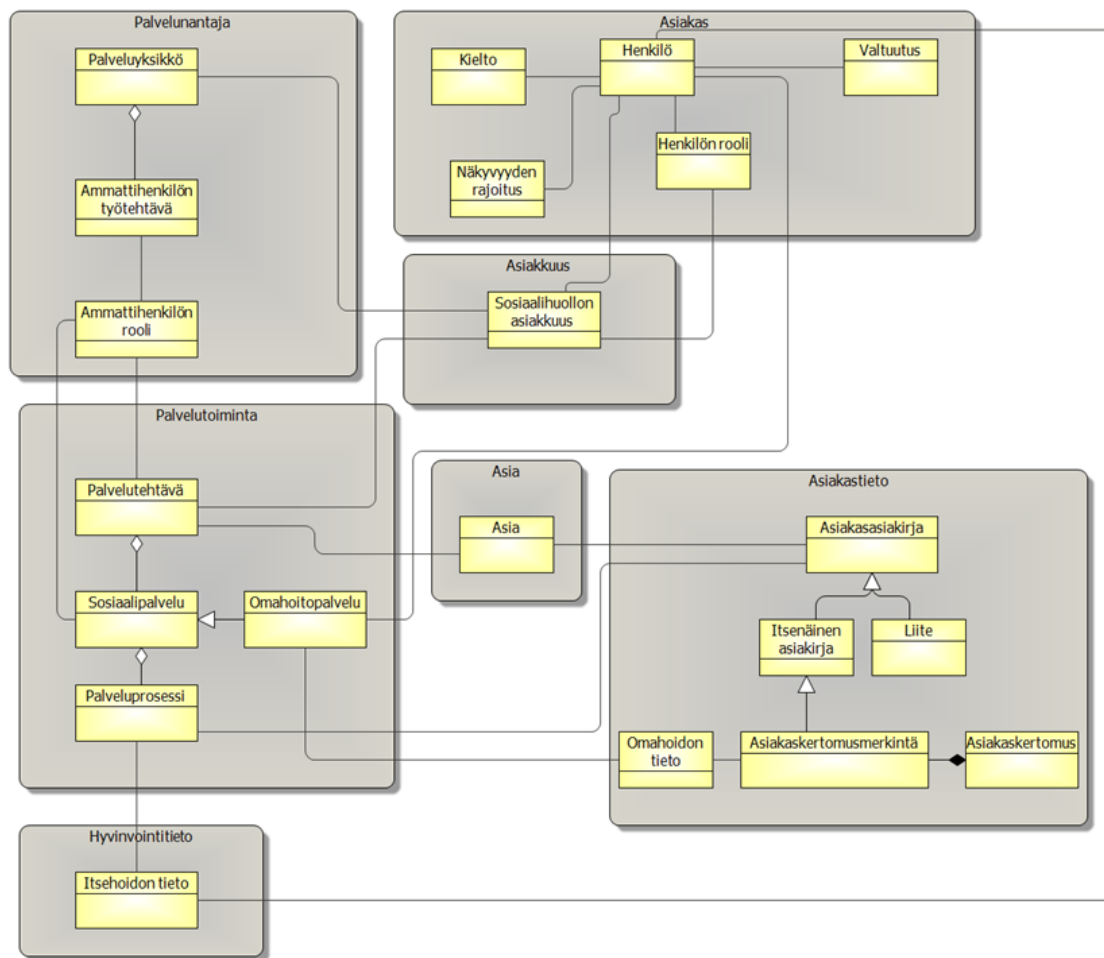
Käsite	Selite
Asiakirja	Asiakirja on tallenne, jolla on oikeudellista arvoa tai joka on laadittu tai vastaanotettu jonkin yhteisön tai yksittäisen henkilön toiminnan yhteydessä tai toimintaa varten. Asiakirja voi sisältää kirjoitettua tekstiä, kuvaa tai ääntä. Se voidaan tallentaa sähköisessä tai paperimuodossa.
Asiakasasiakirja	Asiakasasiakirja on asiakirja, joka sisältää henkilöasiakasta koskevaa tietoa. Asiakasasiakirjoja laaditaan tai otetaan vastaan sekä sosiaalihuollossa että terveydenhuollossa. Terveydenhuollossa laaditaan sekä potilasasiakirjoja että muunlaisia asiakasasiakirjoja.
Potilasasiakirja	Potilasasiakirja on asiakirja, joka koostuu potilaan hoidon järjestämisessä ja toteuttamisessa käytettävistä, laadituista tai saapuneista asiakirjoista (sähköisessä potilasasiakirjassa teknisistä tallenteista) ja jotka sisältävät hänen terveydentilaansa koskevia tai muita henkilökohtaisia tietoja.
Henkilö	Henkilö on luonnollinen henkilö. Henkilöllä on useimmiten nimi ja voimassaoleva tai tilapäinen henkilötunnus. Kustakin luonnollisesta henkilöstä on vain yksi instanssi.
Sosiaalihuollon asiakkuus	Sosiaalihuollon asiakkuus alkaa siinä vaiheessa, kun henkilö on tehnyt hakemuksen tai muulla tavalla vireille tullutta asiaa ryhtytään käsittelemään tai kun henkilölle annetaan sosiaalipalveluja.
Terveydenhuollon asiakkuus	Terveydenhuollon asiakkuus perustuu terveydenhuollon palvelun hakemiseen, suunnitteluun ja/tai käyttämiseen.
Asia	Asia on (sosiaalihuollon palveluissa) käsiteltäväksi annettu tai otettu tehtävä, josta on saatava aikaan ratkaisu.
Palvelutapahtuma	Palvelutapahtuma on (terveydenhuollon palveluissa) palveluntarjoajan ja asiakkaan välinen vuorovaikutustilanne yksittäisen palvelun järjestämiseksi tai toteuttamiseksi ja kaikki tähän palveluun ajallisesti ja asiallisesti liittyvät toimet. Terveydenhuollossa toimet voivat olla esimerkiksi tutkimuksia, toimenpiteitä, konsultaatioita ja yhteydenottoja. Palvelutapahtumat voivat olla suunniteltuja ja toteutuneita tapahtumia.
Sosiaalipalvelu	Sosiaalipalvelu on palvelu, jonka tarkoituksena on edistää asiakkaan sosiaalista hyvinvointia ja toimintakykyä sekä ehkäistä, vähentää ja poistaa sosiaalisia ongelmia. Sosiaalipalvelu on aina osa sosiaalihuollon palvelutehtävää, esimerkiksi perheasioiden sovittelua annetaan osana perheoikeudellisia palveluja ja perhehoitoa annetaan osana iäkkäiden palveluja, lastensuojelua ja vammaispalveluja. Joitain sosiaalipalveluja, kuten sosiaalityötä ja sosiaaliohjausta, annetaan osana lähes kaikkia palvelutehtäviä. Sosiaalipalvelujen toteuttamista voidaan kuvata sosiaalihuollon palveluprosesseina, ja yhteen sosiaalipalveluun voi kuulua yksi tai useampia sosiaalihuollon palveluprosesseja.

Käsite	Selite
Terveydenhuollon palvelu	<p>Terveydenhuollon palvelu on terveydenhuollon ammattihenkilön antamaa palvelua, jonka tarkoituksena on määrittää potilaan terveydentila ja palauttaa hänen terveytensä tai ylläpitää sitä.</p> <p>Terveyspalveluja voidaan antaa joko julkisina palveluina tai ne voivat olla täysin yksityisen toimijan tarjoamia palveluja.</p>
Omahoito-palvelu	<p>Palvelu, jonka avulla yksittäinen henkilö voi seurata itsenäisesti omaa terveyttään ja hyvinvointiaan sekä osallistua hoidon toteuttamiseen.</p>

Omahoidon käsittemalliin sisältyvien käsitteiden selitteet on laadittu tässä mallinnusnäkökulmasta. Ne eivät ole varsinaisia määritelmiä, kuten sanastossa esitettyjen käsitteiden määritelmät.

5.2 Sosiaalihuollon käsittemalli

Sosiaalihuollon käsittemallissa on tarkennettu itse- ja omahoidon tietojen ja omahoidon liittyviä sosiaalipalveluihin. Itsehoidossa tuotettu hyvinvointitieto on asiakkaan itse tuottamaa ja sitä voidaan käyttää palveluprosessissa esim. palvelun suunnittelun tukena. Omahoitopalvelu voi täydentää sosiaalipalvelua toiminnan osana ja tuottaa omahoidon tietoa, joka täydentää tarvittaessa asiakaskertomusmerkintöjä.

Kuva 5.2 Sosiaalihuollon käsitelmä.

Sosiaalihuollon käsitelmä on kuvattu tässä yhteydessä suppeasti ja itse- ja omahoidon lähtökohdista. Sitä on avattu alla taulukkoon käsitteiden selitteiden avulla.

Taulukko 5.2 Sosiaalihuollon käsitelmän selitteet.

Käsite	Selite
Palveluyksikkö	Yksikkö, josta henkilö saa sosiaalipalveluja sekä sosiaalihuollon yleistä ohjausta ja neuvontaa.
Ammattihenkilön työtehtävä	Tehtävä on tässä toimintakokonaisuuden, asiakkaan tiettyyn tarpeeseen kohdennettu palvelun, osa tai yksittäinen vaihe.
Ammattihenkilön rooli	Ammattihenkilön tehtävärooli perustuu voimassaolevaan työsopimukseen tai muihin sopimukseen. Henkilöllä voi olla useita tehtävärooleja. Roolit ovat pohja myönnettäville käyttöoikeuksille tietojärjestelmiin.
Palvelutehtävä	Palvelutehtävä on sosiaalihuollossa tietynlaisiin tuen tarpeisiin vastaavien sosiaalipalveluiden ja muun tuen kokonaisuus.

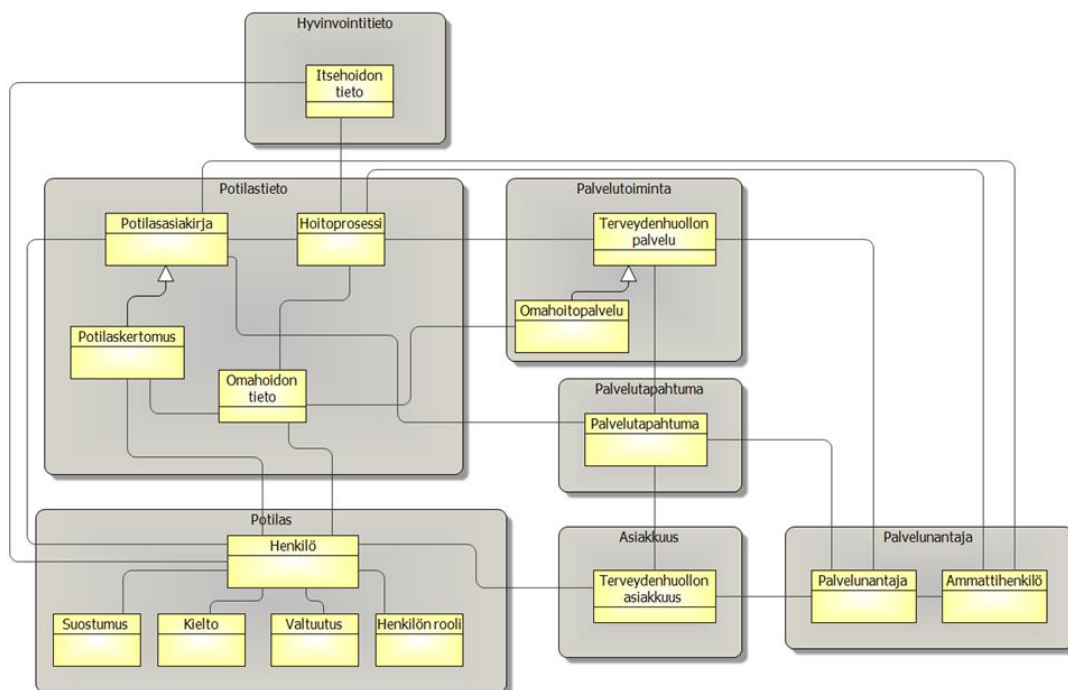
LUONNOS 16.9.2020

Käsite	Selite
Sosiaalipalvelu	Sosiaalipalvelu on palvelu, jonka tarkoituksena on edistää asiakkaan sosiaalista hyvinvointia ja toimintakykyä sekä ehkäistä, vähentää ja poistaa sosiaalisia ongelmia.
Palveluprosessi	<p>Palveluprosessi on asiakkaan tiettyyn palvelutarpeeseen tai ongelmakokonaisuuteen liittyvien palvelutapahtumien ja näihin sisältyvien toimintojen muodostama suunnitelmallinen sarja.</p> <p>Palveluprosessin aliprosesseja voivat olla hoitoprosessi, opetusprosessi tai tutkimusprosessi. Lisäksi palveluprosessiin sisältyy erilaisia tuki- ja ohjausprosesseja.</p>
Omahoito-palvelu	Palvelu, jonka avulla yksittäinen henkilö voi seurata itsenäisesti omaa terveyttään ja hyvinvointiaan sekä osallistua hoidon toteuttamiseen.
Henkilö	Henkilö on luonnollinen henkilö. Henkilöllä on useimmiten nimi ja voimassaoleva tai tilapäinen henkilötunnus. Kustakin luonnollisesta henkilöstä on vain yksi instanssi.
Valtuutus	Valtuutus on henkilölle tai organisaatiolle myönnetty oikeus toimia toisen henkilön tai organisaation puolesta tämän asian tai asioiden hoidossa.
Kielto	<p>Kielto on henkilön vapaaehtoinen tahdonilmaisu, jolla henkilö kieltää henkilötietojensa käsittelyn tietyssä käyttötarkoituksessa.</p> <p>Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan EU:n tietosuoja-asetuksen (2016/679) mukaan toimintoa tai toimintoja, joita kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin joko automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen tai manuaalisesti, kuten tietojen keräämistä, tallentamista, järjestämistä, jäsentämistä, säilyttämistä, muokkaamista tai muuttamista, hakua, kyselyä, käyttöä, tietojen luovuttamista siirtämällä, levittämällä tai asettamalla ne muutoin saataville, tietojen yhteensovittamista tai yhdistämistä, rajoittamista, poistamista tai tuhoamista.</p>
Näkyvyyden rajoitus	Näkyvyyden rajoitus tarkoittaa sosiaalihuollon tietojen näkyvyyden rajoittamista tai viivästyttämistä Omakannan katselussa.
Sosiaalihuollon asiakkuus	Sosiaalihuollon asiakkuus on asiakkuus, joka perustuu sosiaalipalvelun hakemiseen tai saamiseen tai siihen, että henkilön asiaa käsitellään sosiaalihuollossa tai että henkilön palvelutarve on todettu
Asia	<p>Asia on käsiteltäväksi annettu tai otettu tehtävä, josta on saatava aikaan ratkaisu.</p> <p>Sosiaalihuollon asia on sosiaalihuollon viranomaisen käsiteltäväksi annettu tai otettu asia.</p>
Asiakasasiakirja	Asiakirja, joka sisältää henkilöasiakasta koskevaa tietoa. Asiakasasiakirjoja laaditaan sekä sosiaalihuollossa että terveydenhuollossa. Terveydenhuollossa laaditaan sekä potilasasiakirjoja että muunlaisia asiakasasiakirjoja
Asiakirja, itsenäinen asiakirja	Asiakirja on tallenne, jolla on oikeudellista arvoa tai joka on laadittu tai vastaanotettu jonkin yhteisön tai yksittäisen henkilön toiminnan yhteydessä tai toimintaa varten. Asiakirja voi sisältää kirjoitettua tekstiä, kuvaa tai ääntä. Se voidaan tallentaa sähköisessä tai paperimuodossa.

Käsite	Selite
Liite	Liite on muu asiakasasiakirja, joka on liitetty toiseen asiakirjaan sen sisältämän tiedon selvennykseksi tai täydennykseksi
Asiakaskertomus	Asiakaskertomus on sosiaalihuollon asiakkaan asiakaskertomusmerkintöjen kokonaisuus. Asiakaskertomuksesta voidaan tehdä kooste, johon haetaan asiakaskertomusmerkintöjä tietyillä hakukriteereillä. Koostetta ei tallenneta arkistoon, eikä siitä muodostu sosiaalihuollon asiakasasiakirjaa. Koosteen hakukriteerit voidaan tallentaa jatkokäyttöä varten. Asiakaskertomus ei ole sosiaalihuollon asiakasasiakirja.
Merkintä	Merkintä on yhdellä kertaa yhdestä tapahtumasta yhden käyttäjän (tai mittalaitteen tai kuvantamistutkimuksen) kirjaamat tiedot.
Omahoidon tieto	Omahoidon tieto on henkilön itse tuottamaa terveyttä ja hyvinvointia koskevaa tietoa, mistä on sovittu ammattihenkilön kanssa. Tieto voi olla esim. esi- tai seurantatietoa palveluprosessin vaiheesta riippuen.
Itsehoidon tieto (hyvinvointitieto)	Itsehoidon tieto on henkilön itse tuottamaa terveyttä ja hyvinvointia koskevaa tietoa, jotka voivat liittyä itse- tai omahoitoon.

5.3 Terveysthuollon käsittemalli

Terveysthuollon käsittemallissa on tarkennettu itse- ja omahoidon tietojen ja omahoidon liittyviä terveysthuollon palveluihin. Itsehoidossa tuotettu hyvinvointitieto on asiakkaan itse tuottamaa ja sitä voidaan käyttää hoitoprosessissa esim. hoidon suunnittelun tukena. Omahoitopalvelu voi täydentää terveysthuollon palvelua toiminnan osana ja tuottaa omahoidon tietoa, joka täydentää tarvittaessa potilaskertomusmerkintöjä.

Kuva 5.3 Terveysthuollon käsitelmä.

Terveysthuollon käsitelmä on kuvattu tässä yhteydessä suppeasti ja itse- ja omahoidon lähtökohdista. Sitä on avattu alla taulukkoon käsitteiden selitteiden avulla.

Taulukko 5.3 Terveysthuollon käsitelmän selitteet.

Käsite	Selite
Itsehoidon tieto (hyvinvointitieto)	Itsehoidon tieto on henkilön itse tuottamaa terveyttä ja hyvinvointia koskevaa tietoa.
Omahoidon tieto	Omahoidon tieto on henkilön itse tuottamaa terveyttä ja hyvinvointia koskevaa tietoa, mistä on sovittu ammattihenkilön kanssa. Tieto voi olla esim. esi- tai seurantatietoa palveluprosessin vaiheesta riippuen.
Hoitoprosessi	Hoitoprosessi (kliininen prosessi) on potilaan tunnistettuun hoitotarpeeseen liittyvä hoitotapahtumien ja näihin sisältyvien toimintojen muodostama suunnitelmallinen sarja. Hoitoprosessin eri vaiheita ovat tulotilanteen arviointi, hoidon suunnittelu, hoidon toteutus ja hoidon arviointi.
Potilasasiakirja	Potilasasiakirja on asiakirja, joka koostuu potilaan hoidon järjestämisessä ja toteuttamisessa käytettävistä, laadituista tai saapuneista asiakirjoista (sähköisessä potilasasiakirjassa teknisistä tallenteista) ja jotka sisältävät hänen terveydentilaansa koskevia tai muita henkilökohtaisia tietoja.
Potilaskertomus	Potilaskertomus on jatkuva, aikajärjestyksessä etenevä potilasasiakirja, joka kattaa terveys- ja sairaskertomukset. Jokaisesta potilaasta tulee laatia potilaskertomus.

LUONNOS 16.9.2020

Käsite	Selite
Terveydenhuollon palvelu	Terveydenhuollon palvelu on terveydenhuollon ammattihenkilön antamaa palvelua, jonka tarkoituksena on määrittää potilaan terveydentila ja palauttaa hänen terveytensä tai ylläpitää sitä.
Omahoito-palvelu	Palvelu, jonka avulla yksittäinen henkilö voi seurata itsenäisesti omaa terveyttään ja hyvinvointiaan sekä osallistua hoidon toteuttamiseen.
Palvelutapahtuma	Palvelutapahtuma on (terveydenhuollon palveluissa) palvelunantajan ja asiakkaan välinen vuorovaikutustilanne yksittäisen palvelun järjestämiseksi tai toteuttamiseksi ja kaikki tähän palveluun ajallisesti ja asiallisesti liittyvät toimet. Terveydenhuollossa toimet voivat olla esimerkiksi tutkimuksia, toimenpiteitä, konsultaatioita ja yhteydenottoja. Palvelutapahtumat voivat olla suunniteltuja ja toteutuneita tapahtumia.
Henkilö	Henkilö on luonnollinen henkilö. Henkilöllä on useimmiten nimi ja voimassa oleva henkilötunnus tai tilapäinen yksilöintitunnus. Kustakin luonnollisesta henkilöstä on vain yksi instanssi.
Suostumus	Suostumus on vapaaehtoinen tahdonilmaisu, jolla henkilö hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn tiettyyn käyttötarkoitukseen.
Kielto	Kielto on henkilön vapaaehtoinen tahdonilmaisu, jolla henkilö kieltää henkilötietojensa käsittelyn tietyssä käyttötarkoituksessa.
Valtuutus	Valtuutus kertoo, mihin tiettyä henkilöä edustava taho on oikeutettu kyseisen henkilön asioiden hoitamisessa. Valtuutus kohdistuu johonkin tiettyyn asiaan tai tekemiseen. Valtuutus voi olla yleisempi (laillinen edustajuus tai huoltajuus) tai ajallisesti tai asiayhteyden rajoittuen asiointiin liittyvä. Valtuutuksella on aina voimassaolo. Se voi olla joko määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva.
Rooli	Henkilöllä voi olla eri rooleja esim. asiakkaana, potilaana, puolesta asioijana tai laillisena edustajana palvelun eri vaiheissa.
Terveydenhuollon asiakkuus	Terveydenhuollon asiakkuus syntyy henkilön ja palveluita järjestävän ja tuottavan organisaation välille, kun palveluita käytetään.
Ammattihenkilö	Terveydenhuollon ammattihenkilö on terveydenhuollon työntekijä, jolla on terveydenhuollon ammattioikeus. Terveydenhuollon ammattihenkilö on terveydenhuollon ammattihenkilöstä annetun lain (559/1994) 2 §:ssä tarkoitettu henkilö. Terveydenhuollon ammattihenkilöitä ovat kaikki laillistetut, luvan saaneet ja nimikesuojatut ammattihenkilöt.
Palvelunantaja	Palvelunantaja on toimija, joka järjestää, tuottaa tai toteuttaa palveluja.

5.4 Omahoidon päätietoryhmät

Päätietoryhmien ryhmittely ja kuvaus pohjautuu julkaisussa Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallinen kokonaisarkkitehtuuri V 2.1 esitettyyn kuvaukseen, jota on tässä laajennettu ja tarkennettu kattamaan myös itse- ja omahoidossa sekä asiointissa käsiteltävät tiedot. Päätietoryhmät on esitetty kuvissa 5.4. ja 5.5.

Kuva 5.4 Omahoidossa relevantit sosiaali- ja terveydenhuollon päätietoryhmät

Sosiaali- ja terveydenhuollon päätietoryhmistä poimittiin tähän kuvaukseen itse- ja omahoidon kontekstissa relevantit päätietoryhmät mukaan. Hyvinvointitietojen ryhmää avattiin ja tarkennettiin perustuen erityisesti Omahoidon kokonaisarkkitehtuuri 2020 -työryhmän asiantuntijoiden näkemyksiin. Päätietoryhmien kuvaukset löytyvät alla taulukoista 5.4 ja 5.5.

Kuva 5.5 Hyvinvointitietojen ryhmä tarkennettuna.

Taulukko 5.4 Sosiaali- ja terveydenhuollon päätietoryhmiä ja niiden kuvauksia.

Päätietoryhmä	Kuvaus
Ohjeistukset, suositukset ja asiakaspolut	Erilaiset kliiniset tai sosiaalihuollon asiakastyöhön liittyvät tai yleiseen sote-palvelujärjestelmään liittyvien käytäntöjen kuvaukset eri kohderyhmiä varten. Näitä voidaan ylläpitää kansallisesti, alueellisesti, paikallisesti tai toimijakohtaisesti.
Resurssitiedot	Palvelujärjestelmän aineellisia tai aineettomia resursseja koskevat tiedot, jotka yhdessä ajanvarausten ja resurssivarausten kanssa määrittävät kulloinkin käytettävissä olevat resurssit.

Päätietyryhmä	Kuvaus
Käytönhallinnan tiedot	Kansallisesti, alueellisesti, paikallisesti ja toimijakohtaisesti ylläpidettävät tiedot, joilla hallitaan pääsyä erilaisiin sote-palvelujärjestelmää tai asiakkuutta koskeviin tietoihin. Sisältää myös tietojärjestelmäpalveluiden käytön valvontaan liittyvät tiedot, kuten lokitiedot.
Ammattihenkilöiden tiedot	Ammattihenkilöihin liittyviä tietoja ovat mm. tiedot ammattioikeuksista ja perustiedot ammattihenkilöistä.
Asiakkuustiedot	Asiakkuuden perustamisessa ja asiakkuuden ylläpidossa tarvittavat tiedot. Asiakkuustiedot voivat liittyä henkilön perustietoihin kuten osoite, puhelinnumero, turvakiellon olemassa olo tai asiakkuuden aikana kertyviin tietoihin kuten asiakasmaksukertymä sekä myönnetyt ja käytetyt asiakassetelit ja henkilökohtainen budjetti.
Terveydenhuollon potilastiedot	Potilaslain 12 §:n mukaiset terveydenhuollon ammattihenkilön potilasasiakirjoihin merkitsemät potilaan hoidon järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan turvaamiseksi kerätyt tarpeelliset tiedot ja potilasasiakirja-asetuksessa tarkoitettujen potilasasiakirjan sisältämät potilasta koskevat tiedot. Sisältää myös muut kuin tekstimuotoiset potilasta koskevat tiedot, kuten EKG:t ja kuvantamistutkimukset.
Ajanvaraukset, ajanvaraukseen liittyvät tiedot	Tiedot asiakkaille tiettyyn aikaan varatuista palveluista. Liittyvät myös toiminnanohjaukseen ja muodostavat palvelujärjestelmän kannalta yhdessä resurssitietojen kanssa näkyvän palvelujen käyttöasteeseen sekä vapaana oleviin ja varattuihin resursseihin sekä asiakkaan kannalta varattuihin tai varattavissa oleviin palveluihin.
Tahdonilmaisut	Henkilön ilmaiset omaa tietojensa käsittelyä tai palveluprosessiaan koskevat suostumukset tai rajoitukset. Ryhmään kuuluvat henkilön antamat suostumukset tietojensa käsittelyä tai luovutusta koskien, mahdolliset tietojen luovutuskiellot sekä suostumusten ja luovutuskieltojen peruutukset. Henkilön tahdonilmaisuja ovat myös mm. edunvalvontavaltuutus, hoitotahto tai henkilön kanta elinluovutukseen toisen ihmisen hoitoa varten. Kansallisesti kerättyjen ja ylläpidettyjen tahdonilmaisujen lisäksi tähän päätietyryhmään sisältyviä tahdonilmaisuja voidaan kerätä ja ylläpitää alueellisesti/paikallisesti/toimijakohtaisesti.
Koodistot, luokitukset ja masterdata	Sote-palvelujärjestelmää koskevat koodistot ja luokitukset, joiden ensisijainen tallennuspaikka kansallisesti ylläpidettävien sisältöjen osalta on kansallinen koodistopalvelu sekä muu masterdata, jonka ylläpidosta on sovittu erikseen. Myös alueellisesti, paikallisesti ja toimijakohtaisesti ylläpidetyt organisaatiorekisterit, koodistot ja luokitukset voivat kuulua tähän päätietyryhmään, vaikka ovat sinällään kansallisen sote-kokonaisarkkitehtuurin rajauksen ulkopuolella. Masterdata voi sisältää myös palvelujärjestelmän organisaatorakenteita, sopimuksia, yhteiskuntavastuun toteutumista ym. kuvaavaa ei-asiakaskohtaista tietoa. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon tietomäärittelyt kuuluvat tähän ryhmään.
Asiakkuuteen liittyvät asiakaskohtaisen viestinnän tiedot	Sote-asiakkuuteen liittyvä asiakaskohtainen viestintä, jota on käyty sote-ammattihenkilöiden kesken tai sote-ammattihenkilöiden ja asiakkaan välillä.

Päätietyryhmä	Kuvaus
Sosiaalihuollon asiakastiedot	Sosiaalihuollon asiakasasiakirjalain 3 §:n 6 kohdassa tarkoitettu sellainen asiakas-suhteessa saatu henkilötieto, joka on kirjattu tai on asiakasasiakirjalain mukaan kirjattava sosiaalihuollon asiakasasiakirjaan. Sosiaalihuollon asiakastietoja ovat kaikki sosiaalihuollon ammattihenkilön kirjaamat tiedot asiakkaasta. Myös sellaiset asiakkaan tuottamat tiedot, jotka liitetään osaksi asiakasasiakirjoja, ovat asiakastietoa.
Lääkitystiedot	Lääkehoitoon liittyvät lääkkeen käyttäjän yksilölliset tiedot; tiedot hoidon kohdentumisesta. Lääkitystiedot jakautuvat ns. lääkityslistatietoon (nykytilassa sähköisen lääkemääräyksen tietosisältö): lääkkeen määräys-, toimitus- ja käyttötiedot sekä potilastietoon (diagnoosit, riskitiedot, toimenpiteet, laboratoriotulokset ym.).
Hyvinvointitiedot	Henkilön itse tuottamat itse- ja omahoidon tiedot, kuten omat merkinnät ja muistiinpanot, omaseurantatulokset ja -mittaukset, riskitestien ja virtuaalisten terveystarkastusten tai hyvinvointitarkastusten tulokset ja henkilökohtaisten hyvinvointisovellusten tuottamat muut tiedot. Hyvinvointitiedot voivat sisältää myös itsehoitosuunnitelman.

Taulukko 5.5 Hyvinvointitietojen tarkemman tarkastelutason tietoryhmät ja niihin liittyvät kuvaukset.

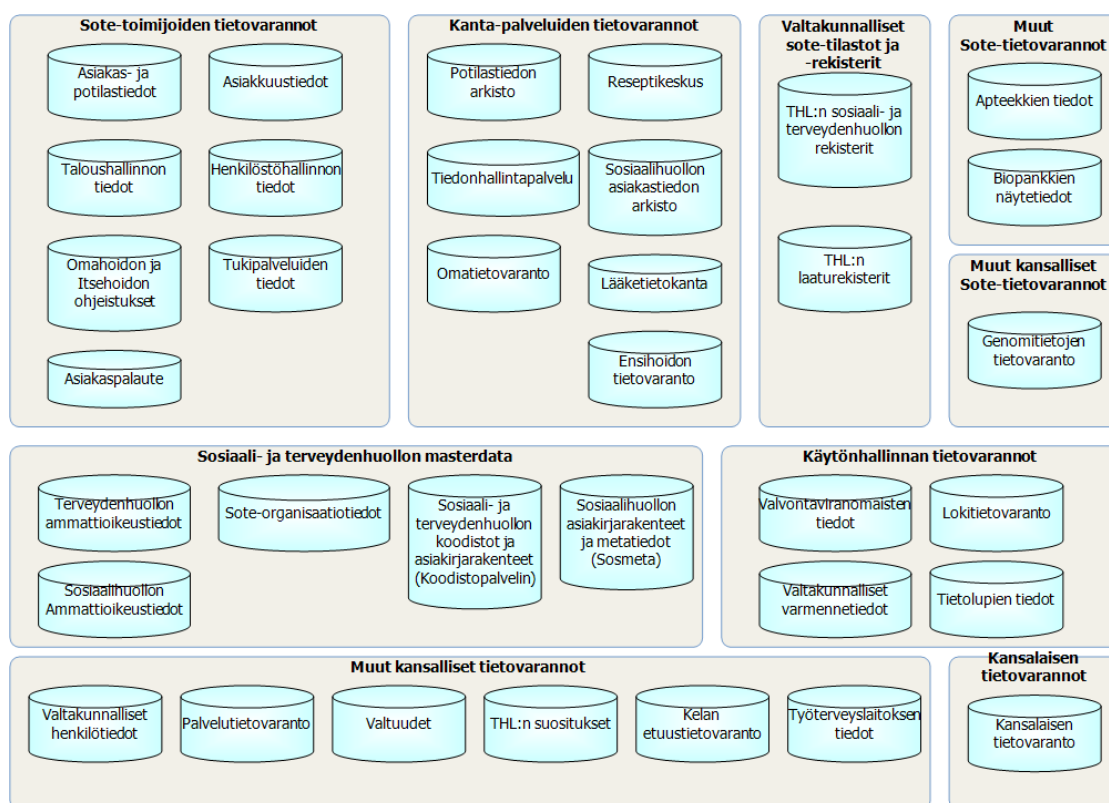
Päätietyryhmä	Kuvaus
Esitiedot	Hyvinvointitietoihin sisältyvät esitiedot kattavat henkilön tuottamat tiedot henkilön vaivasta tai ongelmasta, kuten tilanteen tai vaivan alkaminen ja kulku, oireet ja mahdolliset aikaisemmat vaiheet tai henkilön aikaisemmat hoidot ja palvelut. Esitietoihin voidaan kuvata tietoa myös muista sairauksista ja suvussa esiintyneistä sairauksista tai tutkimustuloksista sekä muista ongelman kannalta huomioon otettavista sairauksista tai lääke-hoidoista samoin kuin tilanteeseen mahdollisesti vaikuttavat tiedot elinympäristöstä ja elämäntilanteesta.
Päiväkirja- ja muut seurantatiedot	Hyvinvointitietoihin sisältyvät päiväkirja- ja muut seurantatiedot voivat liittyä henkilön omaehtoiseen itsehoitoon tai ammattihenkilön kanssa sovittuun seurantaan osana omahoitoa. Päiväkirja- ja seurantatieto voi sisältää huomioita mm. arjen pärjäämisestä ja toimintakyvyn osa-alueista, kuten ravitsemus ja liikunta tai esim. mitaustuloksia, kuten paino, verenpaine.
Oire- ja palveluarviotiedot	Hyvinvointitietoihin sisältyvät oire- ja palveluarviotiedot tai muut vastaavat kyselyt voivat liittyä henkilön omaehtoiseen toimintaan, jossa hän anonymisti selvittää oireitaan tai palveluntarvettaan, tai edetä palveluihin ohjaukseen ja ammattihenkilön neuvontaan. Tieto koostuu esim. henkilön tilanteen tai elämänvaiheen kuvauksista ja niissä tunnistetuista ongelmista tai oireista.
Riskitestien ja virtuaalitarkastusten tulokset	Hyvinvointitietoihin sisältyvät riskitestien ja virtuaalitarkastusten tulokset, kun henkilö on tehnyt erilaisissa web- tai sovelluspohjaisissa palveluissa riskitestejä tai virtuaalitarkastuksia ja tallentanut niissä saamansa tulokset. Tieto voi olla esim. kooste henkilön vastauksista ja/tai niihin liittyvistä johtopäätöksistä ja ohjeista.

Päätietyöryhmä	Kuvaus
Mittaustiedot	Hyvinvointitietoihin sisältyvät mittaustiedot voivat olla henkilön omaehtoisia mittauksia itsehoidossa tai ammattihenkilön kanssa sovittuja mittauksia seurantatietoa varten.
Hyvinvointiraportit ja analyysitulokset	Hyvinvointitietoihin sisältyvät hyvinvointiraporttien ja analyysitulosten tiedot voivat sisältää henkilölle tarjottavaa yhteenvetotietoa omasta tilanteesta tai siihen liittyvistä riskeistä sekä ohjeita itsehoitoon tai kehoitus palveluiden yhteydenottoon.
Testitulokset	Hyvinvointitietoihin sisältyvät testitulosten tiedot voivat sisältää henkilön suorittamien testien vastausten yhteenvetoja tai summatason tietoa sekä niihin liittyvää ohjetietoa.

5.5 Loogiset tietovarannot

Loogisilla tietovarannoilla kuvataan toiminnan tarpeista koottuja ja yhteisesti hallinnoituja tietojoukkoja tai -aineistoja, jotka ovat toiminnan ja palveluiden kannalta olennaisia. Looginen tietovaranto voi sisältää useiden tietojärjestelmien tietokantoja tai rekistereitä. Vastaavasti sama looginen tietovaranto voi sisältää useiden eri tahojen hallinnoimia tietoja, vaikka tiedot sijaitsisivatkin samassa fyysisessä tietokannassa.

Omahoidon loogiset tietovarannot ovat kuvassa 5.6. Tietovarannot on ryhmitelty ja kuvattu itse ja omahoidossa sekä asioinnissa käsiteltävien tietojen näkökulmasta.

Kuva 5.6 Loogiset tietovarannot ryhmiteltyinä

Loogisia tietovarantoja ja niiden sisältöjä on kuvattu alla taulukoissa 5.6 - 5.14.

Taulukko 5.6 Sote-toimijoiden loogiset tietovarannot ja niiden kuvaukset.

Tietovaranto	Kuvaus
Asiakas- ja potilas-tiedot	Tietovaranto, joka koostuu sote-palvelutuottajien asiakas- ja potilastiedoista ja joka kytkeytyy valtakunnallisiin tietovarantoihin.
Asiakkuustiedot	Henkilön perustiedot sekä tiedot henkilön asiakas- ja palvelusuhteisiin liittyvistä yhteydenotoista, vastaanotoista, hoitajaksoista ja ajanvarauksista. Huom. asiakkuustietojen keskitettyä tietovarantoa ei ole vielä käytössä.
Taloushallinnon tiedot	Taloushallinnan tiedot sisältävät taloustiedot palveluiden ja rakenteiden osalta.
Henkilöstöhallinnon tiedot	Palvelunjärjestäjän ja -tuottajan palveluiden tuottamiseen tarvittavan henkilöstön tiedot
Omahoidon ja itse-hoidon ohjeistukset	Itse- ja omahoitoon tarjottavan luotettavan ja tutkittuun tietoon perustuvan informaation ja esim. itse- tai kotihoito-ohjeiden tietovaranto. Huom. ohjeistuksiin ei ole keskitettyä tietovarantoa vielä käytössä.
Tukipalveluiden tiedot	Sosiaali- ja / tai terveydenhuollon palvelunantajan tukijärjestelmien tietovarannot, sisältäen esimerkiksi asiakkuuden hallinnan (CRM) ja materiaalihallinnon tiedot.
Asiakaspalaute	Asiakaspalautteen tietovaranto. Huom. asiakaspalautteen keräämistä varten ei ole käytössä keskitettyä tietovarantoa.

Taulukko 5.7 Kanta-palveluiden loogiset tietovarannot ja niiden kuvaukset.

Tietovaranto	Kuvaus
Potilastiedon arkisto	Kanta-palveluihin kuuluva tietovaranto, jonka avulla potilastiedot arkistoidaan sähköistä säilytystä varten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden ja (Omakannan kautta) henkilön itse hyödynnettäväksi (sekä luovutettaviksi sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille). Jatkossa henkilö voi luovuttaa potilastiedon arkiston tietoja myös hyvinvointisovellukseensa.
Tiedonhallintapalvelu	Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonne tallennetaan kansalaiselle annettava Kanta-informointi ja hänen tekemänsä tahdonilmaisut ja jonka avulla arkistoiduista asiakastiedoista koostetaan potilaan hoidon tai asiakkaan asian käsittely

Tietovaranto	Kuvaus
	kannalta keskeiset tiedot (esim. rokotukset, riskitiedot, diagnoosit, fysiologiset mittaukset, tutkimukset ja tutkimustulokset, toimenpiteet) sekä ylläpidetään potilaan terveys- ja hoitosuunnitelmaa.
Omatietovaranto	Omatietovaranto on Kanta-palvelujen tietovaranto, johon henkilöt voivat tallentaa omia terveys- ja hyvinvointitietojaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantaja voi hyödyntää Omatietovarantoon tallennettuja tietoja henkilön suostumuksella. Terveys- ja hyvinvointitiedoilla tarkoitetaan tässä henkilön itse tuottamia mittaus-, elämäntapa- ja aktiivisuustietoja, jotka liittyvät suoraan tai välillisesti kansalaisen hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen.
Reseptikeskus	Tietovaranto reseptitietojen ja lääkkeiden toimitustietojen sähköiseen säilytykseen (ja jakeluun).
Sosiaali-huollon asiakastiedon arkisto	Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla sosiaalihuollon asiakastiedot arkistoidaan pysyvää sähköistä säilytystä varten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden ja kansalaisten hyödynnettäviksi sekä luovutettaviksi sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille
Lääkietokanta	Kanta-palveluihin kuuluva tietokanta, joka sisältää ja josta haetaan lääkkeiden määräämisen ja toimittamisen kannalta tarpeelliset tiedot lääkkeistä, niiden hinnoista ja korvattavuudesta, keskenään vaihtokelpoisista lääkevalmisteista sekä korvattavista perusvoiteista ja kliinisistä ravintovalmisteista
Ensihoidon tietovaranto	Ensihoidon kansallinen tapahtumatietojen tietovaranto sekä ensihoitotehtävään johtavien että johtamattomien hälytyksien osalta. Kenttäjohtamisen järjestelmän ensihoitokertomusta koskevan osion ensisijainen tietovaranto on kansallinen (Potilastiedon arkisto), joten myös tapahtumatietojen kokoaminen tehdään kansallisesti yhteen tietovarantoon.

Taulukko 5.8 Muut kansalliset sote-tietovarannot ja niiden kuvaukset.

Tietovaranto	Kuvaus
Genomitietojen tietovaranto	Kansallinen tietovaranto kansalaisten kokogenomisekvensseille (whole genome sequencing, wgs), kansalliselle väestön referenssietokannalle, kansalliselle kliiniselle variaatitietokannalle sekä muulle omiikka-datalle. Kliiniset johtopäätökset tallennetaan Potilastiedon arkistoon.

Taulukko 5.9 Muut sote-tietovarannot ja niiden kuvaukset.

Tietovaranto	Kuvaus
Apteekkien tiedot	Apteekkien asiakastietojärjestelmien tiedot, joiden varaan apteekkien toiminta Kanta-palveluiden Reseptikeskuksen ja Lääkietokannan lisäksi rakentuu.

LUONNOS 16.9.2020

Tietovaranto	Kuvaus
Biopankkien näytetiedot	Biopankkien ylläpitämät rekisterit otetuista ja säilytetyistä näytteistä. Biopankit toimivat joko maantieteellisesti rajatulla alueella (Sote-toimijoiden tietovarannot ryhmään loogisesti kuuluen) tai kansallisesti (THL Biopankki).

Taulukko 5.10 Valtakunnallisten sote-tilastojen ja rekisterien tietovarannot ja niiden kuvaukset.

Tietovaranto	Kuvaus
THL:n laatu-rekisterit	THL:n tuottamat kansallisten laaturekisterien tiedot. Huom. käyttö on vielä pilottivaiheessa. Pilotteihin on valittu mukaan diabetes, eturauhassyöpä, hiv, iskeeminen sydäntauti, psykoosi, reuma ja selkäkirurgia.
THL:n sosiaali- ja terveydenhuollon rekisterit	THL:n tuottamien kansallisten sosiaali- ja terveydenhuollon aihealuekohtaisten rekisterien (Epämuodostumarekisteri, Implanttirekisteri, Kuntien terveys- ja sosiaalipalvelujen henkilöstö, Lastensuojelurekisteri, Näkövammarekisteri, Raskaudenkeskeyttämiskisteri, Steriloimisrekisteri, Syntyneiden lasten rekisteri, Syöpärekisteri ja joukkotarkastusrekisterit, Tartuntatautirekisteri, Terveys- ja sosiaalipalvelujen henkilöstö, Toimeentulotukirekisteri) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon hoitoilmoitusrekisterien ja kotihoidon asiakaslaskennan tiedot.

Taulukko 5.11 Sosiaali- ja terveydenhuollon masterdatan, niihin liittyvät tietovarannot ja kuvaukset.

Tietovaranto	Kuvaus
Terveydenhuollon ammattioikeustiedot	Valviran ylläpitämät terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattioikeuksia ja rajoitustietoja koskevat rekisterit.
Sosiaalihuollon ammattioikeustiedot	Valviran ylläpitämät sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattioikeuksia ja rajoitustietoja koskevat rekisterit.
Sosiaali- ja terveydenhuollon koodistot ja asiakirjarakenteet (Koodistopalvelin)	Sosiaali- ja terveydenhuollossa käytettävät kansalliset ja kansainväliset koodistot ja luokitukset sekä määritellyt tietorakenteet. Koodistopalveluun tuodaan THL:n sisällöllisesti ja Kelan teknisesti ylläpitämät sote-koodistot ja luokitukset. Koodistopalvelin toimii näiden koodistojen ja luokitusten teknisenä ylläpito- ja julkaisuvälineenä.
Sote-organisaatiotiedot	Sote-toiminnassa käytettyjen organisaatiorekistereiden kokonaisuus muodostaa yhdessä loogisen sote-organisaatiotietojen tietovarannon.
Sosiaalihuollon asiakirjarakenteet ja metatiedot (Sosmeta)	THL:n ylläpitämä tietokanta sosiaalihuollon asiakirjarakenteista ja metatiedoista.

Taulukko 5.12 Käytönhallinnan tietovarannot ja niiden kuvaukset.

LUONNOS 16.9.2020

Tietovaranto	Kuvaus
Valtakunnalliset varmennetiedot	Sisältää tiedon mm. sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöille sekä tietojärjestelmille ja organisaatioille myönnettyistä varmenteista. Tietovaranto on valtakunnallinen.
Valvontaviranomaisten tiedot	Tietovaranto pitää sisällään eri sote-toimialan valvontaviranomaisten (Valvira, Fimea, AVI) tuottamaa valvontatietoa.
Lokitietovaranto	Looginen käsite, koska varsinaisesti yksittäistä lokitietojen tietovarantoa ei ole. Käyttölokitietoja kerätään eri järjestelmissä. Reseptikeskuksen käyttöloki ja Potilastiedon arkiston luovutusloki ovat tällä hetkellä kansallisesti kerättyjä.
Tietolupien tiedot	Sisältää tiedot tietojen käytön luvista, tietopyynnöistä sekä käyttövaltuutuksista. Tietovaranto on looginen käsite, pitää sisällään Tietolupaviranomaisen tuottamia toisioikäytön tietojen käsittelytietoja eri rekistereiden tietojen yhdistelyistä sekä palvelujärjestäjien tietoja oman rekisterinpitäjän sisäisestä toiminnasta.

Taulukko 5.13 Muut kansalliset tietovarannot ja niiden kuvaukset.

Tietovaranto	Kuvaus
Valtakunnalliset henkilötiedot	Tietovaranto, joka koostuu Suomen kansalaisten ja Suomessa vakituisesti asuvien henkilöiden henkilötiedoista, osoitteista ja perhesuhteista. Tietovarannon rekisterinpitäjä on Väestörekisterikeskus ja se on valtakunnallinen.
Työterveyslaitoksen tiedot	Työterveyslaitoksen tuottamat ja keräämät tiedot työperäisten sairauksien ja altistumismittausten osalta. Työterveyslaitoksella on myös oma potilasrekisteri.
Kelan etuus-tietovaranto	Kelan etuuksia koskevat tiedot.
Palvelutietovaranto	DVV:n ylläpitämä Suomi.fi -palvelutietovaranto (PTV) on keskitetty tietovaranto, johon organisaatiot tuottavat yhdenmukaisesti tiedot tarjoamistaan palveluista ja niiden asiointikanavista.
Valtuudet	Valtuusrekisteri on DVV:n ylläpitämä Suomi.fi -valtuuksien taustalla toimiva vahvistettujen sähköisten valtuuksien kansallinen tietovaranto.
THL:n suositukset	THL:n palveluita ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ohjaavien suositusten tietovaranto.

Taulukko 5.14 Kansalaisen henkilökohtaiset tietovarannot ja niiden kuvaukset.

Tietovaranto	Kuvaus
Kansalaisen tietovaranto	Henkilön itse käyttämä tietovaranto omien hyvinvointitietojen tallentamiseen, esim. pilvipalvelu .

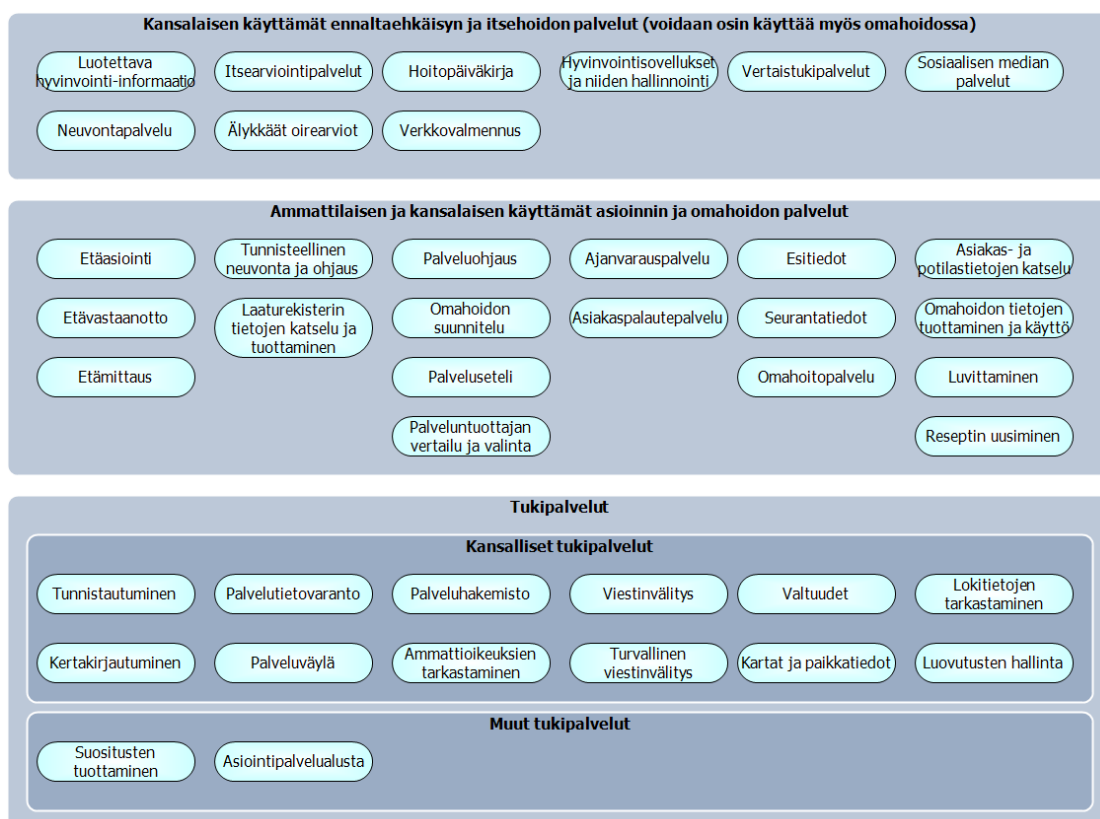
6. Tietojärjestelmäarkkitehtuuri

Tietojärjestelmäarkkitehtuurista on kuvattu itse- ja omahoidon sekä asioinnin keskeiset tietojärjestelmäpalvelut, tietojärjestelmäkartta ja tietojärjestelmien välinen vuorovaikutus. Edellä mainittujen lisäksi on kuvattu itse- ja omahoidon sekä asioinnin yleiskuvat kerrosnäkyminä.

6.1 Tietojärjestelmäpalvelut

Omahoidon keskeisemmät palvelutuottajakohtaiset, alueelliset ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut on esitetty kuvassa 6.1 itse- ja omahoidon sekä asioinnin näkökulmasta. Tietojärjestelmäpalvelut on tunnistettu tässä käyttöliittymän sisältävinä loppukäyttäjäpalveluina sekä rajapinnan esim. palvelujärjestelmään sisältävinä automatisoituina sovelluspalveluina. Kuvauksesta on hyvä huomata, että osa tietojärjestelmäpalveluista on jo vakiinnuttanut asemansa itse- ja omahoidon sekä asioinnin palveluissa, kun taas osa on ehkä vielä kehitysasteella.

Tietojärjestelmäpalvelut on ryhmitelty kolmeen ryhmään: kansalaisen käyttämät ennaltaehkäisyyn ja itsehoidon palvelut, ammattihenkilön ja kansalaisen yhteisesti käyttämät asioinnin ja omahoidon palvelut sekä tukipalvelut, joiden osalta on eritelty tarkemmin kansalliset tukipalvelut ja muut tukipalvelut.

Kuva 6.1 Tietojärjestelmäpalvelut ryhmiteltynä henkilön itse käyttämiin palveluihin, yhteisesti käytettäviin palveluihin sekä keskeisiin tukipalveluihin.

Seuraavissa taulukoissa 6.1 - 6.4 on esitetty tietojärjestelmäpalveluiden sanalliset kuvaukset ja niistä pääasiallisesti vastuussa olevat toimijat tai ylläpitäjät.

LUONNOS 16.9.2020

Taulukko 6.1 Kansalaisen käyttämät ennaltaehkäisyn ja itsehoidon tietojärjestelmäpalvelut sekä niiden kuvaukset.

Tietojärjestelmäpalvelu	Kuvaus	Vastuutaho
Luotettava hyvinvointi-informaatio (terveys- ja hyvinvointi-informaatio)	<p>Palvelu, jonka avulla henkilö saa luotettavaa ja ajantasaista terveystään ja hyvinvointiaan koskevaa tietoa itse- ja omahoidon tueksi. Luotettava tieto on tutkimukseen tai näyttöön perustuvaa tietoa ja sen pohjalta tuotettua informaatiota, joka on saatavilla eri tietolähteen, kuten sähköisten palveluiden kautta.</p> <p>Esim. lääkeinformaatio on henkilöille saatavilla olevaa tietoa lääkevalmisteista ja lääkehoidoista lääkkeen käytön tueksi.</p>	<p>Useita toimijoita, mm. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt</p> <p>THL Kela Fimea Apteekkitoimijat Järjestöt Duodecim</p>
Itsearviointipalvelut	<p>Palvelu, jossa henkilö voi antaa tiedon kokemistaan oireistaan ja mahdollisesti esiintyvistä sairauksistaan ja jossa tiedot yhdistetään ajantasaisimpaan käytettävissä olevaan lääketieteelliseen tietoon. Annettujen tietojen perusteella palvelu tuottaa henkilölle tuloksen ja toimintaohjeet tai muuta ohjausta.</p>	<p>Useita toimijoita, mm.</p> <p>THL Järjestöt SoteDigi Oy</p>
Hoitopäiväkirja	<p>Palvelu, jonka avulla henkilö voi tuottaa päiväkirja- ja seurantamerkintöjä osana itse- tai omahoitoa.</p>	<p>Useita toimijoita, mm.</p> <p>Terveydenhuollon organisaatiot Järjestöt Yritykset</p>
Hyvinvointisovellukset ja niiden hallinnointi	<p>Palvelut, joilla henkilö voi tuottaa ja tallentaa sekä hallinnoida tietoja omasta hyvinvoinnistaan ja terveydestään.</p>	<p>Useita toimijoita, mm.</p> <p>Järjestöt Yritykset</p>
Vertaistukipalvelut	<p>Palvelut, joilla henkilö voi keskustella tarvittaessa anonymisti vertaistukiryhmän muiden jäsenten kanssa sekä kysyä neuvoa ja kokemuksia ryhmän kohdealueesta, esim. keskustelufoorumi tai sosiaalisen median keskusteluryhmä.</p>	<p>Useita toimijoita, mm.</p> <p>THL Järjestöt Yhdistykset</p>

LUONNOS 16.9.2020

Tietojärjestelmäpalvelu	Kuvaus	Vastuutaho
Sosiaalisen median palvelut	Palvelut, joilla henkilö voi hakea tietoa (esim. ongelma, elämäntilanne) tai etsiä vertaistukea.	Yritykset Järjestöt
Neuvontapalvelu	Palvelu, jonka avulla henkilö saa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaalle annettavaa yleistä neuvontaa ja ohjausta tai palvelutarpeen arvioinnin perusteella tehtävää palveluohjausta sekä tarvittaessa yleistä neuvontaa ja ohjausta yleisluontoisesti ja kysymättä asiakkaalta henkilötietoja.	Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt
Älykkäät oirearviot	Palvelu, jossa henkilö antaa palveluun tiedon kokemistaan oireistaan ja mahdollisesti esiintyvistä sairauksistaan ja jossa tiedot yhdistetään ajantasaisimpaan käytettävissä olevaan lääketieteelliseen tietoon. Palvelu tuottaa henkilölle tuloksen ja toimintaohjeet tai muuta ohjausta.	SoteDigi Oy
Verkkovalmennus	Palvelu, joka kannustaa henkilöä elin- ja elämäntapamuutoksiin eli hyvinvoinnin tai terveyden kohentamiseen. Palveluun saattaa liittyä oman suunnitelman tekeminen ja siihen liittyvä seuranta tai erilaisia hyvinvoinnin edistämisen tai toimintakyvyn ylläpidon ja arjen hallinnan välineitä.	Useita toimijoita, mm. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt SoteDigi Oy Yritykset

Taulukko 6.2 Ammatillaisen ja kansalaisen käyttämät asiointi- ja omahoidon palvelut sekä niiden kuvaukset.

Tietojärjestelmäpalvelu	Kuvaus	Vastuutaho
Etäasiointi	Tietojärjestelmäpalvelut, joiden avulla henkilöt voivat hakea tietoja mm. sosiaali- ja terveydenhuollosta, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä, saatavilla olevista palveluista, niihin saatavista tuista ja etuuksista. Tietoa voi hakea myös liittyen esim. tietoon terveellisestä syömisestä tai liikunnasta, eri sairauksista tai vaivoista ja niiden hoidosta sekä yksityisistä ja julkisen sektorin sosiaalihuollon ja terveydenhoidon palveluista. Anonyymi neuvontapalvelu voi hyödyntää myös vastaustietokantaa ja palvelun toteuttamista palvelubottina.	Useita toimijoita, mm. palvelunantajat järjestöt
Tunnisteellinen neuvonta ja ohjaus	Tietojärjestelmäpalvelut, joiden avulla henkilöt voivat hakea tietoja mm. sosiaali- ja terveydenhuollosta, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä, saatavilla olevista palveluista, niihin saatavista tuista ja etuuksista. Tietoa voi hakea myös liittyen esim. tietoon terveellisestä syömisestä tai liikunnasta, eri sairauksista tai vaivoista ja niiden hoidosta sekä yksityisistä ja julkisen sektorin sosiaalihuollon ja terveydenhoidon palveluista.	Palvelunantajat

LUONNOS 16.9.2020

Tietojärjestelmäpalvelu	Kuvaus	Vastuutaho
	Neuvontapalvelua voidaan toteuttaa tunnisteellisena neuvonta- ja usein palve-luohjauksen palveluna, jolloin henkilö asioi sote-ammattihenkilön kanssa.	
Palveluohjaus	Järjestelmäpalvelu, jossa voidaan ohjata asiakasvirtoja ja kohdentaa palvelut palvelutarpeen arvioinnin perusteella, koordinoita ja seurata palvelujen tuottamista. Osassa järjestelmäpalveluista voidaan kohdentaa palveluja ja kustannuksia suunnitellusti, yhteisiä linjauksia noudattaen.	Palvelunantajat
Ajanvarauspalvelu	Järjestelmäpalvelu, jossa henkilö voi varata aikoja esimerkiksi oirearvioinnin tuloksen tai hänelle laaditun suunnitelman pohjalta. Ajanvarauspalvelussa henkilö voi peruuttaa ja siirtää aikojaan.	Palvelunantajat
Esi- ja seurantatiedot	Palvelut henkilön itse tuottamien esi- ja seurantatietojen tallentamiseen ja välittämiseen ammattihenkilölle, esim. palvelunantajien asiointialustojen tai asiakkaan henkilökohtaisten sovellusten avulla	Palvelunantajat
Asiakas- ja potilastietojen katselu	Kanta-palveluihin sisältyvät palvelut asiakas- ja potilastietojen katseluun (Omakanta).	Kela
Etävastaanotto	Palvelu, joka toteutetaan asiakkaan ja ammattihenkilön välillä käyttäen turvallista viestinvälitystä, videoneuvottelu- ja -konferenssivälineitä ja/tai etädiagnostiikkalaitteita.	Palvelunantajat
Laaturekisterin tietojen katselu ja tuottaminen	Palvelut kansallisten laaturekisterien tietojen katseluun ja tuottamiseen.	THL
Omahoitosuunnitelma	Palvelut omahoitosuunnitelman tuottamiseen.	Palvelunantajat Järjestöt
Asiakaspalautepalvelu	Palvelu, joka mahdollistaa yhtenäisen tavan antaa ja kerätä asiakaspalautetta palvelusta.	Palvelunantajat
Omahoitopalvelu	Palvelut henkilön omahoidon tueksi.	Useita toimijoita, mm. Palvelunantajat

LUONNOS 16.9.2020

Tietojärjestelmäpalvelu	Kuvaus	Vastuutaho
		Järjestöt Yhdistykset Duodecim
Omahoidon tietojen tuottaminen ja käyttö	Palvelut, jotka mahdollistavat omahoidon tietojen tuottamisen ja tallentamisen sekä välittämisen tarvittaessa ammattihenkilölle.	Useita toimijoita
Etämittaus	Palvelut, jotka mahdollistavat henkilölle omien etämittaustietojen tuottamisen ja välittämisen ammattihenkilölle.	Useita toimijoita
Palvelusetelipalvelu	Palvelut, jotka mahdollistavat henkilölle myönnettyjen palvelusetelien käytämisen (palvelunantajien valinta, yhteydenotto palvelunantajaan, setelien käytön seuranta ym.).	Palvelunantajat
Luvittaminen	Palvelut, jotka mahdollistavat henkilölle omien henkilötietoihin sisältyvien hyvinvointitietojen tai asiakas- ja potilastietojen luvittamisen ammattihenkilön käyttöön	Kela
Palveluntuottajan vertailu ja valinta	Palvelut, jotka mahdollistavat henkilölle palveluntuottajien vertailun ja valinnan.	
Reseptin uusiminen	Kannan Reseptikeskukseen sisältyvä palvelu, joka mahdollistaa reseptien uudistamispyyntöjen tekemisen Omakannasta.	Kela

Taulukko 6.3 Omahoidon kannalta keskeisiä kansallisia tukipalveluita ja niiden kuvauksia.

Tietojärjestelmäpalvelu	Kuvaus	Vastuutaho
Tunnistautuminen	Palvelut henkilöllisyyden todentaminen sähköisesti. Sähköisessä tunnistamisessa voidaan käyttää esimerkiksi käyttäjätunnuksia, salasanoja, varmenteita ja henkilön biometrisiä ominaisuuksia. Julkishallinnossa käytetään lähtökohtaisesti Suomi.fi-tunnistautumista.	Digi- ja väestötietovirasto
Palvelutietovaranto	Palvelu, johon organisaatiot tuottavat yhdenmukaisesti tiedot tarjoamistään palveluista ja niiden asiointikanavista.	Digi- ja väestötietovirasto

LUONNOS 16.9.2020

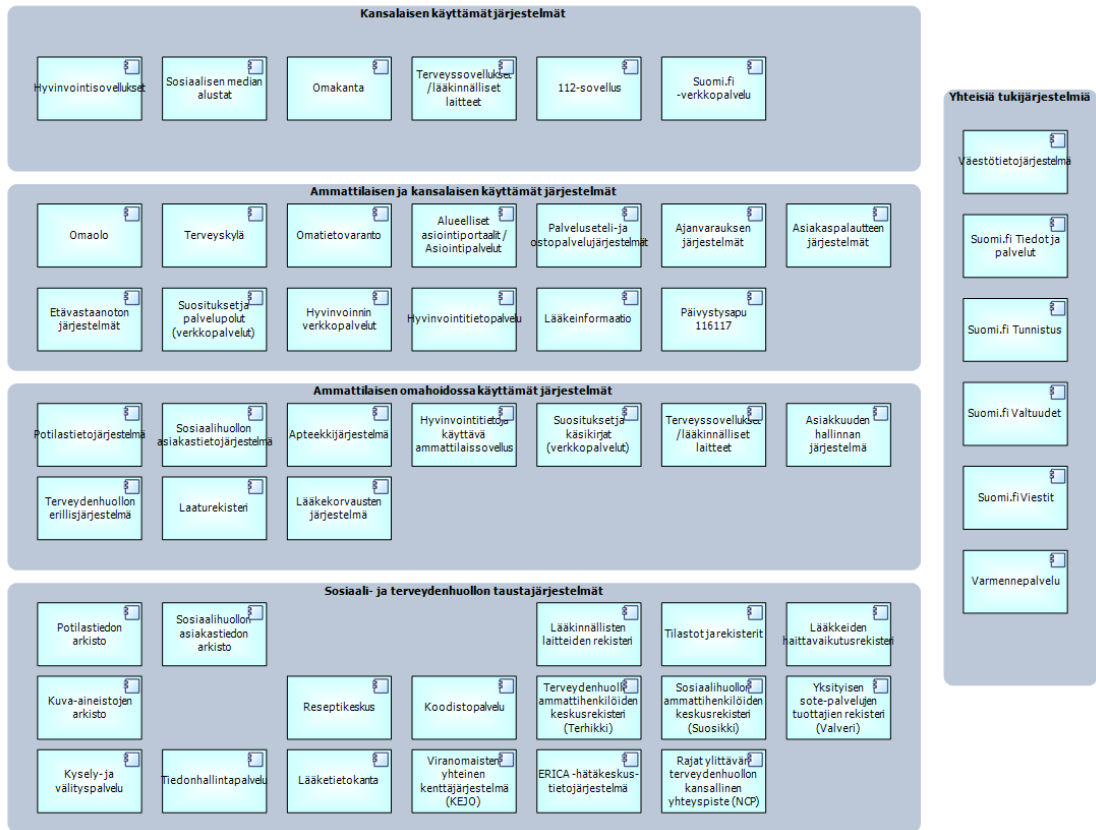
Tietojärjestelmäpalvelu	Kuvaus	Vastuutaho
Palveluhakemisto	Hakemisto palveluntuottajista ja niiden tuottamista palveluista.	Digi- ja väestötietovirasto Palvelunjärjestäjät
Viestinvälitys	Palvelut turvalliseen viestinvälitykseen asiakkaan ja/tai sote-organisaatioiden tai -ammattihenkilöiden välillä.	Digi- ja väestötietovirasto
Valtuudetpalvelu	Palvelu toteuttaa sähköisen valtakirjan, jolla henkilö, yritys ja yhdistys voi valtuuttaa henkilön, yrityksen tai yhteisön hoitamaan asioita puolestaan. Lisäksi palvelu toteuttaa mm. huoltajuussuhteen tarkistuksen alaikäisen puolesta-asioinnissa.	Digi- ja väestötietovirasto
Lokitetien tarkistaminen	Palvelu, jossa henkilö voi tarkastella tietojärjestelmän tapahtumista ja niiden aiheuttajista automaattisesti kirjautuvaa tietoa.	Kela Kannan osalta
Kertakirjautuminen	Pääsynvalvonnan toteutustapa, jossa käyttäjä pääsee yhdellä tunnistautumisella kaikkiin saman pääsynvalvonnan piirissä oleviin palveluihin ja resursseihin käyttövaltuuksiensa puitteissa.	Digi- ja väestötietovirasto
Palveluväylä	Palveluväylä tarjoaa vakioidun tavan siirtää tietoja niin yksityisten kuin julkistenkin organisaatioiden tietojärjestelmien välillä.	Digi- ja väestötietovirasto
Ammattioikeuksien tarkastaminen	Valviran ylläpitämien Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisterien julkinen tietopalvelu.	Valvira
Turvallinen viestinvälitys	Viestinvälitys on luotettava ja tietoturvallinen tapa, jolla henkilö voi viestiä viranomaisten ja muiden palvelua käyttävien organisaatioiden kanssa.	Digi- ja väestötietovirasto
Kartatpalvelu	Julkishallinnon yhteinen kartta- ja paikkatietojärjestelmäratkaisu.	Maanmittauslaitos Digi- ja väestötietovirasto
Luovutusten hallinta	Kanta-palveluihin sisältyvät palvelut asiakas- ja potilastiedon luovutusten hallintaan.	Kela

Taulukko 6.4 Omahoidon kannalta keskeisiä muita tukipalveluita ja niiden kuvauksia.

Tietojärjestelmäpalvelu	Kuvaus	Vastuu-taho
Suositusten tuottaminen	Palvelut itsehoito-ohjeiden, omahoidon palvelupolkukuvausten tai muiden suositusten laatimiseen ja ylläpitoon.	Useita toimijoita, mm. THL Käypä hoito Erikoislääkäriyhdistykset
Asiointipalvelualusta	Käyttöliittymä palvelunantajan palveluihin, jota kautta voidaan hallinnoida esimerkiksi ajanvarauksia ja ohjata asiakkaiden palveluketjuja. Näihin kertyy myös asiakaskohtaista tietoa palveluiden käytöstä.	Palvelunantajat

6.2 Tietojärjestelmäkartta

Itse- ja omahoidon sekä asioinnin tietojärjestelmäpalveluita toteuttavat keskeiset tietojärjestelmät on esitetty kuvassa 6.2. Tietojärjestelmäkartassa tietojärjestelmät on ryhmitelty viiteen ryhmään: kansalaisen käyttämät järjestelmät, ammattihenkilön ja kansalaisen yhteisesti käyttämät järjestelmät sekä omahoidon kokonaisarkkitehtuurin kontekstissa relevantit ammattihenkilön omahoidossa käyttämät järjestelmät, sosiaali- ja terveydenhuollon taustajärjestelmät sekä valtakunnallisten tukipalveluiden järjestelmät.

Kuva 6.2 Tietojärjestelmäkarta, jossa järjestelmät on ryhmitelty omahoidon näkökulmasta.

Seuraavissa taulukoissa 6.5 - 6.9 on esitetty tietojärjestelmäkartaan sisältyvien tietojärjestelmien kuvaukset vastaavasti ryhmiteltyinä.

Taulukko 6.5 Kansalaisen käyttämät järjestelmät ja niiden kuvaukset.

Tietojärjestelmä	Kuvaus
Hyvinvointisovellus	Henkilön omassa käytössä olevat hyvinvointisovellukset, joita henkilö voi joko vapaasti tai osana sote-palvelunantajan hoitoa ottaa käyttöönsä, ja joiden avulla voi tuottaa ja tallentaa henkilön hyvinvointiin liittyviä tietoja.
Sosiaalisen median alustat	Järjestelmät, jotka mahdollistavat henkilölle tiedon ja vertaistuen hakemiseen itse ja omahoidossa.
Omakanta	Kanta-palveluihin kuuluva asiointipalvelu, jonka avulla kansalainen voi katsella, hyödyntää ja hallinnoida asiakastietojaan ja hyvinvointitietojaan. Omakannassa kansalainen näkee potilastietonsa ja reseptinsä sekä joitakin hyvinvointitietojaan ja jatkossa asiakastietojaan. Hän voi hallinnoida niiden luovutuksiin liittyviä suostumuksia ja kieltoja sekä tarkistaa luovutusten lokitiedot, antaa hoitoonsa liittyviä tahdonilmaisuja ja tehdä reseptin uusimispyyntöjä.
Terveyssovellukset/ lääkinälliset laitteet	Lääkinällisiä laitteita ovat muun muassa kaikki instrumentit, laitteistot, välineet, ohjelmistot tai materiaalit, joita käytetään terveydenhuollossa diagnostiikkaan, sairauden tai vamman tarkkailuun, hoitoon tai lievitykseen, anatomian tai fysiologisen

LUONNOS 16.9.2020

Tietojärjestelmä	Kuvaus
	toiminnon tutkimiseen, korvaamiseen tai muunteluun. Myös hedelmöittymisen säätelyyn käytetyt tarvikkeet ovat lääkinnällisiä laitteita. (Lääkinnällisistä laitteista annettu neuvoston direktiivi 93/42/ETY)
112-sovellus	Mobiilisovellus hätänumeroon soittamiseen ja hätäpaikannukseen. Sen lisäpalveluihin kuuluu päivystysnumerolistaus eri turvallisuustoimijoista sekä viranomaistiedotteiden välittäminen.
Suomi.fi-verkkopalvelu	Käyttöliittymä suomi.fi-tietojärjestelmäpalvelujen käyttöön, jonka avulla henkilö voi viestiä viranomaisten kanssa, antaa ja pyytää valtuuksia sekä tarkistaa omat rekisteritietonsa.

Taulukko 6.6 Ammattihenkilön ja kansalaisen käyttämät järjestelmät sekä niiden kuvaukset.

Tietojärjestelmä	Kuvaus
Omaolo	Sosiaali- terveyden- ja suun terveydenhuollon sähköinen palvelu- ja asiointikanava, joka tukee oma- ja itsehoitoa sekä ohjaa tarvittaessa tarkoituksenmukaisen hoidon piiriin. Omaolo auttaa asiakkaan tilanteen arvioinnissa (hyvinvointitarkastus, oirearviot, palveluarviot, määräaikaistarkastukset), hoidon ja palvelun suunnittelussa (oma suunnitelma) sekä niiden toteutuksessa (hyvinvointivalmennukset).
Terveyskylä	Erikoissairaanhoidon verkkopalvelu omahoidon tueksi, joka sisältää 32 virtuaalitaloa eri elämäntilanteisiin ja oireisiin.
Omatietovaranto	Omatietovaranto on kansallinen kansalaisen oma tietovaranto, johon kansalainen voi tallentaa terveys- ja hyvinvointitietojaan. Terveys- ja hyvinvointitiedoilla tarkoitetaan kansalaisen mittausta-, elämäntapa- ja aktiivisuustietoja, jotka liittyvät suoraan tai välillisesti kansalaisen hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen. Tavoitteena on, että henkilön itse tuottamia tietoja esim. seurannasta voidaan soveltuvin osin luovuttaa myös ammattihenkilön tarkasteltavaksi Omatietovarannon kautta.
Alueelliset asiointiportaalit / Asiointipalvelu	Käyttöliittymä palvelunantajan palveluihin, jota kautta voidaan hallinnoida esimerkiksi ajanvarauksia ja ohjata asiakkaiden palveluketjuja tai hakea tarvittavaa neuvoa. Näihin kertyy myös asiakaskohtaista tietoa palveluiden käytöstä.
Palveluseteli- ja ostopalvelujärjestelmä	Järjestelmä, jonka kautta hallinnoidaan alueellisia tai paikallisia ostopalvelu- ja palveluseteliprosesseja.
Ajanvarauksen järjestelmät	Järjestelmä, joka mahdollistaa sen, että henkilö voi varata aikoja esimerkiksi oirearvioinnin tuloksen tai hänelle laaditun suunnitelman pohjalta. Ajanvarauspalvelussa henkilö voi peruuttaa ja siirtää aikojaan. Ajanvarauksia tehdään myös sosiaali- ja terveydenhuollossa. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien ajanvarauksen tekemiseen ja hallintoihin liittyy järjestelmäkokonaisuus, johon liittyy erilaisia järjestelmiä, kuten potilashallinnon ja asiakastietojärjestelmät sekä erilaiset asiointipalveluiden järjestelmät.

Tietojärjestelmä	Kuvaus
Asiakaspalautteen järjestelmät	Järjestelmä, joka mahdollistaa rakenteistetussa muodossa annetun asiakaspalautteen antamisen ja keräämisen.
Etävastaanoton järjestelmät	Järjestelmät, jotka mahdollistavat etäpalvelua asiakkaan ja ammattihenkilön välillä, koostuu esim. turvallisesta viestinvälityksestä, videoneuvottelu- ja -konferenssivälineistä ja/tai etädiagnostiikkalaitteista.
Suosituksien ja palvelupolun (verkkopalvelut)	Järjestelmä, joka mahdollistaa itsehoito-ohjeiden, omahoidon palvelupolkukuvausten tai muiden suositusten jakelun tai hakemisen.
Hyvinvoinnin verkkopalvelut	Erilaiset järjestelmät ja käyttöliittymät itse- ja omahoidon tueksi sekä luotettavan tiedon saamiseksi.
Hyvinvoinnin tietopalvelu	Keskittetty palvelu omahoidoon liittyvien tutkimusten tietojen ja julkaistuista saatu- jen tulosten koostamiseen ja tämän tiedon hakemiseen.
Lääkeinformaatio	Järjestelmä (käyttöliittymä), jonka avulla lääkkeen käyttäjä saa luotettavaa ja ajantasaista lääkitystään koskevaa tietoa omahoidon tueksi.
Päivystysapu 116117	Järjestelmä sosiaali- ja terveydenhuollon päivystystoimintojen neuvonta- ja ohjauspalveluun. Palvelu on tarkoitettu kiireellisiin, ei-hätätilanteisiin, erityisesti päivystysaikana. Päivystysavusta voi kysyä neuvoja äkillisiin sosiaalisiin ja terveydellisiin ongelmiin.

Taulukko 6.7. Ammattihenkilön omahoidossa käyttämät järjestelmät ja niiden kuvaukset.

Tietojärjestelmä	Kuvaus
Potilastietojärjestelmä	Yleisnimitys terveydenhuollon palvelunantajan potilastietojen (potilaan hoidon ja potilashallinnon tietojen) käsittelyn tietojärjestelmistä. Esimerkiksi terveyskeskuksen potilastietojärjestelmä tai sairaalan potilastietojärjestelmä.
Sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmä	Yleisnimitys sosiaalihuollon palvelunantajan asiakastietojen käsittelyn tietojärjestelmistä.
Apteekkijärjestelmä	Apteekkien tietojärjestelmä, joka yhteydessä Kanta-palveluihin potilaiden lääkitystietojen osalta
Hyvinvointitietoja käyttävä ammattilaissovellus	Järjestelmät, joiden avulla sote-ammattihenkilö voi tarkastella ja käsitellä asiakkaan tuottamia hyvinvointitietoja. Huom. Järjestelmä voi olla edellä kuvattu asiakas- tai potilastietojärjestelmä tai jäljempänä kuvattu erillisjärjestelmä.

Tietojärjestelmä	Kuvaus
Suosituksset ja käsikirjat (Verkkopalvelut)	Järjestelmäpalvelut, jonka avulla henkilöt saavat luotettavaa ja ajantasaista tietoa itse- ja omahoidon tueksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöille tarjotaan vastaavia palveluja omissa kanavissa.
Terveyssovellukset / Lääkinnälliset laitteet	Tuotteet, joita käytetään potilaan hoidossa tai jotka ovat yhteydessä potilaaseen ovat lääkinnällisiä laitteita. Vaatimukset koskevat instrumentteja, laitteistoja, välineitä, ohjelmistoja, materiaaleja ja muita tarvikkeita.
Asiakkuuden hallinnan järjestelmä	Palvelunantajien järjestelmät asiakkaiden tietojen hallintaan.
Terveydenhuollon erilliset järjestelmät	Terveydenhuollon palvelunantajan potilastietojen käsittelyyn käyttämä potilastietojärjestelmä, joka on hankittu rajattua käyttötarvetta varten - esimerkiksi laboratoriojärjestelmä ja kuvantamisjärjestelmät. Usein tietovirrat erillisjärjestelmistä menevät ensin paikallinen potilashallinnon toiminnot omaavan järjestelmän (ydinjärjestelmä) kautta kolmansille tahoille.
Kansalliset laaturekisterit	THL:n ylläpitämät kansalliset laaturekisterit, joihin kerätään tietoa annetuista palveluista ja hoidoista sekä niiden vaikutuksista.
Lääkekorvauksen järjestelmä	Kelan järjestelmäpalvelu lääkekorvausten tietojen hallintaan. Lääkekorvausjärjestelmä sisältää tietoja lääkekorvauksista (korvauksia saaneet, korvaushakemukset, korvauskustannukset, tietoja korvausoikeushakemuksista ja niiden ratkaisuksista), mutta Kela tarjoaa lisäksi muita tietoja, kuten erityisesti korvattavista lääkevalmisteista (Lääkehaku) ja korvausoikeuksien edellytyksistä. Osittain Kelan Lääkehaku ohjaa Fimean sivuille (korvattavat erityislupavalmisteet).

Taulukko 6.8 Sosiaali- ja terveydenhuollon keskeiset taustajärjestelmät ja niiden kuvaukset.

Tietojärjestelmä	Kuvaus
Potilastiedon arkisto	Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla potilastiedot arkistoidaan pysyvää sähköistä säilytystä varten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden ja Omakannan kautta kansalaisten hyödynnettäväksi sekä luovutettaviksi sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille. Jatkossa henkilö voi luovuttaa arkiston tietoja myös käyttämiinsä hyvinvointisovelluksiin.
Sosiaalihuollon asiakastiedon arkisto	Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla sosiaalihuollon asiakastiedot arkistoidaan pysyvää sähköistä säilytystä varten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden ja Omakannan kautta kansalaisten hyödynnettäväksi sekä luovutettaviksi sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille. Jatkossa henkilö voi luovuttaa arkiston tietoja myös käyttämiinsä hyvinvointisovelluksiin.

Tietojärjestelmä	Kuvaus
Lääkinnällisten laitteiden rekisteri	Fimean rekisteri lääkinällistä laitteista. Laiteilmoitusten tietojen sisällöstä on säädetty laissa terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista (629/2010). Laiterekisterin tiedot ovat julkisia ja sisältää vain kotimaisten valmistajien, valtuutettujen edustajien, maahantuojien, eräiden palveluntuottajien tiedot sekä näiden tahojen laitetiedot ja tietyissä tapauksissa ilmoitetun laitoksen sertifikaattitiedot. Laiterekisteriin kerätään myös terveydenhuollon yksiköiden omaan käyttöön valmistamien laitteiden tiedot.
Tilastot ja rekistrit	THL:n kansallisena viranomaisena keräämiä tilastoja ja rekisterejä, joihin kerätään mm. tietoa annetuista hoidoista ja palveluista.
Lääkkeiden haittavaikutusrekisteri	Fimean rekisteri lääkkeiden ja rokotteiden haittavaikutusilmoitusten vastaanottamiseen ja käsittelyyn. Rekisteri sisältää potilaskohtaisia tietoja. Fimealla rekisterin sisällöstä siirtotiedostopalvelu EMA:lle EudraVigilance-järjestelmään ja WHO:lle. Lisäksi Fimea luovuttaa rokotteiden haittavaikutusilmoitusten tiedot THL:lle.
Kuva-aineistojen arkisto	Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla terveydenhuollon kuva-aineistot arkistoidaan pysyvää sähköistä säilytystä varten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden hyödynnettäväksi
Reseptikeskus	<p>Reseptikeskus on reseptitietojen ja lääkkeiden toimitustietojen pysyvään sähköiseen arkistointiin tarkoitettu tietokanta Resepti-palvelussa. Resepti-palvelu on Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla reseptitiedot ja lääkkeiden toimitustiedot arkistoidaan pysyvää sähköistä säilytystä ja varten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden, apteekkien ja Omakannan kautta kansalaisten hyödynnettäväksi. Kela säilyttää reseptitietoja ja lääkkeiden toimitustietoja Reseptikeskuksessa kyseiset tiedot tuottaneiden rekisterinpitäjien lukuun.</p> <p>Jatkossa henkilö voi luovuttaa arkiston tietoja myös käyttämiinsä hyvinvointisovelluksiin.</p>
Sosiaali- ja terveydenhuollon koodistopalvelu	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tarjoama palvelu, jonka tehtävänä on julkaista, jakaa ja ylläpitää valtakunnallisesti yhtenäisiä, sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmissä hyödynnettäviä tietorakenteita, luokituksia ja koodistoja sekä organisaatiotyyppisiä rekistereitä.
Terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteri (Terhikki)	Terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattioikeudet sisältävä keskitetty rekisteri, jota ylläpitää Valvira.
Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteri (Suosikki)	Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattioikeudet sisältävä keskitetty rekisteri, jota ylläpitää Valvira.

LUONNOS 16.9.2020

Tietojärjestelmä	Kuvaus
Yksityisten sote-palvelujen tuottajien rekisteri (Valveri)	Valviran ja aluehallintovirastojen ylläpitämä Valveri-rekisteri yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajista ja itsenäisistä ammatinharjoittajista.
Kysely- ja välityspalvelu	Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla asiakastietoja välitetään sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille tai vastaanotetaan ulkopuolisilta toimijoilta
Tiedonhallintapalvelu	Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonne tallennetaan kansalaiselle annettava Kanta-informointi ja hänen tekemänsä tahdonilmaisut ja jonka avulla arkistoiduista asiakastiedoista koostetaan potilaan hoidon tai asiakkaan asian käsittelyn kannalta keskeiset tiedot sekä ylläpidetään potilaan terveys- ja hoitosuunnitelmaa
Lääketietokanta	Kanta-palveluihin kuuluva tietokanta, joka sisältää lääkkeiden määräämisen ja toimittamisen kannalta tarpeelliset tiedot lääkkeistä, niiden hinnoista ja korvattavuudesta, keskenään vaihtokelpoisista lääkevalmisteista sekä korvattavista perusvoiteista ja kliinisistä ravintovalmisteista
Viranomaisten yhteinen kenttäjärjestelmä (KEJO)	Viranomaisten yhteinen kenttäjohtamisen järjestelmä, KEJO. Toimijat: terveys-toimi, sosiaalitoimi, poliisi, pelastustoimi, rajavartiolaitos, tullit ja puolustusvoimat.
ERICA-hätäkeskustietojärjestelmä	ERICA on valtakunnallinen ja kaikkien hätäkeskustoimintaan osallistuvien toimijoiden yhteiskäytössä oleva tietojärjestelmä. Hätäkeskuslaitoksen lisäksi ERICAA käyttävät poliisi, pelastustoimi sekä sosiaali- ja terveystoimi johto- ja tilannekeskuksissaan sekä tietojen ylläpitotoimissa.
Rajat ylittävän terveydenhuollon kansallinen yhteispiste (NCP)	Palvelu, joka toimii eurooppalaisten sähköisten terveyspalveluiden maakohtaisena yhteyspisteenä (national contact point) ja toteuttaa suojatun yhdyskäytävän tietojen vaihtoon, esim. Kannan Reseptikeskuksessa olevien reseptien luovuttamisen ulkomailla toimitettavaksi.

Taulukko 6.9 Valtakunnallisten tukipalveluiden järjestelmät ja niiden kuvaukset.

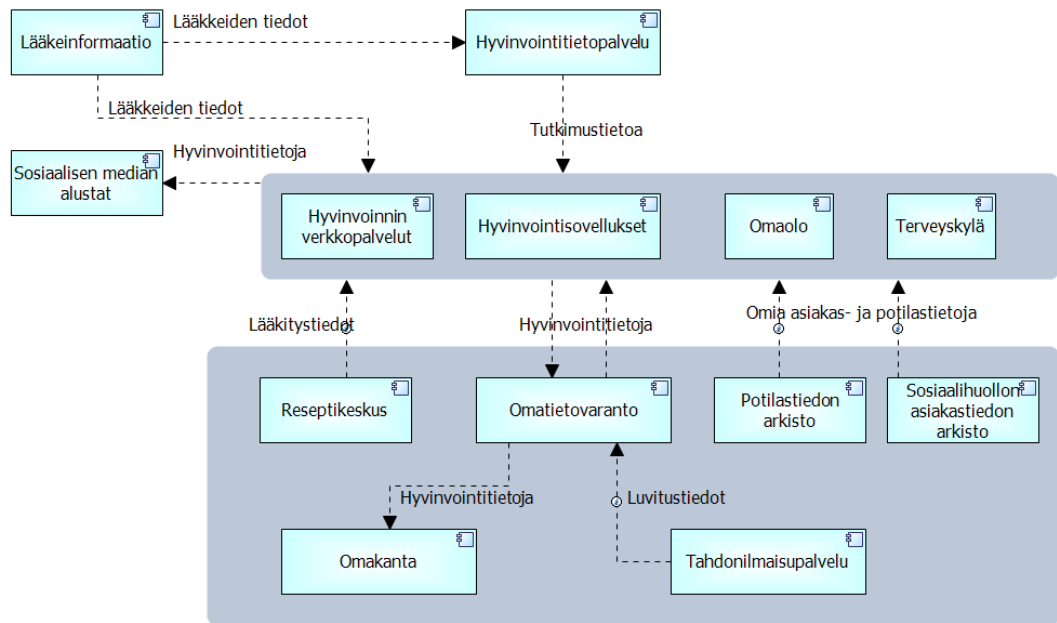
Tietojärjestelmä	Kuvaus
Väestötietojärjestelmä	Väestötietojärjestelmä on perusrekisteri, josta löytyvät ajantasaiset henkilötiedot Suomen kansalaisista ja Suomessa vakinaisesti tai tilapäisesti asuvista ulkomaalaisista henkilöistä. Lisäksi järjestelmässä on tiedot rakennuksista, rakennushankkeista, huoneistoista sekä kiinteistöistä, joilla rakennukset sijaitsevat.

Tietojärjestelmä	Kuvaus
Suomi.fi Palvelutietovaranto	Suomi.fi palvelutietovaranto on keskitetty tietovaranto, johon organisaatiot tuottavat tiedot tarjoamistaan palveluista ja asiointikanavista. Palvelujen kohderyhmänä voivat olla yksityishenkilöt, yritykset tai viranomaiset.
Suomi.fi Tunnistautuminen	Suomi.fi tunnistautuminen mahdollistaa Suomen ja EU-kansalaisen sähköisen tunnistamisen tietoturvallisesti. Tunnistautuminen on tarkoitettu valtion hallintoviranomaisten, virastojen ja laitosten, liikelaitoksien, kunnallisten viranomaisten, tuomioistuinten ja muiden lainkäyttöelinten käyttöön.
Suomi.fi Valtuudet	Suomi.fi valtuuksissa asiakas voi valtuuttaa toisen henkilön tai yrityksen asioimaan puolestaan valitsemisissa asioissa. Järjestelmä sisältää myös rekisteriperusteisen asiointin tarkastukset. Suomi.fi valtuudet toimii taustalla useissa viranomaisten asiointipalveluissa.
Suomi.fi Viestit	Suomi.fi viestit on henkilölle turvallinen tapa viestiä julkisen hallinnon ja muiden palvelua käyttävien organisaatioiden kanssa. Suomi.fi-viestejä käyttävät organisaatiot voivat lähettää henkilölle viestien liitteenä myös päätöstietoja ja muita dokumentteja. Lisäksi saamasi viesti voi olla todisteellinen tiedoksi, joka on kuitattava vastaanotetuksi ennen viestin avaamista.
Varmennepalvelu	Väestörekisterikeskus tuottaa varmenteita kansalaisille, organisaatioille ja terveydenhuoltosektorille. Varmenteita tarvitaan tietoverkkojen kautta tapahtuvassa tunnistamisessa, salauksessa ja sähköisen allekirjoituksen tekemisessä.

6.3 Tietojärjestelmien välinen vuorovaikutus

Tietojärjestelmien välistä vuorovaikutusta on esitetty itse- ja omahoidon näkökulmista kuvissa 6.3 ja 6.4. Näiden osalta esitetään keskeiset prosesseissa käytettävät tietojärjestelmät ja näiden väliset tietovirrat.

Henkilön omien hyvinvointitietojen lisäksi itsehoidossa (ks. kuva 6.3) voidaan hyödyntää mm. lääkevalmisteiden ja lääkkeiden käyttöä ohjaavaa tietoa sekä tutkimustietoa, joka voi olla tässä myös hyvinvointiedon analyysituloksia tai tutkimukseen ja näyttöön perustuvaa luotettavaa terveys- ja hyvinvointi-informaatiota. Hyvinvointisovelluksen tai esim. Omaolo-palvelun avulla tuotettua tietoa voidaan tallentaa Omatietovarantoon tai Omatietovarannosta voidaan tuoda sinne tallennettuja muita omia hyvinvointitietoja sovelluksessa käytettäväksi. Hyvinvointisovelluksen kautta voi olla myös yhteys esim. sosiaalisen median alustaan. Henkilö voi luvittaa Kanta-tahdonilmaisupalvelussa omia asiakas- ja potilastietojaan tai lääkitystietojaan hyvinvointisovelluksen tai muun käyttämänsä palvelun käyttöön. Omakannan avulla henkilö voi katsella asiakas- ja potilastietojaan sekä joitakin hyvinvointitietojaan.

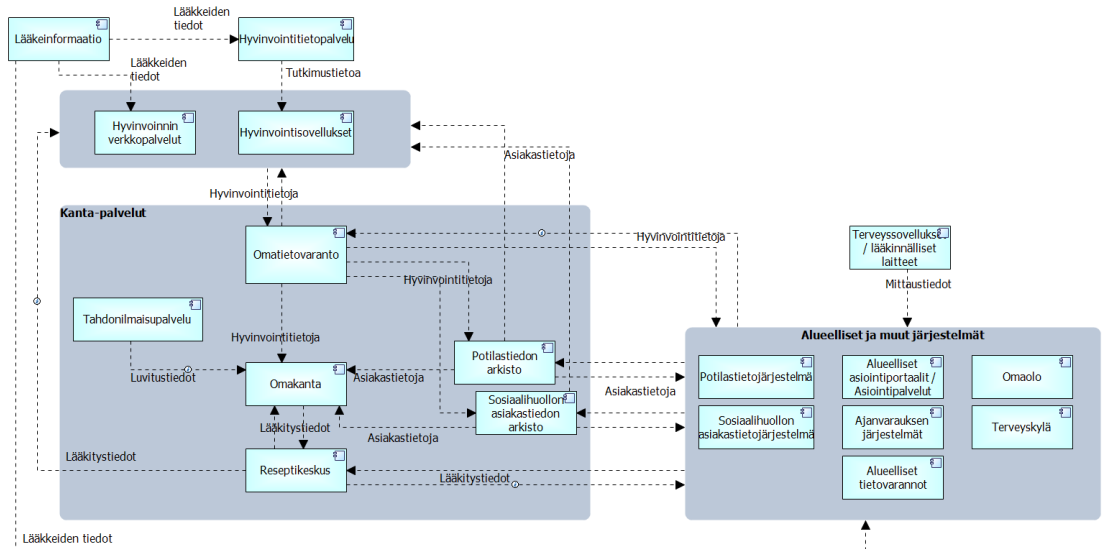

Kuva 6.3 Itsehoidon keskeisten tietojärjestelmien välinen vuorovaikutus.

Omahoidon osalta (ks. kuva 6.4) tietojärjestelmien välinen vuorovaikutus on monimuotoisempaa. Tietovirroista on kuvattu keskeisimmät, ja kuvassa on lisäksi yksinkertaistettu niitä ryhmittelyiden *Kanta-palvelut* ja *Alueelliset ja muut järjestelmät* avulla todellisuuteen verrattuna.

Edellä kuvatun itsehoidon tietojärjestelmien lisäksi omahoidon kontekstissa erottuu omahoidon kytkeytyminen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toteuttamiseen. Henkilö voi katsella omia asiakas- ja potilastietojaan Omakannassa, ja hallinnoida asiakas- ja potilastiedon luvitustietoja Omakannassa Tahdonilmaisupalvelun avulla. Henkilö voi luvittaa asiakas- ja potilastietoja tai lääkitystietoja hyvinvointisovelluksissa tai hyvinvoinnin verkkopalveluissa hyödynnettäviksi. Samon henkilö voi luvittaa Omatietovarantoon tallentamiaan hyvinvointitietojaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden käyttöön. Näiden tietojen lisäksi henkilön asiointista muodostuu erilaisia tietoja, joita voidaan väliittää mm. alueellisten asiointiportaalien ja -palvelujen avulla. Ohjatussa omahoidossa henkilö voi käyttää terveyssovellusta tai lääkinnällistä laitetta, jonka tiedot tallennetaan suoraan palvelunantajan järjestelmään esim. Omatietovarannon sijaan. Alueellisista asiakas- ja potilastietojärjestelmiin tallennetuista tiedoista osa arkistoidaan Kannan keskitettyihin tietojärjestelmäpalveluihin nykyisten tietosisältömäärittelyiden mukaisesti, kun taas osa tiedoista tallentuu alueellisiin tietovarantoihin.

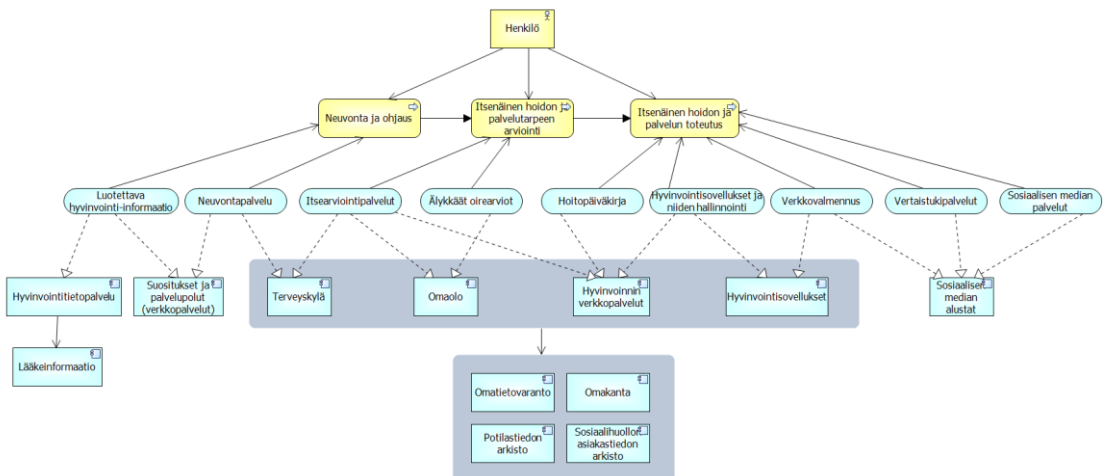
Tässä kuvatun tavoitetilan saavuttaminen edellyttää vielä lainsäädäntömuutoksia.

Kuva 6.4 Omahoidon keskeisten tietojärjestelmien välinen vuorovaikutus.

6.4 Itsehoidon kerroskuva

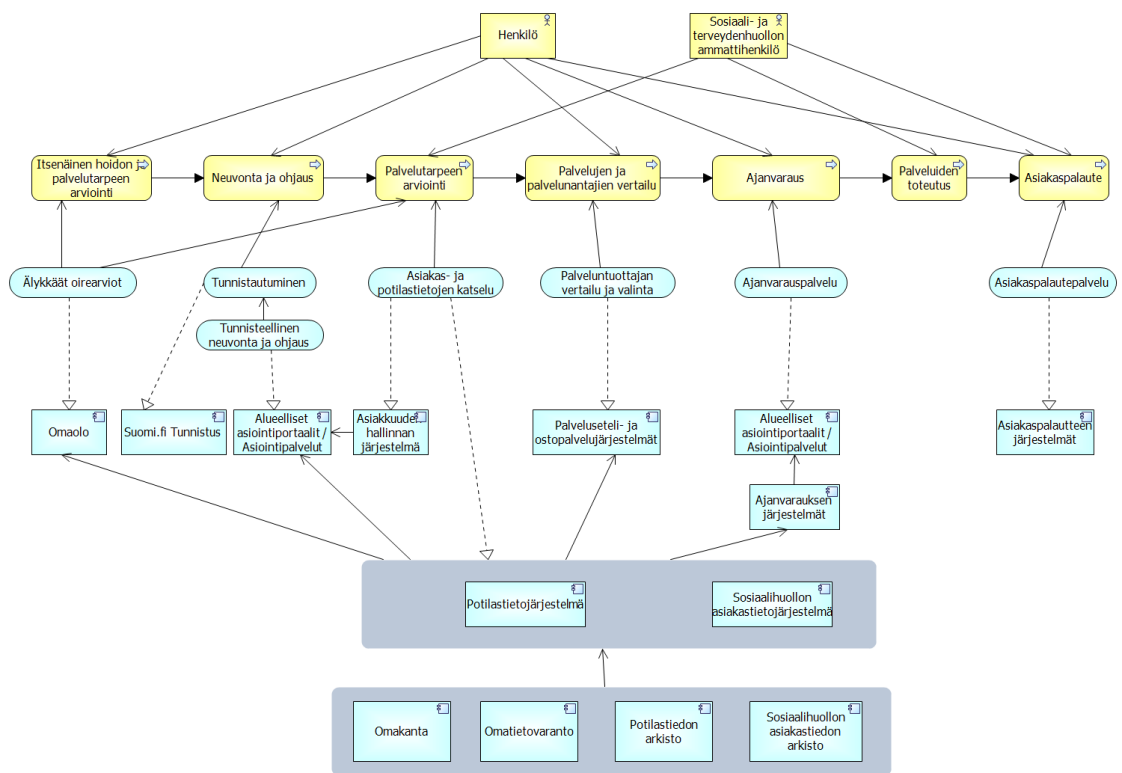
Itsehoidon yleiskuvaa on esitetty kerrosnäköinä kuvassa 6.5. Kerrosnäköissä on omahoidon toimintamallissa (tai prosessikartassa) tunnistetut toiminnan prosessit ja niihin liittyvät palvelut sekä niitä tukevat keskeiset tietojärjestelmät ja tietovarannot. Itsehoidossa henkilö toimii omaehtoisesti etsien neuvontaa ja ohjausta kulloisenkin ongelmaansa tai elämäntilanteeseen sopien sekä arvioi ongelmaansa tai tilannettaan erilaisten itsehoidon palveluiden avulla. Henkilölle on tarjolla valikoima ennaltaehkäisyä ja itsehoidon palveluita ja välineitä, joita hän voi ottaa käyttöönsä perustuen luotettavaan informaatioon, neuvontaan ja arviointipalveluihin. Itsehoidon kuluessa henkilö tuottaa tietoa erilaisissa digitaalisissa palveluissa esim. erilaisten arviointien tuloksena, ja hän voi halutessaan tallentaa näitä tietoja Omatietovarantoon. Lisäksi henkilö voi tallentaa omia tietojaan hyvinvointisovelluksen avulla Omatietovarantoon, mutta hän voi myös luvittaa valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin tallennettuja asiakas- ja potilastietojaan hyvinvointisovelluksen käyttöön. Itsehoidon kontekstissa tiedot jäävät henkilön omaan käyttöön.

Kuva 6.5 Itsehoidon yleiskuva kerrosnäköinä, joka kuvaa, mitkä tietojärjestelmät ja tietojärjestelmäpalvelut sekä tietovarannot tukevat toiminnan prosesseja ja palveluita.

6.5 Asioinnin kerroskuva

Asioinnin yleiskuva on esitetty kerrosnäkömällä kuvassa 6.6. Verrattuna edellisessä luvussa kuvattuun itsehoidon yleiskuvaan, asiointissa henkilö toimii palvelujärjestelmän rajapinnalla, ja hän voi asioidessaan olla yhteydessä myös sosiaali- ja/tai terveydenhuollon ammattihenkilöön. Henkilön asiointista generoituva tieto tallentuu useisiin ammattihenkilöidenkin käyttämiin tietojärjestelmiin. Asiakas- ja potilastietojärjestelmiin kirjattu tai tallennettu asiointin tieto arkistoituu myös osaltaan keskitettyihin kansallisiin tietovarantoihin. Tietoa voidaan hyödyntää mm. palvelutarpeen arviointiin ja palveluohjaukseen sekä itse palvelun suunnittelussa ja toteutuksessa niissä tapauksissa, joissa ohjaus päättyy palvelusuhteen alkamiseen eikä esimerkiksi itsehoidon ohjeistukseen. Jatkossa myös asiointista kertyvää tietoa hyödynnetään toisiokäyttötarkoituksessa esimerkiksi palvelujen ohjauksessa ja kehittämisessä.

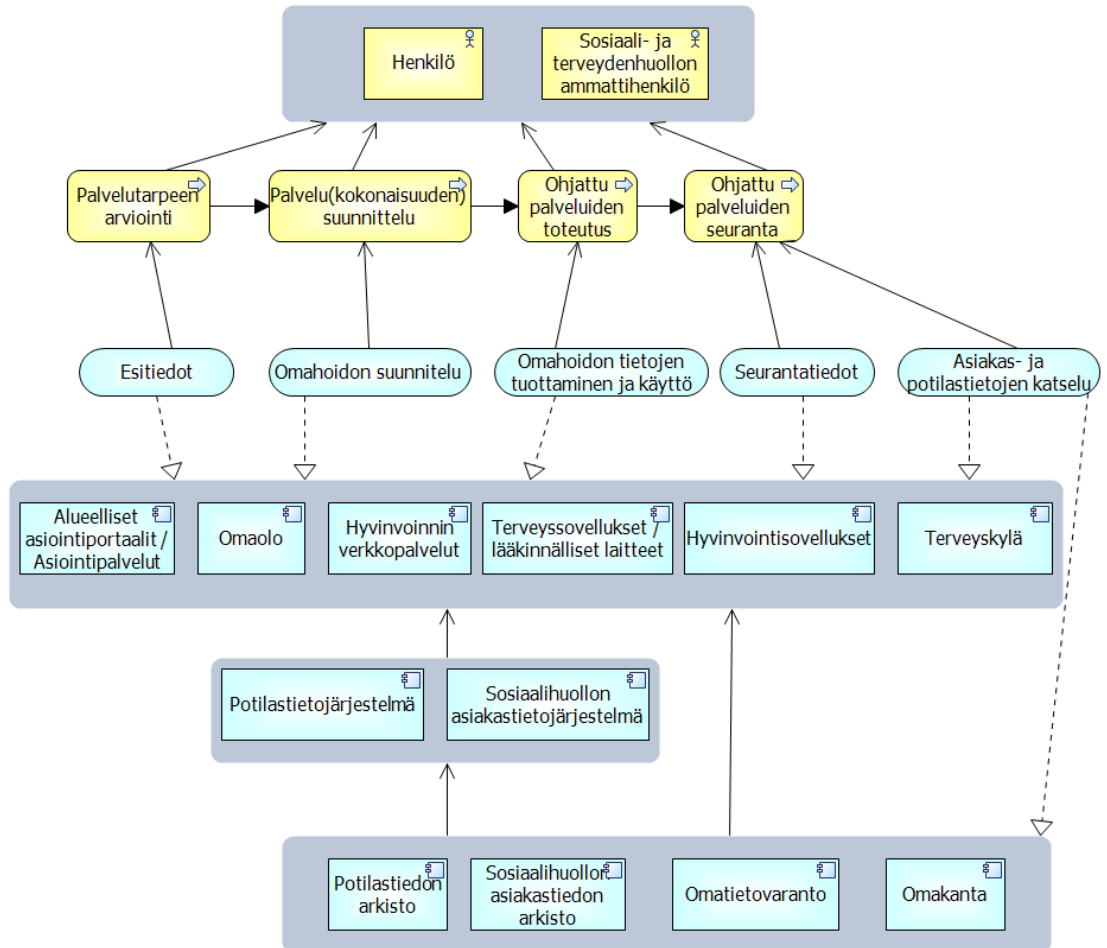

Kuva 6.6 Asioinnin yleiskuva kerrosnäkömällä, joka kuvaa, mitkä tietojärjestelmät ja tietojärjestelmäpalvelut sekä tietovarannot tukevat toiminnan prosesseja ja palveluita.

6.6 Omahoidon kerroskuva

Omahoidon yleiskuva on esitetty kerrosnäkömällä kuvassa 6.7. Henkilö toteuttaa omahoitoa ammattihenkilön ohjauksen mukaisesti, ja omahoidossa muodostuvaa tietoa hyödynnetään hoidon eri vaiheissa. Henkilö voi tallentaa erilaisissa hyvinvoinnin verkkopalveluissa tai omissa hyvinvointisovelluksissaan muodostettuja tietoja Omatietovarantoon jatkossa hyödynnettäväksi. Tieto voi tallentua suoraan myös palvelunantajan asiakas- ja potilastietojärjestelmiin eri verkkopalveluiden, hyvinvointisovellusten tai lääkinällisten laitteiden avulla. Henkilö voi tarkastella näitä tietoja Omakannassa nykyisten tietosisältömäärittelyiden mukaisesti sen jälkeen, kun ne ovat siirtyneet asiakas- tai potilasasiakirjojen arkistoinnin kautta kansallisiin keskitettyihin tietovarantoihin.

Henkilö voi tarkastella myös Omatietovarantoon tallennettuja tietojaan Omakannassa nykyisten tietosisältömäärittelyiden mukaisesti. Jatkossa myös omahoidosta kertyvää tietoa hyödynnetään toisiokäyttötarkoituksessa esimerkiksi palvelujen ohjaukseen ja kehittämiseen.

Kuva 6.7 Arkkitehtuurin kerrosnäkö on esitetty omahoidon arkkitehtuurikokonaisuudesta, joka kuvaa, mitkä tietojärjestelmät ja tietojärjestelmäpalvelut sekä tietovarannot tukevat toiminnan prosesseja ja palveluita.

7. Kehittämispolku ja loppusanat

Omahoidon kokonaisarkkitehtuurin periaatteellisen tason kuvauksessa (luku 3) on esitetty sekä strategisia lähtökohtia, hallitusohjelmasta nousevia tavoitteita että tämän kuvauksen valmistelutyössä tunnistettuja kehittämistarpeita itsehoidon, asioinnin ja omahoidon alueilla. Näiden tavoitteiden ja tarpeiden pohjalta voidaan muodostaa kehittämisspolku, joka kuvaa miten strategisista tavoitteista ja kokonaisarkkitehtuurin mukaisesta tavoitetilasta kehittämiskohteet jalostetaan toimeenpanoon ja hankkeistetaan.

Tässä kohtaa itse- ja omahoidon kehittämisspolusta on kuvattu keskeiset kehittämiskohteet. Kehittämisspolkua syvennetään ja tarkennetaan kokonaisarkkitehtuurikuvauksen seuraavaan versioon, kun aihealueeseen liittyvistä kysymyksistä on tarvittavat linjauspäätökset.

7.1 Kehittämisspolku tietojärjestelmäpalveluiden toteuttamisen osalta

Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisspolkukuvauksia on laadittu muun ohjauksen tueksi. Niissä on muutaman seuraavan vuoden osalta tunnistettu alla kuvattuja kehittämiskohteita. Kansallisen tason kehittämisen osalta on huomattava, että tiedonhallinnan näkökulma rajautuu tässä valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden kehittämiseen ja levittämiseen. Sen lisäksi tarvittaisiin lainsäädäntötyötä ja esim. itsehoidon, asioinnin ja omahoidon tietojen hyödyntämiseen liittyviä linjauksia.

Kansallisessa kehittämistoiminnassa

- Sosiaalihuollon sähköisen asioinnin edistäminen
- Sosiaalihuollon tietojen hyödyntäminen Omakannassa
- Omatietovarannon jatkokehittäminen toiminnallisten tavoitteiden toteuttamiseksi
- Potilas- ja asiakastiedon luovuttaminen hyvinvointisovelluksille
- Puolesta asioinnin jatkokehittäminen
- Tahdonilmausten jatkokehittäminen, ml. sähköisen asioinnin tarpeet
- Omaolo-palvelun jatkokehittäminen

Alueellisessa kehittämistoiminnassa

- Sähköisen ajanvarauksen kansallisesti yhtenäisten tietomäärittelyjen ja toiminnallisuuksien toteuttaminen
- Palveluntarjoajien omahoidon ja asioinnin sähköisten palveluiden kehittäminen
- Etäpalveluiden edistäminen ja kehittäminen

Tukipalveluiden kehittämistoiminnassa

- Suomi.fi-viestien käyttöönotto ja hyödyntäminen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa
- Asiakkaan palveluiden löytämistä tukevien palveluiden kehittäminen
- Asiakaspalautteen yhtenäisten sisältöjen ja palvelujen kehittäminen

Edellä mainittujen kehittämiskohteiden lisäksi lähivuosien valmistelun osalta on tunnistettava riippuvuudet sote-rakenneuudistuksen ja tulevaisuuden sote-keskuksen valmistelun osalta. Näissä on merkittäviä riippuvuuksia lainsäädäntötyön etenemiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön uudistaminen on käynnistymässä myös tiedonhallinnan osalta. Nämä uudistukset

tulevat toteutuessaan vaikuttamaan laajasti myös itse- ja omahoidon sekä asioinnin toimintamalleihin ja tiedonhallintaan mm. seuraavien teemojen osalta

- Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen luvittamisen kehittäminen
- Sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio tiedon ja tiedonhallinnan tasolla sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen vaihdon vahvistaminen
- Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttö muilla hallinnonaloilla

7.2 Loppusanat

Itse- ja omahoidon kokonaisarkkitehtuuri tunnistaa laajasti itse- ja omahoidon sekä asioinnin kehittämistarpeita. Kokonaistavoitteena on tukean henkilön mahdollisuuksia omaehtoiseen ja ennaltaehkäisevään toimintaan sekä lisätä hänen osallisuuttaan palveluissa. Omahoidon kehittämistavoitteisiin liittyy lisäksi osaltaan kansallisen tiedonhallinnan, tiedon hyödyntämisen ja tietopohjan kehittäminen siten, että se mahdollistaa nykyistä paremman ja turvallisemman omahoidon ja hoidon jatkuvuuden sekä nykyistä paremman kokonaisuuden ohjauksen myös tiedonhallinnan kehittämisen osalta tunnistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tärkeä osa tätä on myös kansallisten ja alueellisten kehittämisvastuiden selkeyttäminen tavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi.

Liitteet

Liite 1: Työryhmän kokoonapano 2020

Omahoidon kokonaisarkkitehtuurityötä edistettiin maaliskuusta syyskuulle 2020 asiantuntijaryhmätyöskentelyllä. Ryhmä kokoontui neljään työpajaan, minkä lisäksi mm. käsikirjoituksen palautteita kerättiin sähköpostimenetelyllä.

Riikka Elovaara Apotti

Riikka Jokinen EPSHP

Kati Penttilä-Kokko Kuntien Tiera Oy

Aija Lähdesmäki Kuntien Tiera Oy

Jani Grönberg Kuntien Tiera Oy

Antti Mäkelä Essote

Maarit Pirttijärvi Lapin maakunta/P-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Sirpa Sundgren KSSHP

Juha Syrjäläinen Virtuaalisairaala-yhteistyö (HUS)

Maritta Perälä-Heape Oulun yo

Marjaana Lahti-Koski Sydänliitto

Terhi Koivumäki Sydänliitto

Liisa Koivula Aivoliitto

Sanna Reuna Aivoliitto

Anu Suurnäkki Duodecim

Heli Hätönen STM

Katri Makkonen STM

Henna Leppämäki STM

Outi Lehtokari Kela

Anna Korpela Kela

Mari Peltola-Nykyri Kela

Päivi Achte THL

Juha Mykkänen THL

Taina Jokinen THL

Jari Suhonen DVV

Matti Hiltunen DVV

Jani Harju Sote Digi Oy

Jenny Vuollet Sote Digi Oy

Puheenjohtajisto/asiantuntijasihteeristö

LUONNOS 16.9.2020

Riikka Vuokko STM

Jaakko Penttinen STM

Timo Siira Salivirta Oy

Torbjörn Lundkvist Sofigate Oy